

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ: ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΜΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ – ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΗΣ
ΑΡΤΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΥΠΑΡΞΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.**

Σκούρα Αλεξάνδρα

A.M. 230

Επιβλέπων: Ναζάκης Χαρίλαος

Καθηγητής

ΠΡΕΒΕΖΑ

Φεβρουάριος 2020

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ: ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΜΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ – ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΗΣ
ΑΡΤΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΥΠΑΡΞΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.**

Σκούρα Αλεξάνδρα

A.M. 230

Επιβλέπων: Ναζάκης Χαρίλαος

Καθηγητής

ΠΡΕΒΕΖΑ

Φεβρουάριος 2020

**THE IMPACTS OF THE DEVELOPMENT OF THE CITY OF
ARTA BY THE EXISTENCE AND OPERATION OF A
HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION**

Εγκρίθηκε από τριμελή εξεταστική επιτροπή

Πρέβεζα, 26/02/2020

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1. Επιβλέπων καθηγητής
Χαρίλαος Ναζάκης,
Καθηγητής
2. Μέλος επιτροπής
Νικόλαος Αρνής,
Λέκτορας
3. Μέλος επιτροπής
Κωνσταντίνος,Καραμάνης
Αναπληρωτής Καθηγητής

© Σκούρα Αλεξάνδρα,2020.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Δήλωση μη λογοκλοπής

Δηλώνω υπεύθυνα και γνωρίζοντας τις κυρώσεις του Ν. 2121/1993 περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ότι η παρούσα μεταπτυχιακή εργασία είναι εκ ολοκλήρου αποτέλεσμα δικής μου ερευνητικής εργασίας, δεν αποτελεί προϊόν αντιγραφής ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους. Όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν (κάθε είδους, μορφής και προέλευσης) για τη συγγραφή της περιλαμβάνονται στη βιβλιογραφία.

Σκούρα Αλεξάνδρα

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Πρώτα απ' όλα θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων κ. Χαρίλαο Ναζιάκη για την πολύτιμη βοήθειά του και την καθοδήγησή του σε όλη την διάρκεια της πτυχιακής μου εργασίας. Η άριστη συνεργασία που είχαμε καθ' όλη τη διάρκεια της εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας και οι γνώσεις του συνέβαλλαν στην παρουσίαση αυτού του αποτελέσματος.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω και όλους τους καθηγητές μου για τις γνώσεις που μου μετέδωσαν σε όλη τη διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών.

Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου για την στήριξη και την βοήθεια που μου παρείχε τόσο κατά την διάρκεια των σπουδών όσο και κατά τη διάρκεια της μεταπτυχιακής μου εργασίας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία έχει ως στόχο τη διερεύνηση των επιπτώσεων της ίδρυσης των Περιφερειακών Πανεπιστημίων στην τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη. Μέσα από την ανάλυση επιδιώκεται η κατανόηση τόσο της σημασίας της Ανώτατης Εκπαίδευσης όσο και της συνεισφοράς της στην τοπική ανάπτυξη.

Τα τελευταία χρόνια, παρατηρείται η ίδρυση περιφερειακών ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με σκοπό την άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων μέσω της δημιουργίας εξειδικευμένου ανθρωπίνου δυναμικού αφενός και αφετέρου της οικονομικής ενίσχυσης των λιγότερο αναπτυγμένων περιοχών.

Περιγράφονται οι λόγοι και τα κριτήρια ίδρυσης και λειτουργίας των περιφερειακών πανεπιστημίων καθώς και το ισχύον νομικό πλαίσιο.

Επιδιώκεται να εκτιμηθούν οι επιπτώσεις από την ύπαρξη και την λειτουργία του ιδρύματος στην πόλη της Άρτας. Επιχειρείται δηλαδή να εξεταστεί η συμβολή του τμήματος στην πόλη σε οικονομικό, πολιτιστικό και πολεοδομικό επίπεδο.

Σκοπός της εργασίας είναι να εξεταστεί εάν όντως η συμβολή των περιφερειακών πανεπιστημίων στην ανάπτυξη πόλεων μεσαίου μεγέθους είναι τόσο σημαντική όσο θεωρείται, ώστε να χρησιμοποιείται και ως μέσο άσκησης περιφερειακής πολιτικής.

Λέξεις-κλειδιά: Πανεπιστημιακά Ιδρύματα, περιφερειακή ανάπτυξη, Άρτα.

ABSTRACT

This thesis aims to investigate the impact of the foundation and operation of Regional Universities on local and regional development. The analysis seeks to understand both the importance and the contribution of o Higher Education Institution to the local development.

In recent years, regional higher education institutions have been set up in order to alleviate their regional disparities through the creation of specialized human resources on the one hand and the financial support of the less developed areas on the other.

The reasons and the criteria for the establishment and operation of the regional Universities and the legal framework, are described.

It is intended to assess the impacts of the existence and operation of such an institution in the city of Arta. It is attempted to be examined the University's contribution to the city in economic, cultural and urban terms.

The purpose of the assignment is to examine whether the contribution of regional universities to the development of medium-sized cities is an important as being considered as a means of pursuing regional policy.

Keywords: University Institutions, regional development, Arta

Κατάλογος περιεχομένων

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	i
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	ii
ABSTRACT.....	iii
Κατάλογος περιεχομένων.....	iv
Κατάλογος διαγραμμάτων.....	vi
Κατάλογος Πινάκων.....	viii
Κατάλογος Εικόνων.....	viii
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	ix
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Βασικές έννοιες της ανάπτυξης σε σχέση με την εκπαίδευση.....	1
1.1 Η έννοια της ανάπτυξης.....	1
1.2 Περιφερειακή ανάπτυξη και εκπαίδευση.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Ίδρυση και χωροθέτηση περιφερειακών Πανεπιστημίων.....	7
2.1 Λόγοι ίδρυσης περιφερειακών πανεπιστημίων.....	7
2.2 Η χωροθέτηση περιφερειακών πανεπιστημίων.....	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Λειτουργία των περιφερειακών πανεπιστημίων στην Ελλάδα.....	15
3.1 Ιστορική αναδρομή.....	15
3.2 Υφιστάμενη κατάσταση.....	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Τοπική - περιφερειακή ανάπτυξη και Περιφερειακά πανεπιστήμια..	25
4.1 Ο ρόλος των περιφερειακών τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων σήμερα...	25
4.2 Συμβολή των περιφερειακών πανεπιστημίων στην τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη.....	28
4.3 Επιδράσεις από την ίδρυση και λειτουργία Περιφερειακών Πανεπιστημίων.....	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων στην πόλη της Άρτας.....	38
5.1 Το ΤΕΙ Ηπείρου πριν την συνένωσή του με το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.....	38
5.2 Η δομή των σχολών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων στην Άρτα.....	40

5.3. Αριθμητικά δεδομένα των σχολών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων στην Άρτα...	42
Κεφάλαιο 6 : Μεθοδολογική προσέγγιση.....	44
6.1 Επιλογή ερευνητικής διαδικασίας και δείγματος	44
6.2 Δομή ερωτηματολογίου	44
6.3 Παρουσίαση χαρακτηριστικών δείγματος	45
6.4 Συμπεράσματα έρευνας	72
Κεφάλαιο 7. Συμπεράσματα	73
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	78

Κατάλογος διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1: Κατανομή ανά φύλο	45
Διάγραμμα 2: Κατανομή ανά ηλικία	46
Διάγραμμα 3: Κατανομή ανά μορφωτικό επίπεδο.....	47
Διάγραμμα 4: Κατανομή ανά επαγγελματική δραστηριότητα	48
Διάγραμμα 5: Κατανομή ως προς το πόσο επαρκής κρίνεται η υπάρχουσα υποδομή της Άρτας στον τομέα της εστίασης	49
Διάγραμμα 6: Κατανομή ως προς το πόσο επαρκής κρίνεται η υπάρχουσα υποδομή της Άρτας στον τομέα της διασκέδασης.....	50
Διάγραμμα 7: Κατανομή ως προς το πόσο επαρκής κρίνεται η υπάρχουσα υποδομή της Άρτας στον τομέα της στέγης.....	51
Διάγραμμα 8: Κατανομή ως προς το πόσο επαρκής κρίνεται η υπάρχουσα υποδομή της Άρτας στον τομέα της άθλησης.....	52
Διάγραμμα 9: Κατανομή ως προς το πόσο επαρκής κρίνεται η υπάρχουσα υποδομή της Άρτας ως προς τα εμπορικά καταστήματα	53
Διάγραμμα 10: Κατανομή ως προς το πόσο επαρκής κρίνεται η υπάρχουσα υποδομή της Άρτας ως προς την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.....	54
Διάγραμμα 11: Κατανομή αν η λειτουργία του Πανεπιστημίου βοήθησε την ανάπτυξη των επιχειρήσεων της περιοχής	55
Διάγραμμα 12: Κατανομή αν δημιουργήθηκαν νέες επιχειρήσεις λόγω της λειτουργίας του Πανεπιστημίου	56
Διάγραμμα 13: Κατανομή αν η περιοχή της Άρτας θα ενισχυθεί από την λειτουργία των τμημάτων του Πανεπιστημίου	57
Διάγραμμα 14: Κατανομή αν η ύπαρξη των φοιτητών δημιουργεί προβλήματα στην περιοχή.....	58
Διάγραμμα 15: Κατανομή αν έχει αλλάξει η καθημερινότητα των κατοίκων της περιοχής από την λειτουργία του Πανεπιστημίου	59
Διάγραμμα 16: Κατανομή αν ο φοιτητικός κόσμος εντάσσεται εύκολα στο κοινωνικό σύνολο.....	60

Διάγραμμα 17: Κατανομή αν είναι ευχαριστημένοι από την λειτουργία του Πανεπιστημίου	61
Διάγραμμα 18: Κατανομή ως προς την επίδραση που είχε η λειτουργία του Πανεπιστημίου στην δημιουργία νέων υποδομών.....	62
Διάγραμμα 19: Κατανομή ως προς την επίδραση που είχε η λειτουργία του Πανεπιστημίου στην αύξηση πληθυσμού.....	63
Διάγραμμα 20: Κατανομή ως προς την επίδραση που είχε η λειτουργία του Πανεπιστημίου στην δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.....	64
Διάγραμμα 21: Κατανομή ως προς την επίδραση που είχε η λειτουργία του Πανεπιστημίου στην αύξηση του βιοτικού επιπέδου της περιοχής.....	65
Διάγραμμα 22: Κατανομή ως προς την επίδραση που είχε η λειτουργία του Πανεπιστημίου στην βελτίωση των υπηρεσιών.....	66
Διάγραμμα 23: Κατανομή ως προς την επίδραση που είχε η λειτουργία του Πανεπιστημίου στην αύξηση της εμπορικής κίνησης	67
Διάγραμμα 24: Κατανομή αν οι τοπικές αρχές συμβάλουν στην καλύτερη λειτουργία του Πανεπιστημίου	68
Διάγραμμα 25: Κατανομή αν οι επιχειρήσεις της περιοχής ανταποκρίνονται στα αιτήματα των φοιτητών για πρακτική άσκηση	69
Διάγραμμα 26: Κατανομή αν οι επιχειρήσεις της περιοχής προσφέρουν νέες θέσεις εργασίας στους πτυχιούχους.....	70
Διάγραμμα 27: Κατανομή αν υπάρχει δυνατότητα ανάπτυξης νέων σχολών στην Άρτα.....	71

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1: Εγγεγραμμένοι προπτυχιακοί φοιτητές, κατά φύλλο και εκπαιδευτικό ίδρυμα	19
Πίνακας 2: Εκπαιδευτικό προσωπικό, κατά φύλλο και εκπαιδευτικό ίδρυμα.....	20
Πίνακας 3: Σχέσεις επίδρασης Περιφέρειας-Πανεπιστημίου	32
Πίνακας 4: Βάσεις-Θέσεις και επιτυχόντες για το έτος 2019	42
Πίνακας 5: Βάσεις-θέσεις και επιτυχόντες για το έτος 2018.....	43

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1: Χάρτης Ελληνικών Πανεπιστημίων	12
Εικόνα 2 : Το Διοικητήριο στην Άρτα.....	38
Εικόνα 3 : Η σχολή Πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών.....	40
Εικόνα 4: Κτίριο βιβλιοθήκης	42

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ίδρυση και η λειτουργία Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων στην περιφέρεια, συμβάλει στην οικονομική αναζωογόνηση και στην πολιτιστική ανάπτυξη μιας περιοχής και παράλληλα αποτελεί ισχυρό κίνητρο για την προσέλκυση νέων ανθρώπων στη περιφέρεια.

Κατά καιρούς έχει υποστηριχθεί ότι ένα πανεπιστήμιο ιδρύεται για λόγους τοπικής ή περιφερειακής ανάπτυξης, ως μέτρο αύξησης της κοινωνικής δικαιοσύνης σχετικά με την άνιση κατανομή πόρων μεταξύ κέντρου και περιφέρειας, για εθνικούς και εκπαιδευτικούς λόγους, αλλά και για λόγους πολιτικής σκοπιμότητας και τοπικιστικές επιδιώξεις.

Συνεπώς, η λειτουργία των περιφερειακών πανεπιστημίων στην Ελλάδα, είχε επιπτώσεις στην τοπική οικονομία, στην κοινωνία, στις αναπτυξιακές προοπτικές της περιφέρειας αλλά και την αλλαγή της κοινωνικής δομής.

Στην Ελλάδα, η ίδρυση των περιφερειακών πανεπιστημίων ξεκίνησε στη δεκαετία του 1960 στην Πάτρα και τα Ιωάννινα, ξεπερνώντας τα όρια του κέντρου, μια και μέχρι τότε στην Ελλάδα λειτουργούσαν ως μοναδικά πανεπιστήμια αυτά της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης. Θα ακολουθήσουν στα μέσα της δεκαετίας του 1970 τα πανεπιστήμια Θράκης και Κρήτης, τα οποία εισήγαγαν για πρώτη φορά και τη λειτουργία πανεπιστημίου σε περισσότερες από μία πόλεις. Στη δεκαετία του 1980 θα λειτουργήσουν τα πανεπιστήμια Ιονίου, Αιγαίου και Θεσσαλίας.

Θα περάσουν αρκετά χρόνια, ώσπου η πολιτική για την ίδρυση πανεπιστημίων να αλλάξει και να εμφανιστούν τα πρώτα περιφερειακά πανεπιστήμια, στα πλαίσια των αναπτυξιακών επιδιώξεων της χώρας. Οι τοπικές κοινωνίες διεκδικώντας και αυτές ένα δικό τους πανεπιστήμιο, πίστευαν πως με τον τρόπο αυτό θα αυξηθεί η οικονομική δραστηριότητα της περιοχής τους.

Σκοπός της μελέτης αυτής είναι να αναζητηθούν και να αναλυθούν, όσο γίνεται,

- α) οι λόγοι ίδρυσης και λειτουργίας των περιφερειακών πανεπιστημίων
- β) ποιά είναι η συμβολή τους στην ανάπτυξη των πόλεων που εγκαθίστανται και σε ποιους τομείς.

Η εργασία χωρίζεται σε επτά (7) κεφάλαια

Στο πρώτο κεφάλαιο αναφέρονται βασικές έννοιες της ανάπτυξης σε σχέση με την εκπαίδευση και ειδικότερα της περιφερειακής ανάπτυξης σε σχέση με την εκπαίδευση.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναφέρονται οι λόγοι ίδρυσης των περιφερειακών πανεπιστημίων και οι λόγοι χωροθέτησης αυτών στις διάφορες περιφέρειες.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται μια ιστορική αναδρομή για την λειτουργία των περιφερειακών πανεπιστημίων και αποτυπώνεται η υφιστάμενη κατάσταση αυτών.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά για τον ρόλο των περιφερειακών πανεπιστημίων σήμερα, η συμβολή τους στην τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη και τις επιδράσεις που είχαν στις πόλεις που αυτά λειτούργησαν.

Στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά για την ίδρυση του ΤΕΙ Ηπείρου στην πόλη της Άρτας, οι σχολές και τα τμήματα που λειτουργούσαν πριν την συνένωση του με το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, οι σχολές και τα τμήματα που λειτουργού σήμερα, και αναλύονται κάποια αριθμητικά δεδομένα των σχολών και των τμημάτων του πανεπιστημίου.

Στο έκτο κεφάλαιο αναλύεται η επιλογή της ερευνητικής διαδικασίας και του δείγματος, η δομή του ερωτηματολογίου και αναλύονται τα αποτελέσματα της έρευνας.

Στο έβδομο κεφάλαιο αναλύονται τα συμπεράσματα από την επίδραση του πανεπιστημίου στην ανάπτυξη της πόλης της Άρτας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Βασικές έννοιες της ανάπτυξης σε σχέση με την εκπαίδευση

Για τη διερεύνηση της σχέσης των πανεπιστημίων και της τοπικής ανάπτυξης κρίνεται αναγκαίος ο προσδιορισμός ορισμένων βασικών εννοιών που υπεισέρχονται απαραίτητα, στο ερευνητικό θέμα, είτε άμεσα είτε έμμεσα.

Πρόκειται για τις έννοιες της ανάπτυξης, της οικονομικής ανάπτυξης, του χώρου και της περιφέρειας, καθώς επίσης την περιφερειακή ανάπτυξη και την περιφερειακή πολιτική.

1.1 Η έννοια της ανάπτυξης

Η λέξη ανάπτυξη χρησιμοποιείται, για να εκφράσει την επίτευξη ή την επιδίωξη μίας ή περισσότερων θετικών μεταβολών στα βασικά συστατικά στοιχεία της κοινωνικοοικονομικής δραστηριότητας των ανθρώπων. Η ανάπτυξη μπορεί να αναφέρεται (ειδικά, συνδυαστικά ή συνολικά) στον ποσοτικό, ποιοτικό, δομικό ή ιδεολογικό χαρακτήρα των πιο πάνω μεταβολών. Παρόλο αυτά είναι ζήτημα ακόμα πολλών ζυμώσεων και ερευνών για την εννοιολογική οριοθέτηση και τον καθορισμό του περιεχομένου της ανάπτυξης¹. Με οικονομικά κριτήρια, ανάπτυξη θεωρείται η ικανότητα μιας οικονομίας να παράγει ένα διαρκώς αυξανόμενο όγκο αγαθών και υπηρεσιών. Στόχος της οικονομικής ανάπτυξης είναι η εξασφάλιση ενός ικανοποιητικού επιπέδου διαβίωσης, ή αντίστοιχα η εξάλειψη της μαζικής φτώχειας και του υποσιτισμού και η δημιουργία συνθηκών απασχόλησης για όλο το εργατικό δυναμικό της χώρας².

Η ανάπτυξη θα πρέπει να εκτιμάται βάσει των τελικών της επιδιώξεων σε ότι αφορά τη βελτίωση των επιπέδων διαβίωσης ή ευημερίας.³ Άλλοι υιοθετούν πιο περιορισμένες τομεακές προσεγγίσεις της ανάπτυξης και υποστηρίζουν πως παράγοντες όπως η εκπαίδευση, η υγεία, η κοινωνική ασφάλιση θα πρέπει να καθορίζονται από τα σχετικά προγράμματα δημόσιων δαπανών. Υπάρχει βέβαια και

---

¹ Καββαδίας 1992

² Λαμπριανίδης 2001

³ Drewnowski 1972

τρίτη άποψη που δεν δέχεται ότι η ανάπτυξη είναι συνώνυμη με τη βελτίωση των επιπέδων διαβίωσης. Στην περίπτωση αυτή πιστεύεται πως η βελτίωση της υγείας και της εκπαίδευσης αποτελούν αναπτυξιακές επιδιώξεις, όπως και ο ρυθμός μεταβολής του προϊόντος και η αύξηση ή αναδιάρθρωση της απασχόλησης⁴.

Η έννοια της ανάπτυξης δεν είναι ουδέτερη ούτε εκφράζει απλώς αφηρημένα νοήματα που μπορούν εύκολα να εκφραστούν με αντικειμενικά μεγέθη κοινωνικής δραστηριότητας. Έχει αξιολογικό χαρακτήρα και απορρέει από τις συγκεκριμένες ιστορικές πραγματικότητες στις οποίες αναφέρεται, από τη συγκεκριμένη οικονομική και κοινωνικοπολιτική συγκυρία, από την κοινωνική θέση και την κοσμοαντίληψη του ίδιου του ορίζοντα⁵.

Η έννοια της οικονομικής ανάπτυξης προσδιορίζει μία πολύπλευρη διαδικασία που αφορά μεταβολές, τόσο στην παραγωγική διάρθρωση, όσο και στο θεσμικό, τεχνικό, αλλά και κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο, με τρόπο τέτοιο ώστε να επιτευχθούν μονιμότερα και διαχρονικά πολλαπλασιαστικά αναπτυξιακά αποτελέσματα και όχι απλά να εξασφαλισθεί η παραγωγή περισσότερου τελικού προϊόντος⁶.

Η οικονομική ανάπτυξη⁷, περιλαμβάνει τη βελτίωση της ευημερίας, βάσει των υλικών αγαθών, των ατόμων που έχουν χαμηλότερα εισοδήματα- την εξάλειψη της φτώχειας των μαζών και των φαινομένων που τη συνακολουθούν, δηλαδή του αναλφαριθμητισμού, των ασθενειών και των πρόωμων θανάτων τη μεταβολή της συνθέσεως των εισροών και εκροών, η οποία γενικά συμπεριλαμβάνει και μετατοπίσεις της διάρθρωσης της παραγωγής από τις γεωργικές προς τις μεταποιητικές δραστηριότητες- την οργάνωση της οικονομίας κατά τέτοιο τρόπο, ώστε η παραγωγική απασχόληση να είναι καθολική στον πληθυσμό εργασιακής ηλικίας, αντί να αποτελεί κατάσταση μιας προνομιούχου μειονότητας- και την αντίστοιχα μεγαλύτερη συμμετοχή ομάδων ευρύτερης βάσεως στη λήψη αποφάσεων ως προς τις κατευθύνσεις, οικονομικές ή άλλες, προς τις οποίες πρέπει να στραφούν για να βελτιώσουν την ευημερία τους.

Η μεγάλη ποικιλία και η σχετικότητα των δεικτών, με τους οποίους επιλέγεται να μετρηθεί ο βαθμός ανάπτυξης μιας περιφέρειας, είναι απόρροια της ύπαρξης διαφόρων δεικτών μέτρησης της ανάπτυξης που αντιστοιχούν σε ανάλογους ορισμούς της. Ο ορισμός της έννοιας της ανάπτυξης και των κριτηρίων μέτρησής της, αφορούν

---

⁴ Καβαδίας 1992

⁵ Λαμπριανίδης 2001

⁶ Θεοδωρά 1998

⁷ Kindleberger και Herrick 1977

στην πράξη συγκεκριμένες επιλογές πολιτικής καθώς επίσης τη στρατηγική και τα συγκεκριμένα μέτρα που χρησιμοποιεί μια κοινωνία για την ανάπτυξή της⁸.

Οι δείκτες ανάπτυξης μπορούν να χρησιμοποιηθούν για διάφορους σκοπούς. Κάποιοι από αυτούς είναι η περιγραφή τάσεων ή η διάγνωση αναπτυξιακών καταστάσεων και οι διαχρονικές, διαπεριφερειακές και λοιπές συγκρίσεις αυτών των τάσεων και καταστάσεων.

Για μια μεγάλη χρονική περίοδο η αύξηση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (Α.Ε.Π.), δηλαδή η μεγέθυνση με υψηλούς ρυθμούς του παραγόμενου προϊόντος, ήταν ο στόχος της αναπτυξιακής πορείας και ταυτόχρονα η έννοια της ανάπτυξης ταυτιζόταν με τη διόγκωση και την αύξηση. Όμως, οικονομική ανάπτυξη δεν σημαίνει απλώς την παραγωγή περισσότερου προϊόντος με μεγέθυνση της παραγωγικής ικανότητας της οικονομίας μιας περιφέρειας ή μιας χώρας. Οικονομική ανάπτυξη είναι μια πολύπλευρη διαδικασία και αναφέρεται σε μονιμότερου χαρακτήρα μεταβολές στη διάρθρωση της παραγωγής, όπως επίσης και στο τεχνολογικό, κοινωνικοπολιτικό και θεσμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο παράγεται και διανέμεται το προϊόν⁹.

Σήμερα, η επιστήμη και η τεχνολογία αποτελούν ουσιαστικούς συντελεστές της παραγωγής, είναι δηλαδή παραγωγικές δυνάμεις. Η σύνδεση της παραγωγής με την έρευνα και την τεχνολογία είναι αναγκαία και απαραίτητη για να επιτευχθεί το προσδοκώμενο που είναι η κοινωνική ανάπτυξη, δηλαδή, η βελτίωση των συνθηκών ζωής και η κάλυψη των σύγχρονων αναγκών. Η κοινωνική ανάπτυξη συναρτάται με τη γνώση, με την επιστήμη.

Η οικονομική ανάπτυξη λαμβάνει χώρα σε ένα συγκεκριμένο γεωγραφικό πλαίσιο. Ο χώρος επηρεάζει την οικονομία, ως τόπος εγκατάστασης, ως φορέας φυσικών πόρων, ως κλιματολογικό περιβάλλον, ως απόσταση από τα κέντρα παραγωγής ή κατανάλωσης κλπ. Ο χώρος αποτελεί σημαντικό παράγοντα στα πλαίσια της τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης και λειτουργεί ως φυσικός πόρος και, εν τέλει, μπορεί να χαρακτηριστεί ως ο πιο «ουσιαστικός παράγοντας της βαθιάς ιστορίας»¹⁰. Η αλληλεξάρτηση των κοινωνικών και οικονομικών φαινομένων και οι εκδηλώσεις και δραστηριότητες του ανθρώπου, πραγματοποιούνται απαραίτητα στο χώρο¹¹.

---

⁸ Λαμπριανίδης 2001

⁹ Λαμπριανίδης, 1993

¹⁰ Braudel, 1993

¹¹ Κόνσολας, 1983

Η εκπαίδευση είναι καταναλωτικό αγαθό που προσφέρει υπηρεσίες και επενδυτικό αγαθό που αυξάνει την παραγωγικότητα της εργατικής δύναμης. Ως επένδυση, η εκπαίδευση αξιολογείται και με την αξία της απόδοσης που δημιουργεί. Τα κοινωνικά οφέλη που προκύπτουν από την εκπαίδευση είναι περισσότερο αποτελεσματικοί εργαζόμενοι, υψηλότερα εισοδήματα αλλά και υψηλότεροι φόροι, πληθυσμός σε καλύτερη κατάσταση υγείας, καθώς και εύρυθμη λειτουργία της κοινωνίας, από μορφωμένα και εκπαιδευμένα άτομα με καλλιέργεια και δημιουργικότητα¹².

Χαρακτηριστικό στοιχείο της ανάπτυξης είναι η συνύπαρξη διαφορετικών επιπέδων τεχνολογίας μεταξύ διαφόρων τομέων της οικονομίας και μεταξύ διαφόρων επιχειρήσεων στον ίδιο οικονομικό τομέα.

Η τεχνολογία επηρεάζεται από τις ιστορικές και οικονομικές συνθήκες του περιβάλλοντος στο οποίο αναπτύσσεται. Η εισαγωγή της τεχνολογίας από άλλες ανεπτυγμένες περιοχές, δεν λύνει οπωσδήποτε και το πρόβλημα της ανάπτυξης. Αντίθετα, η εξάρτηση από ξένα κέντρα μπορεί να δημιουργήσει πολλά προβλήματα, όπως είναι η αδυναμία των επιχειρήσεων να διαπραγματευτούν την εισαγόμενη τεχνολογία, ή η αδυναμία της εισαγόμενης τεχνολογίας να προσαρμοσθεί στις τοπικές συνθήκες.

Είναι απαραίτητη η ανάγκη να αναπτυχθούν οι τεχνολογικές ικανότητες τοπικά, μέσω της κατάλληλης εκπαίδευσης, πράγμα που θα οδηγήσει στην γρήγορη ανάπτυξη άμεσα. Γενικά, οι επιλογές των τεχνολογιών που είναι διαθέσιμες στις αναπτυσσόμενες χώρες είναι περιορισμένες και αυτό συνεπάγεται γι' αυτές, είτε ότι αναπτύσσονται τοπικά, είτε ότι εισάγονται συχνά ακατάλληλες τεχνολογίες. Γενικά η οικονομική δομή στην Ελλάδα διαμορφώθηκε κατά τρόπο ώστε η παραγωγή να μη συνδέεται με την εκπαιδευτική δομή. Η προσφορά θέσεων εργασίας από το δημόσιο και τις επιχειρήσεις είναι ανεπαρκής για να απορροφήσει τον πληθυσμό τόσο των νέων επιστημόνων, όσο και των νέων χαμηλότερων εκπαιδευτικών βαθμίδων. Οι νέοι, συνεπώς, δέχονται σε μεγάλο βαθμό εργασίες που φαίνονται υποδεέστερες των τυπικών προσόντων τους, ενώ και αυτά τα προσόντα που τους έχει προσφέρει το εκπαιδευτικό σύστημα, δεν είναι πάντοτε εφαρμόσιμα στην αγορά εργασίας.

---

¹² Ν. Ηλιάδη, Οι νέες εκπαιδευτικές τάσεις και ο ρόλος της αγοράς, Το πανεπιστήμιο στον 21ο αιώνα, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2000

1.2 Περιφερειακή ανάπτυξη και εκπαίδευση

Το πρόβλημα των περιφερειακών ανισοτήτων απασχόλησε την οικονομική επιστήμη για αρκετές δεκαετίες. Τα τελευταία χρόνια η διαδικασία αυτή έχει οδηγήσει στη δημιουργία επιμέρους οικονομικών κλάδων όπως η αστική και περιφερειακή οικονομική, η περιφερειακή ανάπτυξη και η περιφερειακή πολιτική¹³.

Τα τελευταία 15 χρόνια μια σειρά από βιβλιογραφίες τείνουν να υποστηρίζουν ότι είναι στη φύση του οικονομικού συστήματος της αγοράς να παράγει και να αναπαράγει οικονομικές ανισότητες σε διάφορα χωρικά επίπεδα. Το κύριο χαρακτηριστικό αυτών των ανισοτήτων είναι ότι στηρίζονται σε μια συσσωρευτική διαδικασία και δεν έχουν παροδικό χαρακτήρα. Η άποψη αυτή εκφράστηκε από τρεις διαφορετικές σχολές, της αστικής οικονομικής, που αποτελεί μια ταχέως αναπτυσσόμενη υποδιαίρεση της περιφερειακής επιστήμης, της θεωρίας της ενδογενούς ανάπτυξης και της νέας οικονομικής γεωγραφίας¹⁴.

Η ίδρυση και λειτουργία ενός εκπαιδευτικού ιδρύματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αναμένεται, επιπλέον, να έχει μακροχρόνια αναπτυξιακά αποτελέσματα με τη δημιουργία ικανότερου και επιδεξιότερου εργατικού δυναμικού. Εξάλλου, ένα πανεπιστήμιο μπορεί να συντελέσει με το διδακτικό και ερευνητικό προσωπικό του, καθώς και με τις πάγιες εγκαταστάσεις και τον εξοπλισμό του, στην αντιμετώπιση συγκεκριμένων προβλημάτων που θέτει η τοπική κοινωνία. Έτσι, μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην επιτυχία εκείνης της πλευράς της ανάπτυξης, που συναρτάται με τη δυναμική και τη συνεκτικότητα των τοπικών κοινωνιών, να συμβάλει στην ανάπτυξη των τεχνών και των γραμμάτων και στην καλλιέργεια ατμόσφαιρας ελεύθερης πολιτιστικής δημιουργίας, πέραν των όσων προσφέρει στον τομέα αυτό με τις στενά εκπαιδευτικές δραστηριότητές του. Τα παραπάνω συντελούν στη διαμόρφωση μιας δυναμικής πολιτιστικής ταυτότητας, που αποτελεί σημαντικό στοιχείο ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας των τοπικών κοινωνιών, και ιδιαίτερα των παραμεθόριων.

Η παρουσία του πανεπιστημίου σε μία μικρή επαρχιακή πόλη μπορεί να συντελέσει σημαντικά στην αλλαγή του χαρακτήρα της. Απαραίτητη, βέβαια, προϋπόθεση γι' αυτό είναι να υπάρχει ένας ελάχιστος αριθμός μελών της πανεπιστημιακής κοινότητας (φοιτητών και διδασκόντων) σχετικά μεγάλος, τόσο σε απόλυτους αριθμούς όσο και ως ποσοστό στο σύνολο του πληθυσμού της πόλης, ώστε να διασφαλίζεται ο βαθμός πολυπλοκότητας, διαφορετικότητας και αλληλοεπικάλυψης

---

¹³ Πετράκος, Γ., Ψυχάρης, Γ., 2004

¹⁴ Πετράκος, Γ., Ψυχάρης, Γ., 2004

που μπορεί να εγγυηθεί, τόσο στο οργανωτικό – διοικητικό όσο και στο ακαδημαϊκό και στο κοινωνικό επίπεδο, μια σχετικά αυτόνομη και ολοκληρωμένη επιστημονική και κοινωνική λειτουργία και μια δυναμική ένταξη στον οικιστικό ιστό και στις παραγωγικές ανάγκες της περιοχής.

Όταν υπάρχουν τα μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας, τότε αναπόφευκτα οι πανεπιστημιακοί δάσκαλοι και οι φοιτητές δημιουργούν μια κοινότητα που εξ αντικειμένου ζωογονεί και μεταμορφώνει ραγδαία τους ρυθμούς ζωής της πόλης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Ίδρυση και χωροθέτηση περιφερειακών Πανεπιστημίων

Στο κεφάλαιο αυτό αναλύονται οι λόγοι και τα κριτήρια ίδρυσης των περιφερειακών πανεπιστημίων σε θεωρητικό επίπεδο καθώς και τα κριτήρια και οι τύποι χωροθέτησής τους.

2.1 Λόγοι ίδρυσης περιφερειακών πανεπιστημίων

Η ίδρυση περιφερειακών Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΑΕΙ) μπορεί να θεωρηθεί ως μέσο άσκησης περιφερειακής πολιτικής για τον περιορισμό του «περιφερειακού προβλήματος», με στόχο την ιεράρχηση από την αρχή του οικιστικού δικτύου, την πρόκληση τοπικής ανάπτυξης και την μείωση των διαπεριφερειακών ανισοτήτων¹⁵.

Σύμφωνα με τη θεωρία των κεντρικών τόπων, οι οικισμοί μιας γεωγραφικής ενότητας διαφέρουν όχι μόνο από το πληθυσμιακό μέγεθος τους αλλά και από το είδος και το πλήθος των υπηρεσιών και αγαθών που προσφέρουν. Η ιεράρχηση αυτή στηρίζεται στην αρχή ότι οι υψηλότερης τάξης οικισμοί προσφέρουν όλα τα αγαθά και τις υπηρεσίες που προσφέρουν και οι χαμηλότερης τάξης και, επιπρόσθετα, έναν αριθμό άλλων αγαθών και υπηρεσιών που δεν προσφέρονται από τους χαμηλότερης τάξης. Οι οικισμοί που χαρακτηρίζονται ως κεντρικοί τόποι, θεωρούνται υψηλότερης τάξης. Άρα η απόσταση που πρέπει να διανύσει ένας καταναλωτής μεταβάλλεται ανάλογα με την τάξη του αγαθού που θέλει να αγοράσει. Η κατάταξη των κεντρικών λειτουργιών σε τάξεις στηρίζεται σε δύο βασικές έννοιες. Στην έννοια του κρίσιμου μεγέθους, δηλαδή του ελάχιστου πληθυσμού που απαιτείται για τη στήριξη μιας κεντρικής λειτουργίας και της χωρικής εμβέλειας, της περιοχής δηλαδή πέρα της οποίας οι καταναλωτές δεν είναι διατεθειμένοι να πάνε στον κεντρικό τόπο για τη αγορά του συγκεκριμένου αγαθού - υπηρεσίας. Βάση αυτής της λογικής, η χωροθέτηση ενός πανεπιστημιακού ιδρύματος μπορεί να θεωρηθεί ως έμμεση παρέμβαση του κράτους για την αλλαγή της ιεραρχίας των οικισμών μιας χώρας. Με τον τρόπο αυτό αυξάνονται οι πιθανότητες δημιουργίας οικονομιών κλίμακας (προσέλκυση κεφαλαίων και πληθυσμού)¹⁶.

---

¹⁵ Lane 1998

¹⁶ Λαμπριανίδης 1993

Μία άλλη πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης, η οποία θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει την ίδρυση ενός πανεπιστημίου, είναι η θεωρία των πόλων ανάπτυξης του Peggoux. Η θεωρία αυτή στηρίχθηκε στην παραδοχή ότι η λειτουργία της καπιταλιστικής οικονομίας δημιουργεί πόλωση της ανάπτυξης, με την έννοια ότι η διαδικασία ανάπτυξης λειτουργεί επιλεκτικά αναπτύσσοντας ορισμένες περιφέρειες και αφήνοντας άλλες υπανάπτυκτες. Η συγκέντρωση σε κάποιες περιοχές δημιουργεί οικονομίες κλίμακας, που έλκουν το κεφάλαιο. Σύμφωνα με τον Peggoux, η χωρική και βιομηχανική ανάπτυξη δεν εμφανίζονται παντού και ταυτόχρονα. Εμφανίζεται σε συγκεκριμένα σημεία ή πόλους ανάπτυξης, με διαφορετική ένταση, και στη συνέχεια διαχέεται στην ευρύτερη κλίμακα των πόλων μέσω καναλιών, προκαλώντας διαφοροποιημένα αποτελέσματα για το σύνολο της οικονομίας. Σύμφωνα με τη θεωρία, οι πόλοι οφείλουν την ανάπτυξή τους σε συγκεκριμένες οικονομικές δραστηριότητες, που αρχικά πήγαζαν κυρίως από τη βιομηχανική δραστηριότητα. Ο πόλος ανάπτυξης συντελεί στην ανάπτυξη της περιοχής του μέσα από τρεις διαδικασίες:

- α) μέσω της διαδικασίας της μίμησης, οι κινητήριες βιομηχανίες επιδρούν στην δημιουργία αναπτυξιακού κλίματος,
- β) μέσω των μηχανισμών της πολωτικής διαδικασίας, ο πόλος ανάπτυξης, με τη δημιουργία εξωτερικών οικονομιών από τις σχέσεις αλληλεξάρτησης των επιχειρήσεων, συντελεί στη συγκέντρωση άλλων επιχειρήσεων και
- γ) μέσω της διαδικασίας διάχυσης της ανάπτυξης, η δυναμική ανάπτυξη των κινητήριων βιομηχανιών επεκτείνεται ακτινωτά από τον πόλο και καλύπτει ολόκληρη την περιφέρεια. Θεωρείται πως παρόμοια αποτελέσματα μπορεί να επιφέρει και η ύπαρξη κάποιων δραστηριοτήτων κοινωνικής υποδομής, στις οποίες συγκαταλέγεται και το πανεπιστήμιο¹⁷.

Η διεθνής εμπειρία έχει να επιδείξει αρκετά παραδείγματα όπου πολλές περιοχές στήριξαν την ανάπτυξή τους σε ένα πανεπιστήμιο ή σε κάποιο ερευνητικό κέντρο. Στις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες το πανεπιστήμιο αρχίζει σταδιακά να προβάλλεται ως ένα μέσο για την πρόκληση άμεσης οικονομικής μεγέθυνσης στην περιοχή χωροθέτησής του. Με το πέρασμα του χρόνου όμως και την αποτυχία των παραδοσιακών μέσων περιφερειακής ανάπτυξης, το πανεπιστήμιο αρχίζει (ενταγμένο στο πλαίσιο αναπτυξιακών πολιτικών) να αντιμετωπίζεται ως μοχλός ανάπτυξης, αφού με τη δράση του και τις σχέσεις συνεργασίας που αναπτύσσει με την τοπική και

---

¹⁷ Λαμπριανίδης 1993

τη διεθνή κοινότητα, μπορεί να συμβάλλει στην πρόκληση πολλαπλασιαστικών φαινομένων, απογειώνοντας αναπτυξιακά την ευρύτερη περιοχή του. Το πρόβλημα είναι ότι, ο τρόπος με τον οποίο χρησιμοποιήθηκε το πανεπιστήμιο ως μοχλός ανάπτυξης δεν οδήγησε σε πραγματική οικονομική ανάπτυξη, με αποτέλεσμα το πανεπιστήμιο να μη λειτουργεί ως καταλύτης, ικανός να προκαλέσει την ενεργοποίηση της οικονομικής δραστηριότητας σε τοπικό επίπεδο¹⁸.

Ένας άλλος λόγος για την ίδρυση ενός πανεπιστημίου αποτελεί η αύξηση της κοινωνικής δικαιοσύνης στο χώρο, η οποία σημαίνει συνεισφορά στο κοινωνικό καλό, κυρίως μέσα από την ικανοποίηση των αναγκών του πληθυσμού και την διεύρυνση της ενεργής συμμετοχής του στα κοινά. Πολύ συχνά παρατηρείται το φαινόμενο πολίτες χαμηλότερων κοινωνικών τάξεων και εισοδημάτων, να μην έχουν τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες δυνατότητες στην απόκτηση κοινωνικών κυρίως αγαθών, (εκπαίδευση, υγεία, κ.λπ.) και η επίλυση του ζητήματος αυτού αποκτά ιδιαίτερη αξία και σημασία. Το θέμα της κοινωνικής δικαιοσύνης στο χώρο συνδέεται με την κατανομή και απονομή δικαίου. Μία δίκαιη κατανομή στο χώρο συνίσταται πρώτον, στην ικανοποίηση των αναγκών του πληθυσμού. Η διαφορά ανάμεσα στις ανάγκες και στις πραγματικές κατανομές, αποτελεί μια πρώτη εκτίμηση του βαθμού κοινωνικής αδικίας μεταξύ των περιοχών. Δεύτερον, στη μεγαλύτερη δυνατή διεύρυνση της συμμετοχής στα κοινά, με την έννοια ότι η χωροθέτηση παραγωγικών δραστηριοτήτων και υπηρεσιών, σε μια περιοχή προκαλεί και ευρύτερες εξωτερικές επιδράσεις¹⁹.

Η σωστή χωροθέτηση των πανεπιστημίων άρα παίζει σημαντικό ρόλο, αφού μπορεί να συντελέσει στη μείωση της απόστασης και του κόστους μεταφοράς και διαβίωσης για ένα νέο και την οικογένειά του. Οπότε, η ύπαρξη περιφερειακών πανεπιστημίων παρέχει τη δυνατότητα σε περισσότερους μαθητές που δεν είχαν την οικονομική δυνατότητα να μετακινηθούν σε κάποια μεγάλη πόλη να συνεχίσουν τις σπουδές τους στην ανώτατη εκπαίδευση.

Η ίδρυση και λειτουργία ενός πανεπιστημίου μπορεί να συγκαταλέγεται σε διαφορετικές πολιτικές με διαφορετικό προσανατολισμό κάθε φορά. Έτσι, αναφορικά με πολιτικές που σχετίζονται με κοινωνικά και πολιτικά κριτήρια μπορεί να θεωρηθεί ως μέσο για την αποσυμφόρηση των ήδη υπάρχοντων ιδρυμάτων αλλά και ως μέσο για την δημιουργία αντιλήψεων για τη ζωή και τις κοινωνικές ομάδες, τη

---

¹⁸ Θεοδωρά, 1998

¹⁹ Λαμπριανίδης 1993

διαμόρφωση πολιτικών ιδεολογιών και προγραμμάτων, τον εκδημοκρατισμό της ανώτατης εκπαίδευσης. Αντίστοιχα, σε πολιτικές που έχουν οικονομικό περιεχόμενο, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως επένδυση, η οποία θα μπορούσε υπό τις κατάλληλες συνθήκες να υποκινήσει την τοπική ανάπτυξη ενισχύοντας την οικονομική θέση μιας περιοχής.

Επιπλέον, η ίδρυση ενός πανεπιστημίου θα μπορούσε να αποτελέσει και πολιτική απόφαση με πολιτισμικό χαρακτήρα, όπου το πανεπιστήμιο θα είχε ενεργό ρόλο στη διατήρηση, προβολή, αξιοποίηση της πολιτιστικής ταυτότητας, αλλά και στην αναβάθμιση και τον εμπλουτισμό της πολιτιστικής υποδομής της περιοχής όπου είναι χωροθετημένο. Συμπληρωματικά με τα παραπάνω, η ίδρυση ενός πανεπιστημίου θα μπορούσε να ενταχθεί και σε πολιτικές που σχετίζονται με τη χωρική ανάπτυξη (δημιουργία μιας πανεπιστημιούπολης) και με την αστική ανάπτυξη (αναβάθμιση κεντρικών περιοχών της πόλης, αύξηση του αποθέματος κοινόχρηστων χώρων, επαναπροσδιορισμός της χωρικής διάρθρωσης της πόλης κ.ά.)²⁰.

2.2 Η χωροθέτηση περιφερειακών πανεπιστημίων

Οι πολιτικές ίδρυσης και λειτουργίας ενός πανεπιστημίου είναι αναγκαίο να συμπληρώνονται από τις κατάλληλες πολιτικές χωροθέτησης αυτών, για να μπορούν να θεωρηθούν ως ολοκληρωμένες και να έχουν τα επιθυμητά αποτελέσματα. Ο καθορισμός των κριτηρίων για τη χωροθέτηση των πανεπιστημίων συνήθως ακολουθεί τις επικρατούσες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες, καθώς και τους στόχους των εκπαιδευτικών πολιτικών, και δεν επηρεάζουν μόνο την επιλογή της θέσης αυτού σε επίπεδο χώρας (κέντρο - περιφέρεια), ή σε σχέση με τον πολεοδομικό ιστό της πόλης που πρόκειται να λειτουργήσει (εντός του ιστού - εκτός αυτού - διάχυτο σε αυτόν - συγκεντρωμένο), αλλά και τον τρόπο πολεοδομικής οργάνωσης των εγκαταστάσεών του, και το είδος της αρχιτεκτονικής δομής και της μορφής των επιμέρους κτιρίων²¹.

---

²⁰ Θεοδωρά 2003

²¹ Θεοδωρά 2003

Σε επίπεδο χώρας, η χωροθέτηση των πανεπιστημίων πραγματοποιείται σε δύο βασικές χωρικές ενότητες: α) σε κεντρικές - αστικές περιοχές με εθνική ή διεθνή εμβέλεια (κυρίως μητροπολιτικές περιοχές ή πόλεις μεγάλου μεγέθους, και β) σε περιφερειακές αστικές περιοχές με τοπική ή περιφερειακή εμβέλεια (πόλεις μεσαίου ή μικρότερου μεγέθους). Τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται στις παραπάνω περιπτώσεις εστιάζονται κυρίως στο μέγεθος και στο επίπεδο ανάπτυξης της πόλης, έτσι διακρίνονται τρεις τύποι πανεπιστημίων, για την πρώτη περίπτωση, το αστικό και το μητροπολιτικό πανεπιστήμιο και για τη δεύτερη το περιφερειακό πανεπιστήμιο. Το μητροπολιτικό πανεπιστήμιο αποτελεί μετεξέλιξη του αστικού, όταν η πόλη έχει αποκτήσει μορφή μητροπολιτικής περιφέρειας, ενώ το περιφερειακό αποτελεί ειδική κατηγορία του αστικού που αναπτύσσεται σε περιφερειακό επίπεδο της χώρας²².

Η έννοια του αστικού πανεπιστημίου ταυτίζεται χρονικά με την εμφάνιση της ιδέας του πανεπιστημίου. Παράλληλα, τα πρώτα πανεπιστήμια παρατηρείται να χωροθετούνται σε μεγάλες πόλεις για την εποχή τους, τις οποίες έχουν και ως ουσιαστικό σημείο αναφοράς (αντλούν την πελατεία τους και τις υπηρεσίες που χρειάζονται για να λειτουργήσουν και σε αυτές διοχετεύουν προϊόντα τους όπως η παραγόμενη γνώση, οι επιστήμονες). Στην Ευρώπη κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα όλες οι χώρες αρχικά, προχωρούν στην ίδρυση ενός εθνικού πανεπιστημίου στην πρωτεύουσά τους. Στη συνέχεια ακολουθούν οι μικρότερες πόλεις που το διεκδικούν με στόχο τη φήμη και την ανάπτυξη²³.

Σε αντίθεση με την Ευρώπη, η Αμερική ιδρύει τα πρώτα της πανεπιστήμια σε μικρότερες σχετικά πόλεις. Αρχική και μόνη προϋπόθεση για το χαρακτηρισμό ενός πανεπιστημίου ως αστικού, αποτέλεσε για αρκετές δεκαετίες, η θέση του στο εσωτερικό μιας πόλης. Αργότερα όμως γίνεται κατανοητό, ειδικά μετά τα πολιτικοκοινωνικά γεγονότα της δεκαετίας του '60, όπου συνειδητοποιείται η απομόνωση του πανεπιστημίου από τη λοιπή κοινωνία, ακόμα και στις περιπτώσεις που βρισκόταν εντός αυτής, πως για να θεωρηθεί ένα πανεπιστήμιο ως αστικό δεν αρκεί μόνο να είναι μέσα στην πόλη, αλλά και να ζει με αυτή²⁴.

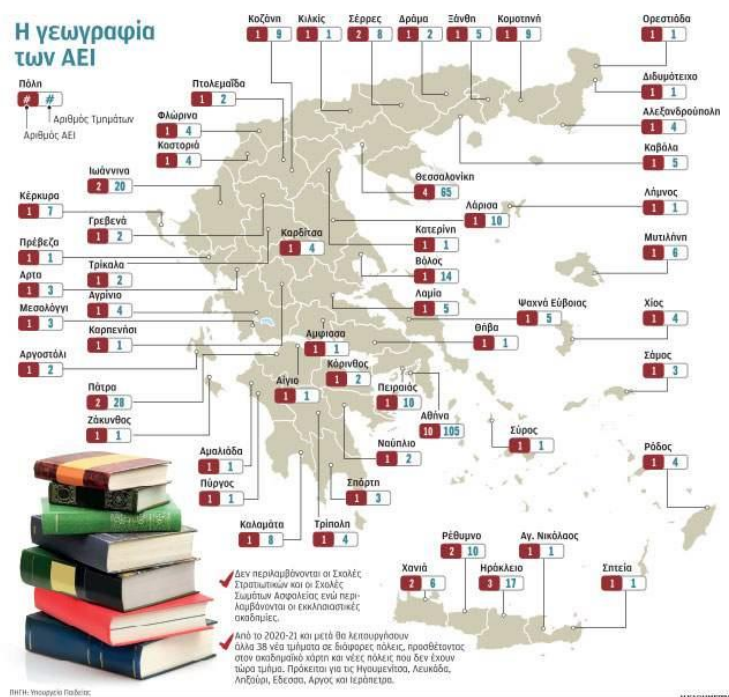
---

²² Θεοδωρά 2003

²³ Θεοδωρά 2003

²⁴ Θεοδωρά 2003

Εικόνα 1: Χάρτης Ελληνικών Πανεπιστημίων

Πηγή: Καθημερινή

Η χωρική σχέση μεταξύ πανεπιστημίου και πόλης καθορίζεται αποκλειστικά από το είδος της πόλης και τον τύπο του πανεπιστημίου, γιατί διαφορετική υπόσταση παίρνει για ένα πανεπιστήμιο που βρίσκεται σε ένα πλούσιο αστικό περιβάλλον (μητροπολιτικές περιοχές ή μικρότερες σε μέγεθος πόλεις με πλούσιο όμως πολιτισμικό περιβάλλον ή άριστο απόθεμα σε υποδομές) και άλλη όταν βρίσκεται σε ένα φτωχό (περιοχές - περιφέρειες σε παρακμή, που έχουν περάσει πρόσφατη οικονομική κρίση).

Ανεξάρτητα από το επίπεδο ανάπτυξης της πόλης και τη θέση που κατέχει στο οικιστικό δίκτυο της χώρας διακρίνονται πέντε τύποι χωροθέτησης του πανεπιστημίου ως προς αυτή. Ο πρώτος είναι σχετικός με πανεπιστήμια που μαζί με την περιοχή κατοικίας των μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας είναι χωροθετημένα εκτός αυτής σε απόσταση και αναπτύσσονται ανεξάρτητα από αυτή, ο δεύτερος με ιδρύματα που χωροθετούνται στην περίμετρο αυτής, ο τρίτος με αυτά που λειτουργούν εντός του αστικού ιστού με τη μορφή αυτόνομου σχηματισμού στο κέντρο ή σε τμήμα της πόλης, ο τέταρτος τύπος περιλαμβάνει πανεπιστήμια εντός πόλης με διάσπαρτη χωροθέτηση των εγκαταστάσεών τους που έχει τη μορφή ή ανεξάρτητων μονάδων ή πλέγματος σε συγκεκριμένη περιοχή της πόλης και τέλος ο

πέμπτος αφορά σε πανεπιστήμια που επιλέγουν για τη χωροθέτηση τούς συνδυασμό μεταξύ των παραπάνω περιπτώσεων²⁵.

Ο βασικότερος λόγος για τη χωροθέτηση πανεπιστημίων εκτός των ορίων των πόλεων με τη μορφή πανεπιστημιούπολεων υπήρξε, είτε η έλλειψη σε ελεύθερα οικόπεδα, τα οποία θα δέχονταν τις απαραίτητες υποδομές αυτών (τμήματα, βιβλιοθήκες, λέσχες, εστίες), είτε η εξασφάλιση φθηνότερης γης εκτός των ορίων της πόλης σε σχέση με το εσωτερικό της. Με τη μέθοδο αυτή το πανεπιστήμιο απομονώνεται σε σχέση με την τοπική κοινωνία στην οποία πρέπει να απευθύνεται και έτσι μειώνεται η πιθανότητα ανάπτυξης σχέσεων αλληλεπίδρασης μεταξύ πανεπιστημίου και πόλης, γεγονός που θα αποτελέσει την αιτία αμφισβήτησης του μοντέλου αυτού, το οποίο υιοθετήθηκε από τις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες κατά τη δεκαετία του '60.

Για να ξεπεραστούν τα αυξανόμενα προβλήματα, ειδικά σε αναγκαίους χώρους, τα περισσότερα πανεπιστήμια καλούνται να προγραμματίσουν τυχόν μελλοντικές τους επεκτάσεις, γεγονός που οδηγεί στο μοντέλο της διάσπαρτης ανάπτυξής τους. Επιπλέον λόγοι, όπως η ανεπάρκεια σε αναγκαίους χώρους, αλλά και η κλίμακα του πανεπιστημίου δεν επιτρέπουν εξ ολοκλήρου την χωροθέτησή του εντός του πολεοδομικού ιστού, με συνέπεια να σχεδιάζεται ένα τμήμα αυτού εντός της πόλης και το υπόλοιπο εκτός αυτής. Στόχος του συνδυαστικού αυτού μοντέλου είναι η ταυτόχρονη ανάπτυξη των πανεπιστημιακών εγκαταστάσεων κοντά ή στο κέντρο της πόλης και στα όρια αυτής, γιατί παρέχει το πλεονέκτημα της επικοινωνίας με την τοπική κοινότητα και ταυτόχρονα επιτρέπει την επέκταση του πανεπιστημίου, ενώ μπορεί να αποτελέσει και πόλο για περαιτέρω επέκταση της πόλης²⁶.

Όπως είναι φανερό, ο συμβολικός ρόλος που αναπτύσσεται από την τοποθεσία, την πολεοδομική οργάνωση και το αρχιτεκτονικό στυλ του πανεπιστημίου, συνιστώσες που προσδιορίζουν άμεσα τη σχέση μεταξύ αυτού και της πόλης, αποκτά μεγάλη σημασία. Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας, που όμως δεν μπορεί να καθοριστεί από τις συνιστώσες αυτές, είναι ο κοινωνικός ρόλος του πανεπιστημίου. Πόσο, δηλαδή, ένα πανεπιστήμιο είναι ανοικτό ή κλειστό στην κοινωνία, το αν το πρόγραμμά του, η έρευνά του, οι επιστήμονες που δημιουργεί έχουν κοινωνικό προσανατολισμό, εξυπηρετούν τις ανάγκες της κοινωνικής εξέλιξης και αλλαγής, ή αντίθετα ο προσανατολισμός του εστιάζεται μόνο στην δημιουργία ειδικών

---

²⁵ Θεοδωρά 2003

²⁶ Θεοδωρά 2003

επιστημόνων πάνω στην οικονομία και την παραγωγή της χώρας, αδιαφορώντας για το κοινωνικό σύνολο.

Η ίδρυση και λειτουργία πανεπιστημίων ως μέσο περιφερειακής ανάπτυξης είναι δυνατό να έχει θετικές επιπτώσεις τόσο σε τοπικό όσο και σε εθνικό επίπεδο μόνο στην περίπτωση που το νέο πανεπιστήμιο μπορεί να προσελκύσει υψηλής ποιότητας επιστημονικό δυναμικό. Αυτό υποκρύπτει το ενδεχόμενο να μην είναι όλες οι περιφέρειες κατάλληλες για την επιτυχή λειτουργία ΑΕΙ, εάν κάποια από τα χαρακτηριστικά τους (π.χ. μέγεθος, θέση, κλίμα, ποιότητα περιβάλλοντος κ.λπ.) δεν συμβάλουν στην προσέλκυση επιστημονικού δυναμικού. Σε ορισμένες περιπτώσεις δεν συμβάλλουν ούτε στην προσέλκυση φοιτητών. Μια αποτελεσματική πολιτική δημιουργίας επιστημονικών ιδρυμάτων στην περιφέρεια, με στόχο την περιφερειακή ανάπτυξη, θα πρέπει να εξετάζει όλα τα ενδεχόμενα και να επιλέγει κατανομές οι οποίες να είναι βιώσιμες. Αναφέρεται δε, πως υπάρχουν παραδείγματα πανεπιστημίων που λειτουργούν με καθηγητές οι οποίοι δεν είναι εγκατεστημένοι στην περιφέρεια, αλλά πηγαиноέρχονται υπό τα μεγάλα αστικά κέντρα, ή ακόμα και που λειτουργούν με πολύ λιγότερους φοιτητές από τους εγγεγραμμένους, καθώς μεγάλο ποσοστό αυτών δεν επιθυμεί να διαμείνει στην πόλη που βρίσκεται το ίδρυμα. Επιπλέον αναφέρεται ότι αποτελεί, χωρίς αμφιβολία, λάθος πολιτική, από την άποψη της περιφερειακής ανάπτυξης, η διασπορά τμημάτων ενός Πανεπιστημίου σε κάθε πόλη μιας περιφέρειας. Πέρα από το γεγονός ότι η ανάπτυξη της περιοχής δεν είναι σίγουρη, τα τμήματα αυτά δεν είναι σε θέση συνήθως να εκπληρώσουν πλήρως την εκπαιδευτική τους αποστολή, καθώς στερούνται των ωφελειών κλίμακας και συνέργειας που εξασφαλίζει η συνύπαρξή τους με τα άλλα τμήματα του Πανεπιστημίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Λειτουργία των περιφερειακών πανεπιστημίων στην Ελλάδα

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται μία ιστορική αναφορά στην ίδρυση και την λειτουργία των πανεπιστημίων στην Ελλάδα και στη συνέχεια δίνεται έμφαση στην πολιτική και το σχεδιάσμά που ακολουθείται στις μέρες μας. Ακόμα, γίνεται μία συνοπτική περιγραφή όλων των περιφερειακών πανεπιστημίων της χώρας και αναφέρονται τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν καθώς και κάποιες προϋποθέσεις για την ομαλή λειτουργία τους.

3.1 Ιστορική αναδρομή

Στην Ελλάδα, η πολιτική ίδρυσης περιφερειακών πανεπιστημίων, ξεκίνησε στη δεκαετία του 1960 και συνεχίστηκε αδιάλειπτα έκτοτε. Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '60 τα μόνα πανεπιστήμια στην Ελλάδα ήταν στην Αθήνα (ιδρύθηκε το 1986) και στη Θεσσαλονίκη (ιδρύθηκε το 1925). Η πολιτική για την επέκταση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εμφανίστηκε αρχικά στη δεκαετία του '60 όταν ιδρύθηκαν τα πρώτα πανεπιστήμια στις περιφερειακές πόλεις. Το γεγονός αυτό υπήρξε απόρροια και, στη συνέχεια, τροφοδότης όλων των τοπικιστικών πιέσεων που εκδηλώνονται για διεκδίκηση πανεπιστημιακών τμημάτων από όλες σχεδόν τις πόλεις, σε κάθε μια από αυτές τις περιφέρειες²⁷.

Στην πρώτη φάση της αποκέντρωσης, δεκαετία του '60, ιδρύθηκαν το Πανεπιστήμιο Πατρών με έδρα την Πάτρα (1964) και το Πανεπιστήμιο των Ιωαννίνων με έδρα τα Ιωάννινα. Από τη δεκαετία του 70, η πολιτική ίδρυσης περιφερειακών πανεπιστημίων παίρνει σημαντικές διαστάσεις. Πλέον η ονομασία των πανεπιστημίων δεν προέρχεται από την πόλη εγκατάστασής τους αλλά από το όνομα της περιφέρειας που ανήκουν. Στη νέα φάση της αποκέντρωσης η επικρατούσα σκέψη ήταν η διασπορά της ακαδημαϊκής λειτουργίας σε διάφορες πόλεις και κωμοπόλεις των περιφερειών. Κατά τη διάρκεια εκείνης της περιόδου ιδρύθηκαν το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (1973), το Πανεπιστήμιο Κρήτης (1973) και το Πολυτεχνείο Κρήτης (1977) με έδρα τα Χανιά, το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (1983) με έδρα το Βόλο, το Πανεπιστήμιο Αιγαίου (1983) και το Ιόνιο Πανεπιστήμιο (1983) με έδρα την Κέρκυρα. Η αποκέντρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι ακόμα υπό εξέλιξη.

---

²⁷ Λαμπριανίδης 2004

Πολλά από τα υπάρχοντα περιφερειακά πανεπιστήμια δημιούργησαν νέα τμήματα, και ήδη λειτουργούν τρία νέα περιφερειακά πανεπιστήμια, το Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας (2003) με έδρα τη Λαμία, το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας (2003) με έδρα την Κοζάνη και το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου (2004) με έδρα την Τρίπολη.

Η αρχή της διασποράς σχολών ή τμημάτων σχολών έγινε στα Πανεπιστήμια Κρήτης και Θράκης. Οι πρωτεύουσες του νησιού διεκδικούσαν την έδρα του Πανεπιστημίου Κρήτης και τελικά για καθαρά πολιτικούς και τοπικιστικούς λόγους το Πανεπιστήμιο διχοτομήθηκε. Τελικά, το Πανεπιστημίου Κρήτης τριχοτομήθηκε με την ίδρυση και του Πολυτεχνείου Κρήτης, δεδομένου ότι υπήρχε πρόταση δημιουργίας Πολυτεχνικής σχολής στο Πανεπιστήμιο Κρήτης. Ανάλογη με τη διασπορά των σχολών του Πανεπιστημίου Κρήτης ήταν και η διασπορά των σχολών του Πανεπιστημίου Θράκης, η οποία έγινε σε διάφορες φάσεις.

Μετά τη διασπορά των Σχολών των Πανεπιστημίων Κρήτης και Θράκης ακολούθησε η διασπορά των τμημάτων του Πανεπιστημίου Αιγαίου (στην περίπτωση αυτή όχι μόνο σε διαφορετικές πόλεις αλλά σε διαφορετικά νησιά) και του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, ενώ τμήματα των παλαιών και νέων Πανεπιστημίων ιδρύθηκαν και σε άλλες πόλεις

Έως το 1980 τα ΑΕΙ της περιοχής των Αθηνών συγκεντρώνουν το 60% του συνολικού αριθμού των φοιτητών. Το ποσοστό αυτό για την εποχή αποτελεί το διπλάσιο του ποσοστού συμμετοχής της πρωτεύουσας στο συνολικό πληθυσμό της χώρας. Το 37% των φοιτητών έχει συγκεντρωθεί στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας, ενώ ορισμένες από τις αυτοτελείς σχολές που υπήρχαν συγκέντρωναν διπλάσιο φοιτητικό πληθυσμό από τα νέα πανεπιστήμια. Τα Πανεπιστήμια Πάτρας, Θράκης και Κρήτης εξυπηρετούν μόλις το 8,6% του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού και η ανάπτυξή τους δεν είναι σημαντική²⁸. Παρά την ίδρυση επιπλέον πανεπιστημίων κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90, το 52% των φοιτητών είναι συγκεντρωμένο στην Αθήνα, ενώ το 30,5% στη Θεσσαλονίκη.

Στην χώρα μας, όπως συνέβη και διεθνώς στη δεκαετία των '70, οι πολιτικές περιφερειακής ανάπτυξης φαίνεται πως έπαψαν να εκτελούνται βάσει συγκεκριμένου σχεδιασμού και προγραμματισμού, δίνοντας κίνητρα, τα οποία δεν ανταποκρίνονταν στις τοπικές ιδιαιτερότητες. Παρά την αναμφισβήτητη μεγέθυνση ορισμένων οικονομικών δεικτών κατά τις τελευταίες δεκαετίες, η ανάπτυξη των περιφερειών ούτε ομοιόμορφη ήταν, ούτε οδήγησε στη μείωση των ανισοτήτων. Οι επιμέρους

---

²⁸ Κίντης 1980

προσπάθειες παρέμειναν ξεκομμένες και δεν ενσωματώθηκαν στις τοπικές οικονομίες, ούτε ενεργοποίησαν τις τοπικές δυνατότητες. Η ίδρυση λοιπόν των περιφερειακών πανεπιστημίων δεν έγινε στα πλαίσια πολιτικών τοπικής ανάπτυξης, ιεράρχησης του οικιστικού δικτύου, ούτε τέλος, στα πλαίσια πολιτικών πόλων ανάπτυξης²⁹.

Στην Ελλάδα δεν υπάρχει προγραμματισμός της αναπτυξιακής διαδικασίας και δεν υπήρξε ούτε η στροφή προς την τοπική ανάπτυξη που εμφανίστηκε διεθνώς. Έτσι, η χωροθέτηση των πανεπιστημίων δε μπορεί να θεωρηθεί ως αποτέλεσμα προγραμμάτων τοπικής ανάπτυξης, γιατί δεν υπήρξε τέτοια πολιτική.

Ακόμα, η χωροθέτηση των περιφερειακών πανεπιστημίων στην Ελλάδα δεν έγινε στα πλαίσια κάποιας στρατηγικής για την επανιεράρχηση του δικτύου των οικισμών, γιατί δεν υπήρξε ποτέ μια τέτοια συγκροτημένη στρατηγική.

Η ίδρυση των περιφερειακών πανεπιστημίων έγινε απρογραμματίστα καθώς δεν υπάρχουν μελέτες σκοπιμότητας για την ίδρυσή τους από την πλευρά της πολιτείας ή αν όπου υπήρξαν (Πανεπιστήμια Θεσσαλονίκης και Πατρών) δεν ακολουθήθηκαν. Η ίδρυσή τους δεν έγινε ποτέ σε ορθολογική βάση (π.χ. μετά από υπολογισμό των αναγκών για επιστήμονες διαφορετικών κλάδων και την εισαγωγή ανάλογων φοιτητών κατά ειδίκευση).

Στην Ελλάδα, έπαιξαν πολύ σημαντικό ρόλο οι πιέσεις που δέχτηκε κάθε φορά η πολιτική ηγεσία από τις τοπικές κοινωνίες, οι οποίες θεωρούσαν το πανεπιστήμιο ως μέσο για την αύξηση της ενεργού ζήτησης στην περιοχή τους, την παραμονή του πληθυσμού της, ακόμα και ως σημείο αναφοράς για την αύξηση του κοινωνικού γοήτρου της πόλης τους. Πολλές φορές μάλιστα, πόλεις χρησιμοποιούν το πανεπιστήμιο με τρόπο τοπικιστικό, για το δικό τους συμφέρον, με στόχο την ανάπτυξη της περιοχής τους (αύξηση της τουριστικής δραστηριότητας με δρώμενα από πανεπιστημιακές ομάδες κ.λπ.).

Σχεδόν κάθε πόλη, ανεξάρτητα από το μέγεθος του χώρου και του πληθυσμού της, προσπαθεί επίμονα να πείσει την εκάστοτε κυβέρνηση να εγκαταστήσει κάποια πανεπιστημιακή μονάδα στην περιοχή της. Δε θα ήταν υπερβολικό να ισχυριστεί κανείς ότι η πολιτική ίδρυσης περιφερειακών πανεπιστημίων υπήρξε κυρίως απόρροια πολιτικών σκοπιμοτήτων της εκάστοτε κυβέρνησης για την εξασφάλιση άμεσων εκλογικών ωφελειών.

---

²⁹ Λαμπριανίδης 1993

Το αίτημα για ίδρυση περιφερειακού πανεπιστημίου συγκεντρώνει τη μέγιστη δυνατή συναίνεση της τοπικής κοινωνίας (πολιτικά κόμματα, επαγγελματικές οργανώσεις, τοπική αυτοδιοίκηση πνευματικές προσωπικότητες από την περιοχή κ.λπ.) και αναπόφευκτα φέρνει σε αντίθεση την περιοχή αυτή (περιφέρεια, νομό, πόλη κ.λπ.) με άλλες που επίσης διεκδικούν.

3.2 Υφιστάμενη κατάσταση

Σήμερα υπάρχουν τα παρακάτω πανεπιστημιακά ιδρύματα στην Ελλάδα ήτοι:

1. Ανώτατη σχολή καλών τεχνών
2. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
3. Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
4. Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος
5. Εθνικό και Καποδιστριακό πανεπιστήμιο Αθηνών
6. Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
7. Ελληνικό μεσογειακό πανεπιστήμιο
8. Ιόνιο Πανεπιστήμιο
9. Οικονομικό πανεπιστήμιο Αθηνών
10. Πανεπιστήμιο Αιγαίου
11. Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής
12. Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
13. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
14. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
15. Πανεπιστήμιο Κρήτης
16. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
17. Πανεπιστήμιο Πατρών
18. Πανεπιστήμιο Πειραιά
19. Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
20. Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και πολιτικών επιστημών
21. Πολυτεχνείο Κρήτης
22. Χαροκόπειο πανεπιστήμιο οικιακής οικονομίας
23. Ανώτατη σχολής παιδαγωγικής και τεχνολογικής εκπαίδευσης
24. Ανώτερες σχολές τουριστικής εκπαίδευσης

Ο αριθμός των εγγεγραμμένων φοιτητών ανά εκπαιδευτικό ίδρυμα σύμφωνα με στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Υπηρεσίας εμφανίζονται αναλυτικά στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 1: Εγγεγραμμένοι προπτυχιακοί φοιτητές, κατά φύλλο και εκπαιδευτικό ίδρυμα

Πίνακας 1. Εγγεγραμμένοι προπτυχιακοί φοιτητές, κατά φύλλο και εκπαιδευτικό ίδρυμα

Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα	Σύνολο			Άρρενες			Θήλειες		
	2016/2017	2017/2018	Μεταβολή %	2016/2017	2017/2018	Μεταβολή %	2016/2017	2017/2018	Μεταβολή %
Σύνολο	409.413	426.058	4,1	198.617	206.093	3,8	210.796	219.965	4,3
Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ)	88.302	89.138	0,9	37.673	38.172	1,3	50.629	50.966	0,7
Πανεπιστήμιο Αιγαίου	14.457	15.632	8,1	6.588	7.000	6,3	7.869	8.632	9,7
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	13.074	13.854	6,0	6.553	6.861	4,7	6.521	6.993	7,2
Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ)	68.965	72.737	5,5	32.652	34.133	4,5	36.313	38.604	6,3
Πανεπιστήμιο Θράκης	21.878	23.393	6,9	10.315	10.921	5,9	11.563	12.472	7,9
Ιόνιο Πανεπιστήμιο	4.801	4.978	3,7	1.977	2.126	7,5	2.824	2.852	1,0
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	18.590	19.852	6,8	8.305	8.631	3,9	10.285	11.221	9,1
Πανεπιστήμιο Κρήτης	17.200	18.975	10,3	6.766	7.452	10,1	10.434	11.523	10,4
Πανεπιστήμιο Πατρών	30.274	32.510	7,4	16.432	17.681	7,6	13.842	14.829	7,1
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	20.609	21.408	3,9	12.893	13.382	3,8	7.716	8.026	4,0
Πάντειο Πανεπιστήμιο	19.336	18.619	-3,7	7.407	6.730	-9,1	11.929	11.889	-0,3
Πανεπιστήμιο Πειραιώς	21.823	23.208	6,3	13.661	14.392	5,4	8.162	8.816	8,0
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	15.280	16.121	5,5	8.356	8.837	5,8	6.924	7.284	5,2
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	6.065	6.342	4,6	3.367	3.470	3,1	2.698	2.872	6,4
Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών	1.783	1.852	3,9	575	611	6,3	1.208	1.241	2,7
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο	2.333	2.472	6,0	1.117	1.210	8,3	1.216	1.262	3,8
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	6.397	6.501	1,6	2.787	2.857	2,5	3.610	3.644	0,9
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	2.583	3.135	21,4	1.282	1.521	18,6	1.301	1.614	24,1
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	17.644	16.941	-4,0	7.799	7.605	-2,5	9.845	9.336	-5,2
Πολυτεχνείο Κρήτης	5.196	5.740	10,5	3.545	3.892	9,8	1.651	1.848	11,9
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	12.823	12.650	-1,3	8.567	8.609	0,5	4.256	4.041	-5,1

30

Ο αριθμός του εκπαιδευτικού προσωπικού ανά εκπαιδευτικό ίδρυμα σύμφωνα με στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Υπηρεσίας εμφανίζονται αναλυτικά στον παρακάτω πίνακα.

³⁰ Πηγή: Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία

Πίνακας 2: Εκπαιδευτικό προσωπικό, κατά φύλλο και εκπαιδευτικό ίδρυμα

Πίνακας 2. Εκπαιδευτικό προσωπικό, κατά φύλλο και εκπαιδευτικό ίδρυμα

Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα	Σύνολο			Άρρενες			Θήλειες		
	2016/ 2017	2017/ 2018	Μετα βολή %	2016/20 17	2017/ 2018	Μετα βολή %	2016/20 17	2017/ 2018	Μετα βολή %
Σύνολο	13.923	15.003	7,8	9.155	9.674	5,7	4.768	5.329	11,8
Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ)	2.061	2.065	0,2	1.233	1.240	0,6	828	825	-0,4
Πανεπιστήμιο Αιγαίου	439	491	11,8	296	331	11,8	143	160	11,9
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	730	755	3,4	471	495	5,1	259	260	0,4
Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ)	2.493	2.575	3,3	1.588	1.618	1,9	905	957	5,7
Πανεπιστήμιο Θράκης	744	765	2,8	511	522	2,2	233	243	4,3
Ιόνιο Πανεπιστήμιο	162	175	8,0	106	120	13,2	56	55	-1,8
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	630	642	1,9	437	441	0,9	193	201	4,1
Πανεπιστήμιο Κρήτης	596	640	7,4	397	425	7,1	199	215	8,0
Πανεπιστήμιο Πατρών	920	916	-0,4	655	639	-2,4	265	277	4,5
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	274	278	1,5	198	195	-1,5	76	83	9,2
Πάντειο Πανεπιστήμιο	246	268	8,9	148	153	3,4	98	115	17,3
Πανεπιστήμιο Πειραιώς	222	241	8,6	175	186	6,3	47	55	17,0
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	318	334	5,0	225	227	0,9	93	107	15,1
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	248	253	2,0	162	164	1,2	86	89	3,5
Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών	47	70	48,9	31	39	25,8	16	31	93,8
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο	77	79	2,6	40	42	5,0	37	37	0,0
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	210	232	10,5	117	138	17,9	93	94	1,1
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	131	167	27,5	81	94	16,0	50	73	46,0
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο ¹	2.088	2.735	31,0	1.328	1.645	23,9	760	1.090	43,4
Διεθνές Πανεπιστήμιο	224	201	-10,3	177	148	-16,4	47	53	12,8
Πολυτεχνείο Κρήτης	292	300	2,7	208	221	6,3	84	79	-6,0
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	771	821	6,5	571	591	3,5	200	230	15,0

Η επίδραση των ελληνικών περιφερειακών πανεπιστημίων στην ανάπτυξη των περιφερειών της χώρας είναι η εξής:

Στην περίπτωση της Πάτρας, του Ηρακλείου, του Βόλου αλλά και της Λάρισας, η λειτουργία των περιφερειακών πανεπιστημίων ή κάποιων τμημάτων τους μπορεί να έχει βοηθήσει στην ενδυνάμωση του ρόλου τους, δεν έχει κατορθώσει, όμως, επί της ουσίας να αποτελέσει μια αληθινή “προωθητική λειτουργία”. Κυρίως στην Πάτρα και στον Βόλο όπου τα προβλήματα στους τομείς της οικονομίας εξακολουθούν να παραμένουν σημαντικά.

Στα Ιωάννινα, από την άλλη πλευρά, φαίνεται ότι η λειτουργία του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων έχει καταφέρει να παίξει έναν σημαντικό ρόλο στη βελτίωση της εικόνας της πόλης, γεγονός που αποδίδεται κυρίως στην καλλιέργεια του τοπικού πληθυσμού,

την αρτιότητα του πανεπιστημίου στο είδος των επιστημονικών ειδিকেύσεων που προσφέρει, και στο σημαντικό χρονικό διάστημα λειτουργίας του που επιτρέπει, σε μεγάλο βαθμό, την αξιολόγηση της έως τώρα δραστηριότητάς του.

Διαφορετική είναι η κατάσταση στις πόλεις της Αλεξανδρούπολης, της Κομοτηνής και της Ξάνθης όπου - παρά το κίνητρο που δόθηκε από την εγκατάσταση μέρους του ΔΠΘ και από κάποια ειδικά μέτρα ενίσχυσης της τοπικής τους οικονομίας³¹ - η αναπτυξιακή εικόνα των πόλεων δε φαίνεται να έχει αλλάξει σημαντικά, σε σημείο μάλιστα που οι πόλεις να μην έχουν κατορθώσει ακόμα να αποκτήσουν την προβλεπόμενη δυναμική. Η απουσία κατάλληλης ερευνητικής- τεχνολογικής υποδομής, ή άλλης μορφής ανώτατης ή ανώτερης εκπαίδευσης και η περιορισμένη, έως και ανύπαρκτη, συνεργασία πανεπιστημίων και τοπικής παραγωγής αποτελούν τους κυριότερους λόγους για τη μη αξιοποίηση της ακαδημαϊκής λειτουργίας στην ευρύτερη περιοχή της Θράκης. Παρόλα αυτά η περίπτωση της Ξάνθης σε σύγκριση με τις άλλες δύο πόλεις της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης εμφανίζεται καλύτερη.

Ανάλογη είναι η κατάσταση και στη Μυτιλήνη, όπου η λειτουργία του πανεπιστημίου δεν έχει καταφέρει, έως τώρα τουλάχιστον, να ανατρέψει την αρνητική εικόνα. Η υποβοήθηση ανάπτυξης υπηρεσιών και δραστηριοτήτων συναφών με την επιστημονική εκπαίδευση και την έρευνα θα μπορούσε να αποτελέσει μια λύση για την ενίσχυση της προσφοράς του πανεπιστημίου στην ευρύτερη τοπική κοινωνία. Στα Χανιά και στη Ρόδο που, έτσι κι αλλιώς, αποτελούν σημαντικά κέντρα υπηρεσιών με ευρύτερη ακτινοβολία στον χώρο της Ανατολικής Μεσογείου, η λειτουργία των πανεπιστημίων δεν αξιοποιήθηκε στον βαθμό που είχε προβλεφθεί. Ανάλογη εμφανίζεται η κατάσταση και στην Κέρκυρα και στο Ρέθυμνο, δυο πόλεις με τουριστική κίνηση που μπορεί να διαθέτουν διοικητικές υπηρεσίες περιφερειακής εμβέλειας, δεν διαθέτουν όμως την αναγκαία παραγωγική και ερευνητική - τεχνολογική υποδομή για να στηρίξουν την ακαδημαϊκή λειτουργία.

Σε πόλεις οι οποίες βρίσκονται σε νησιά με τουριστική κίνηση, το πανεπιστήμιο φαίνεται ότι έχει αντιμετωπισθεί ως ένα βαθμό, σαν μια επιπρόσθετη λειτουργία, μια

---

³¹ Μέτρα ενίσχυσης της τοπικής οικονομίας μέσα από την παροχή κινήτρων για την ανάπτυξη των παραμεθόριων περιοχών της χώρας, την καθιέρωση ενίσχυσης των επιχειρήσεων ανάλογα με τον κλάδο που ανήκουν, μέσα από τη χρήση πιστωτικών κινήτρων και την ενίσχυση ειδικών προγραμμάτων [π.χ. για τον Έβρο], τα προγράμματα υποδομής [ΒΙ.ΠΕ., αεροδρόμια, κ.ά.], κ.ά. {Θεοδωρά, Γ., 2004 : 350-412}.

λειτουργία, δηλαδή, που χωροθετείται για να καλύψει τα κενά που δημιουργούνται σε περιόδους περιορισμένης τουριστικής κίνησης. Είναι χαρακτηριστικό ότι όσο πιο αναπτυγμένος παρουσιάζεται ο τουρισμός σε μια περιοχή, τόσο πιο πολλές είναι οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο φοιτητικός πληθυσμός στην εύρεση στέγης και γενικότερα στην αντιμετώπιση του σχετικά υψηλότερου κόστους διαβίωσης. Αυτά τα προβλήματα συχνά αποτελούν αιτία για την ανάπτυξη εντάσεων μεταξύ της ακαδημαϊκής και τοπικής κοινωνίας. Εντάσεων συχνά ικανών να κλονίσουν την μεταξύ τους σχέση και να δυσκολέψουν την ενσωμάτωση του πανεπιστημίου στην πόλη του.

Από την άλλη πλευρά, σε πόλεις του ηπειρωτικού ή νησιωτικού χώρου που τα προβλήματα στην υποδομή και προσβασιμότητα είναι σημαντικά, όπως τα Τρίκαλα, η Καρδίτσα, η Χίος, και το Βαθύ - Καρλόβασι, στη Σάμο, η λειτουργία πανεπιστημιακών τμημάτων φαίνεται ότι δεν μπορεί, από μόνη της, να συμβάλει θετικά στην ενίσχυση του αναπτυξιακού τους ρόλου, ακόμα και σε περιπτώσεις που το γνωστικό αντικείμενό τους μπορεί να θεωρηθεί σχετικό με την τοπική παραγωγική δομή π.χ. Τμήμα Κτηνιατρικής - Καρδίτσα: σε νομό με προσανατολισμό στην κτηνοτροφία, ή Τμήμα Ναυτιλίας & Επιχειρηματικών Υπηρεσιών - Χίος: σ' ένα νησί με σημαντική παράδοση στη ναυτιλία.

Στην περίπτωση της πόλης του Αγρινίου, η λειτουργία του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου της Πάτρας για μια δεκαετία (1985-1996) έχει συμβάλει αρκετά στη μάλλον περιορισμένη ανάπτυξη του τομέα των υπηρεσιών και έχει καταφέρει να λειτουργήσει ως σημαντική ώθηση για τη συνολική ανάπτυξη της πόλης. Από το 1998 στο Αγρίνιο λειτουργεί Τμήμα Οργάνωσης & Διαχείρισης Αγροτικών Εκμεταλλεύσεων αρχικά του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και στη συνέχεια του Πανεπιστημίου Πατρών, ως Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων Αγροτικών Προϊόντων και Τροφίμων. Η λειτουργία του τμήματος αυτού έχει σημαντική επίδραση στην ανάπτυξη της πόλης και της ευρύτερης περιοχής της, καθώς αποτελεί συνδετικό κρίκο μεταξύ πανεπιστημιακής κοινότητας-επιχειρήσεων-τοπικής κοινωνίας.

Φαίνεται, λοιπόν, ότι η ίδρυση και η λειτουργία ενός πανεπιστημίου δεν είναι βέβαιο ότι μπορεί, από μόνη της τουλάχιστον, να συμβάλει θετικά στη βελτίωση της ποιότητας ζωής και στην ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής του. Υπάρχουν, μάλιστα,

περιπτώσεις περιφερειών που, παρά την ύπαρξη πανεπιστημίου, η υφιστάμενη κατάσταση μπορεί να χειροτερεύει, ή να παραμένει το ίδιο στάσιμη με πριν. Για παράδειγμα, με βάση επίσημα στοιχεία για την περίοδο 1961-1991, στην περίπτωση των Περιφερειών Ηπείρου και Νησιών Αιγαίου η κατάσταση φαίνεται να χειροτερεύει διαρκώς, ενώ στις Περιφέρειες Ιόνιων Νήσων και Κρήτης η κατάσταση, για διαφορετικούς λόγους κάθε φορά, παραμένει σχεδόν σταθερή.

Η περίπτωση της Θεσσαλίας παρουσιάζει τάση βελτίωσης, που δε φαίνεται όμως να συνδέεται τόσο με την έναρξη λειτουργίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, όσο με τη γεωγραφική της θέση και τη δομή του παραγωγικού συστήματος (πρωτογενής, δευτερογενής τομέας, τουρισμός).

Η Ανατολική Μακεδονία - Θράκη παρά τα σημαντικά μέτρα ενίσχυσης της οικονομίας της εξακολουθεί να παρουσιάζει σημαντικά προβλήματα ανάπτυξης³²

Συχνά μάλιστα δημιουργούνται προβλήματα πόλωσης με αρνητικές συνέπειες στην ανάπτυξη του συνόλου μιας περιφέρειας ή άλλων περιοχών ή και πόλεων της όπως τα Ιωάννινα και η Περιφέρεια Ηπείρου.

Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι :

- Στην Ελλάδα, παρατηρείται ότι η λειτουργία των περιφερειακών πανεπιστημίων, ακόμα και αν σε κάποιες περιπτώσεις βοήθησε στην αύξηση του πληθυσμού και των υπηρεσιών, ή στην οικονομική άνθιση των περιοχών χωροθέτησής τους (ενίσχυση τοπικών αγορών, αύξηση οικοδομικής δραστηριότητας, κ.ά.), δεν πέτυχε να δημιουργήσει όλες εκείνες τις αναγκαίες και ικανές συνθήκες που θα επέτρεπαν στα πανεπιστήμια να λειτουργήσουν καίρια και καταλυτικά στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη των περιοχών τους και να ενσωματωθούν εν τέλει στη ζωή των πόλεων τους.

Δεν κατάφεραν να αποτελέσουν ζωτικό, τοπικό πλεονέκτημα ευρύτερης περιφερειακής, εθνικής και διεθνούς εμβέλειας. Στο πλαίσιο της πολιτικής ίδρυσης και χωροθέτησής τους - που έτσι κι αλλιώς αποτελεί διεθνή πρωτοτυπία (πολυδιάσπαση ακαδημαϊκών εγκαταστάσεων του ίδιου πανεπιστημίου σε διάφορες πόλεις και συχνά σε διαφορετικές θέσεις της ίδιας πόλης) - τα

---

³² Γιαννιάς, Δ., Λιαργκόβας, Π., Μανωλάς, Γ.,

περιφερειακά πανεπιστήμια αντιμετωπίζονται πιο πολύ για την άμεση οικονομική ανάπτυξη συγκεκριμένων περιοχών, που λειτουργεί υποστηρικτικά σε βασικούς τομείς της παραγωγής, παρά ως κύρια λειτουργία. Χαρακτηριστική θα μπορούσε να θεωρηθεί η περίπτωση των πόλεων του νησιωτικού χώρου με τουριστική κίνηση (π.χ. Λέσβος, Χίος, Σάμος, Ρόδος). Η πολιτική ίδρυσης και χωροθέτησης των περιφερειακών πανεπιστημίων- ανεξάρτητα αν πραγματοποιείται στο πλαίσιο της ενίσχυσης των πόλεων (δεκαετίες '60, '70), ή των περιφερειών (δεκαετίες '70, '80) - εξυπηρετεί κατά κύριο λόγο, πολιτικές σκοπιμότητες. Κατά αυτόν τον τρόπο, ούτε η ποιότητα της ανώτατης εκπαίδευσης φαίνεται να βελτιώνεται σημαντικά μέσα από τη λειτουργία τους, ούτε το περιφερειακό πρόβλημα να επιλύεται τελικά, στον βαθμό τουλάχιστον που ήταν επιθυμητό.

- Παρόλα αυτά, με βάση την έως τώρα εμπειρία και τα αποτελέσματα των ερευνών που έγιναν στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας, φαίνεται ότι περιφερειακά πανεπιστήμια που βρίσκονται χωροθετημένα σε πόλεις με περιφερειακή σημασία, μπορούν πιο εύκολα να λειτουργήσουν ενισχυτικά στο ισχύον παραγωγικό και αναπτυξιακό τους σύστημα (Πάτρα, Ηράκλειο, Βόλος, Λάρισα, Ιωάννινα). Αντίθετα, περιφερειακά πανεπιστήμια που λειτουργούν σε πόλεις με περιορισμένη περιφερειακή σημασία, χωρίς την απαραίτητη αναπτυξιακή, παραγωγική, εκπαιδευτική, ερευνητική, τεχνολογική υποδομή, δεν μπορούν από μόνα τους να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στο έργο της τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης. Γεγονός, βέβαια, το οποίο μένει να διερευνηθεί και σε επίπεδο πόλεων, όπως Αλεξανδρούπολη, Κομοτηνή, Ξάνθη, Μυτιλήνη, Χανιά, Ρόδος, Κέρκυρα, Αγρίνιο, Τρίκαλα, Καρδίτσα, Χίος, Βαθύ - Καρλόβασι Σάμου. Είναι σημαντικό, λοιπόν, να διερευνάται η βαρύτητα των πόλεων στο οικιστικό δίκτυο, ώστε με μεγαλύτερη ασφάλεια να τίθενται τα κατάλληλα κριτήρια επιλογής τους για τη χωροθέτηση Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Τοπική - περιφερειακή ανάπτυξη και Περιφερειακά πανεπιστήμια

Σε αυτό το κεφάλαιο αναλύονται οι επιπτώσεις των Περιφερειακών Πανεπιστημίων στην τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη καθώς και οι λόγοι που τις περιορίζουν.

Επίσης, παρουσιάζονται δύο παραδείγματα πανεπιστημίων του εξωτερικού που έχουν οδηγήσει σε ανάπτυξη της περιοχής όπου είναι χωροθετημένα.

4.1 Ο ρόλος των περιφερειακών τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων σήμερα

Ο ρόλος ενός περιφερειακού τριτοβάθμιου εκπαιδευτικού ιδρύματος σήμερα είναι:

✓ Κοινωνικός

Το πανεπιστήμιο παρέχει γνώσεις και επαγγελματικά εφόδια στους νέους πολίτες, συμβάλλει στην αντιμετώπιση της ανεργίας και στη συγκράτηση του ηλικιακά νέου πληθυσμού στη περιφέρεια και, κατ' αυτόν τον τρόπο, τονώνει την περιφερειακή συνείδηση.

✓ Οικονομικός

Τα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα έχουν άμεση επίπτωση στην τοπική οικονομία, με την δημιουργία θέσεων εργασίας, την κατανάλωση που δημιουργούν και τη συνεργασία με τις τοπικές επιχειρήσεις. Αποτελούν ισχυρό οικονομικό φορέα, που επενδύει, αγοράζει, πληρώνει και απασχολεί.

✓ Ενίσχυση της Έρευνας και Ανάπτυξης

Το πανεπιστήμιο έχει επίσης σημαντική έμμεση επίπτωση στην τοπική οικονομία, μέσω της διαδικασίας Έρευνας και Ανάπτυξης και Συνέργειας που προωθεί. Αποτελεί βασικό παράγοντα ενίσχυσης της ενδοπεριφερειακής παραγωγής και προσφοράς νέων τεχνολογιών, ιδιαίτερα για τις ΜΜΕ, που δεν διαθέτουν οικονομικές και τεχνολογικές δυνατότητες.

✓ Καινοτομικός

Μέσα στο νέο οικονομικοκοινωνικό πλαίσιο που διαμορφώνεται στον ευρωπαϊκό και παγκόσμιο χώρο, ο ρόλος της καινοτομίας και των σύγχρονων μεθόδων παραγωγής και οργάνωσης καθίσταται πρωταρχικός. Η προώθηση της έρευνας και της τεχνολογίας και η διάχυση της τεχνογνωσίας στις επιχειρήσεις, ιδιαίτερα τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, καθίσταται αδύνατη χωρίς την ύπαρξη κέντρων παραγωγής καινοτομικών γνώσεων. Το πανεπιστήμιο αποτελεί τον κύριο φορέα παραγωγής καινοτομικών γνώσεων και διάχυσης καινοτομιών στο περιφερειακό και τοπικό παραγωγικό κύκλωμα. Παράλληλα, κινητοποιεί τις τοπικές επιχειρηματικές δυνάμεις αποτελώντας μόνιμη πηγή πληροφοριών για τις εθνικές και παγκόσμιες οικονομικές εξελίξεις.

Είναι προφανές, λοιπόν, ότι εκεί που οι επιχειρήσεις διστάζουν ή βρίσκουν πολύ δύσκολο να επενδύσουν, τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μπορούν να διεξάγουν έρευνα, τα οφέλη της οποίας μπορούν να διαχυθούν στο χώρο, ενισχύοντας την αναπτυξιακή διαδικασία³³.

✓ Ενίσχυση και εκσυγχρονισμός της Περιφερειακής Διοίκησης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Το πανεπιστήμιο συμβάλλει στον εκσυγχρονισμό της Περιφερειακής Διοίκησης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης, στην πληροφόρηση και συνεργασία των στελεχών τους και στην αποτελεσματικότερη ενεργοποίηση των τοπικών φορέων.

✓ Πολιτιστικός και ψυχολογικός

Τα ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έχουν επίσης σημαντική συμμετοχή στην πολιτιστική ανάπτυξη, καθώς και την ψυχολογική στήριξη της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής στην οποία λειτουργεί³⁴.

Δίνεται, λοιπόν, η δυνατότητα στην Περιφέρεια, στα όρια της οποίας είναι εγκατεστημένο ένα πανεπιστήμιο να ακολουθήσει το νέο αναπτυξιακό πρότυπο, στηριζόμενη στα νέα μέσα περιφερειακής πολιτικής και ταυτόχρονα να αναδιαρθρώσει τους παραδοσιακούς κλάδους που φθίνουν.

---

³³ Γ.Τσαμασφύρος: Η έρευνα στο σύγχρονο πανεπιστήμιο. Το Πανεπιστήμιο στον 21ο αιώνα

³⁴ Μελέτη Ίδρυσης Πανεπιστημίου στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας. Πρόγραμμα RIS, Ι.Π.Α., 1998.

Η παρουσία ενός τριτοβάθμιου εκπαιδευτικού ιδρύματος σε μία Περιφέρεια οδηγεί στην καλύτερη αξιοποίηση του στελεχειακού δυναμικού της, αφού βοηθά στη συνεχή κατάρτιση όχι μόνο των νεοεισερχομένων στην παραγωγή, αλλά και των ήδη εργαζομένων. Το στελεχειακό αυτό δυναμικό, πέραν της άμεσης χρησιμοποίησής του στην παραγωγή, μπορεί να χρησιμοποιηθεί και στη διοικητική στελέχωση της Περιφέρειας.

Όλοι οι παραπάνω παράγοντες λειτουργούν ελκτικά για τις νέες επιχειρήσεις, οι οποίες είναι προσανατολισμένες στις νέες τεχνολογίες, ενισχύοντας έτσι το επιχειρηματικό περιβάλλον της Περιφέρειας, και δίνοντας με τη σειρά τους νέα ώθηση στην αναπτυξιακή διαδικασία. Επιτυγχάνεται, έτσι, η στρατηγική της ολοκληρωμένης ανάπτυξης που στηρίζεται στο συμμετοχικό σχεδιασμό, την ενεργοποίηση των τοπικών παραγόντων και τις αυξημένες ανάγκες για ειδικευμένο δυναμικό και σύγχρονη τεχνολογία.

Τέλος, η συμβολή ενός Περιφερειακού Πανεπιστημίου δεν εξαντλείται στην ανάπτυξη της συγκεκριμένης Περιφέρειας, αλλά επεκτείνεται σε εθνικό επίπεδο³⁵. Ειδικότερα, σε εθνικό επίπεδο τα Περιφερειακά Πανεπιστημιακά Ιδρύματα συμβάλλουν:

- στην ισόρροπη ανάπτυξη της χώρας,
- στην άμβλυνση των ανισοτήτων με τα μεγάλα αστικά κέντρα,
- στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής του εθνικού χώρου και
- στην αποσυμφόρηση των κεντρικών πανεπιστημίων και κατ' επέκταση στη βελτίωση της ποιότητας συνολικά των παρεχόμενων σπουδών

---

³⁵ Πηγή: Κ. Παπαγιαννόπουλος «Η Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στην Περιφέρεια Πελοποννήσου και οι επιπτώσεις στην ανάπτυξή της»: Διπλωματική εργασία για το μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών του τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Φεβρουάριος 2000

4.2 Συμβολή των περιφερειακών πανεπιστημίων στην τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη

Η δημιουργία των Ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα έχει σαν σκοπό την παραγωγή και μετάδοση της γνώσης μέσω της έρευνας και της διδασκαλίας και την καλλιέργεια των τεχνών. Επίσης, σκοπός τους είναι και η συμβολή τους στην αντιμετώπιση κοινωνικών, πολιτιστικών και αναπτυξιακών αναγκών του τόπου. Έτσι, η παρεχόμενη εκπαίδευση στοχεύει στην προώθηση έρευνας σε όλους τους τομείς που οι παραγωγικοί τομείς της χώρας μπορούν να αναπτύξουν και εφαρμόσουν. Η συμβολή τους λοιπόν στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας είναι εύλογη και θα πρέπει να χρησιμοποιείται ακόμη και ως μέσο περιφερειακής πολιτικής.

Το Πανεπιστήμιο αποτελεί μια από τις κύριες πηγές εισοδήματος και ένα βασικό καταναλωτή για την τοπική οικονομία, που εξαρτάται κυρίως από το μέγεθος του πανεπιστημίου σε σχέση με τον πληθυσμό της πόλης όπου εγκαταστάθηκε. Οι άμεσες επιπτώσεις στην τοπική οικονομία επικεντρώνονται σε συγκεκριμένους τομείς κατανάλωσης (κατοικία - ξενοδοχεία 28%, εστιατόρια 9,5%, διασκέδαση 13%). Τα άμεσα οικονομικά οφέλη εκτιμώνται σε 0,05%,-0,35% του ΑΕΠ και σε 2%-13% της ιδιωτικής κατανάλωσης. Το βασικό αποτέλεσμα από τη λειτουργία των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην τοπική οικονομία προέρχεται από τις δαπάνες του κράτους (50%,) και των φοιτητών (40%, των συνολικών δαπανών) στην περιοχή.

Επίσης, συμβάλλουν στην παραμονή του πληθυσμού και στην αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού.

Συμβάλλει στην πολιτισμική ανάπτυξη, λόγω της ύπαρξης των φοιτητών και των καθηγητών στην περιοχή του (λόγω τοπικής προέλευσης αλλά και ταξικής θέσης), συντελώντας έτσι στη διαμόρφωση ενός διαφορετικού πολιτισμικού κλίματος. Τέλος, συμβάλλει στην αποκατάσταση της κοινωνικής δικαιοσύνης στο χώρο με την έννοια της φυσικής προσιτότητας που ελαχιστοποιεί το χρόνο και το κόστος μετάβασης για τον φοιτητή.

Η ύπαρξη ενός Ιδρύματος Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης αποτελεί πόλο έλξης μεγάλου μέρους του τοπικού πληθυσμού από τις γύρω περιοχές. Επίσης, έχει παρατηρηθεί πως περιφερειακές πόλεις, όπου φιλοξενούνται Ιδρύματα πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, έχουν παρουσιάσει αυξημένο μορφωτικό επίπεδο, βελτίωση του εργατικού δυναμικού, το οποίο θα αποτελέσει εν συνεχεία τον συνδετικό κρίκο μεταξύ του πανεπιστημίου, της αγοράς εργασίας και της τοπικής κοινωνίας, ενώ ταυτόχρονα

αυξάνεται η προσφορά υπηρεσιών, παρατηρείται ανάπτυξη στην τεχνολογική γνώση και παράγονται προϊόντα που συμμετέχουν σε όλα τα στάδια της παραγωγής, από τον σχεδιάσμό τους έως και την πώληση τους. Τέλος, η ύπαρξη περιφερειακών ιδρυμάτων διευκολύνει την επικοινωνία μεταξύ περιφέρειας και αστικού κέντρου, μεταξύ των περιφερειών καθώς και της περιφέρειας με κέντρα αποφάσεων σε άλλες χώρες. Ένα ανεπτυγμένο δίκτυο επικοινωνίας αποτελεί βασικό παράγοντα για την τοπική ανάπτυξη.

Το περιφερειακό πανεπιστήμιο μπορεί να στηρίξει ιδιαίτερα τις μικρές και μεσαίες παραγωγικές μονάδες που αποτελούν τον κορμό της ελληνικής οικονομίας. Αυτές είναι που έχουν ανάγκη βοήθειας σε θέματα περαιτέρω εκπαίδευσης, έρευνας και τεχνολογίας αφού αδυνατούν να έχουν δική τους ερευνητική δραστηριότητα ή εύκολη πρόσβαση στη μετεκπαίδευση και ειδίκευση στο κέντρο, όπως μπορούν να έχουν οι μεγάλες μονάδες.

Η συμβολή όμως των περιφερειακών ιδρυμάτων δεν περιορίζεται στην ανάπτυξη της συγκεκριμένης περιφέρειας, αλλά αντίθετα επεκτείνεται και σε εθνικό επίπεδο. Ειδικότερα, συμβάλλουν στην ισόρροπη ανάπτυξη της χώρας, στην άμβλυνση των ανισοτήτων με τα μεγάλα αστικά κέντρα, στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής του εθνικού χώρου καθώς και στην αποσυμφόρηση των μεγάλων κεντρικών πανεπιστημίων και κατ' επέκταση στην βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων σπουδών.

Τα Ιδρύματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης μπορούν να αποτελέσουν μια βάση για την τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη που θα δίνει και δυνατότητες διεθνοποίησης της περιφέρειας. Τα περιφερειακά πανεπιστήμια οφείλουν να επιδείξουν έναν διεθνή προσανατολισμό αν θέλουν να αποφύγουν τον κίνδυνο της απομόνωσης.

Τα Πανεπιστήμια συμβάλλουν στη διαμόρφωση πολιτικών θέσεων και πεποιθήσεων και μορφώνουν τους πολίτες της χώρας, κάνοντας ζωτικής σημασίας τη συμβολή τους στα κοινά.

Βασική προϋπόθεση, όμως, αποτελεί η ύπαρξη ισχυρών περιφερειακών πανεπιστημίων, δηλαδή αυτόνομα ιδρύματα με φιλοδοξίες να προσφέρουν εκπαίδευση και έρευνα που να μπορεί να λειτουργήσει ως αντίβαρο των προγραμμάτων σπουδών και των ερευνητικών επιδόσεων των παραδοσιακών πανεπιστημίων, γεγονός που συνδέεται άμεσα με το πλαίσιο της εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής και της περιφερειακής αναπτυξιακής πολιτικής, τα οποία οριοθετούν τις δυνατότητες ενός ιδρύματος.

Οι δυσκολίες βέβαια που αντιμετωπίζει ένα νέο περιφερειακό τμήμα σε σχέση με ένα αντίστοιχο καλά οργανωμένο ενός μεγάλου αστικού κέντρου, δεν επιτρέπει τον υγιή ανταγωνισμό σε τομείς όπως η έρευνα. Με μια στρατηγική προτεραιοτήτων όμως που συγκεντρώνει πόρους και δυναμικό σε συγκεκριμένους τομείς, όπως ήδη συμβαίνει σε ορισμένα πανεπιστήμια της περιφέρειας, μπορεί να διακριθεί και να διαπρέψει. Η δύναμη των πανεπιστημίων της περιφέρειας συνίσταται στο ότι ως πιο πρόσφατα και μικρότερα μπορούν να είναι περισσότερο ευέλικτα, ελαστικά και λιγότερο γραφειοκρατικά.

Στόχος τους λοιπόν είναι η επιβίωση στο ανταγωνιστικό περιβάλλον που διαμορφώνεται διεθνώς επιβάλλοντας ποιότητα στην εκπαίδευση και εκσυγχρονισμό στην έρευνα.

Είναι προφανές ότι μια επένδυση στην εκπαίδευση και στην έρευνα στην περιφέρεια, δεν σημαίνει αυτόματα και σε σύντομο χρονικό διάστημα αντίστοιχα οφέλη, όσον αφορά τουλάχιστον το οικονομικό μέρος της επένδυσης.

Ένας σημαντικός τομέας διασύνδεσης των περιφερειακών ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με την περιφερειακή διοίκηση είναι ο άμεσος και θεσμικός τρόπος αμοιβαίας παρέμβασης. Υπάρχουν τέσσερις τομείς όπου τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εμπλέκονται στα περιφερειακά συστήματα διακυβέρνησης³⁶:

- Αντιπροσώπευση των συμφερόντων των Ιδρυμάτων: Τα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα έχουν σειρά αιτημάτων που διεκδικούν από την τοπική αυτοδιοίκηση, με κυριότερα τη χρήση γης και τη στέγαση των ιδρυμάτων .
- Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών: Ο βασικός φορέας παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών στα πλαίσια της περιφέρειας και απαραίτητη προϋπόθεση για την εκταμίευση ευρωπαϊκών κονδυλίων, είναι τα περιφερειακά ιδρύματα.
- Ιδρυματικές δραστηριότητες: Οι κάθε είδους δραστηριότητες των τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων επιδρούν σημαντικά στην τοπική οικονομία, είτε άμεσα με τη δημιουργία θέσεων εργασίας, εξυπηρετώντας έτσι, τις ανάγκες των ιδρυμάτων, είτε έμμεσα και προσθετικά.
- Ένταξη των μελών του πανεπιστημίου στην τοπική ζωή: Το προσωπικό των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων αναπτύσσει ποικίλες δράσεις, συμμετέχοντας ενεργά

---

³⁶ Charles και Benneworth 2001

στους διάφορους τοπικούς φορείς και μεταδίδοντας γνώση, μεθόδους εργασίας, αλλά και νέα φιλοσοφία.³⁷

Γενικότερα, μπορούμε να σημειώσουμε ότι υπάρχουν τέσσερις βασικοί τρόποι με τους οποίους τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης συνεισφέρουν στη βιώσιμη περιφερειακή ανάπτυξη³⁸. Πρώτα από όλα, μεταδίδουν τις εσωτερικές διοικητικές τους δομές σε ένα περιφερειακό οικονομικό σύστημα που χαρακτηρίζεται τις περισσότερες φορές, από αναποτελεσματική οργάνωση και διοίκηση. Επίσης, λειτουργούν ως πηγές τεχνολογικής και εξειδικευμένης γνώσης, η οποία μπορεί να ανοίξει νέους ορίζοντες στις κλειστές, σε αλλαγές, περιφερειακές αγορές.

Σημαντικότερες, ωστόσο, είναι οι επιδράσεις των περιφερειακών ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην τοπική πολιτιστική και κοινωνική ζωή³⁹. Πρώτα από όλα, ένα «ζωντανό» περιφερειακό εκπαιδευτικό ίδρυμα συντελεί δραστικά, με ποικίλους τρόπους, στην ανάπτυξη πολιτιστικών δραστηριοτήτων, κοινωνικών δράσεων και νέου τρόπου σκέψης. Στο πλαίσιο αυτό, ο σημαντικότερος ρόλος που καλούνται να παίξουν τα περιφερειακά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι σχεδόν ηγετικός, ο οποίος θα θέσει συνολικά την ατζέντα της ανάπτυξης της κάθε περιοχής.

Στο σχήμα που ακολουθεί, παρουσιάζονται συνοπτικά οι σχέσεις που αναπτύσσονται στο πλαίσιο αυτό. Σύμφωνα με τους Goddard και Chatterton (2003), οι σχέσεις αυτές μπορούν να είναι αμοιβαία επωφελείς, με την προϋπόθεση ότι θα εμποδωθεί μια σταθερή επικοινωνία και συνεργασία ανοικτή προς όλες τις κατευθύνσεις και χωρίς στερεοτυπικές αντιδράσεις και διαφωνίες.

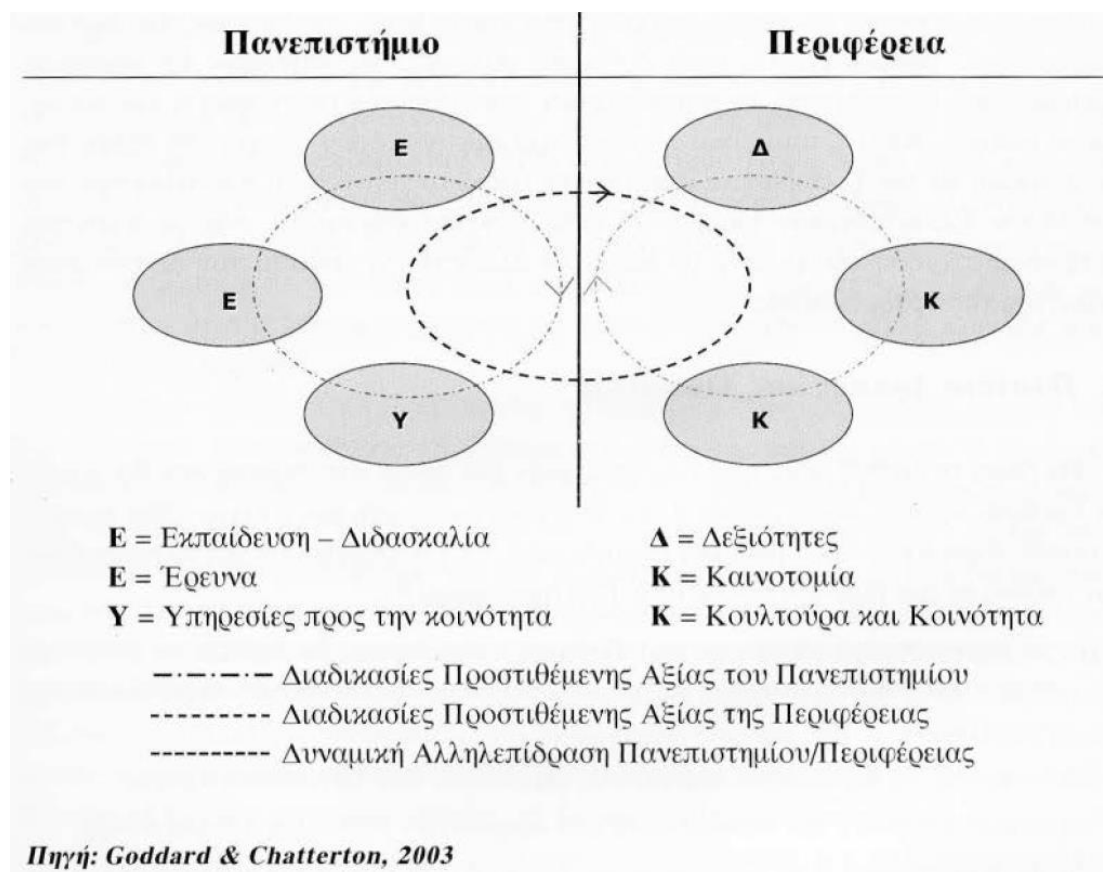
---

³⁷ Βλ. Vaessen P. and Velde M. van der, "University knowledge transfer through social and professional embedded ness: a case study", in Boekema F., Kuypers E., Rutten R. (eds.), *Economic Geography of Higher Education: Knowledge, Infrastructure and Learning Regions*. London: Routledge, 2003

³⁸ Βλ. Arbo P., Benneworth, P., *Understanding the regional contribution of higher education institutions: A literature review*, OECD Institutional Management in Higher Education Programme, 2006, pp. 80-85.

³⁹ Βλ. McMahon W., *Education and Development: Measuring the Social Benefits*, Oxford University Press, New York 1999.

Πίνακας 3: Σχέσεις επίδρασης Περιφέρειας-Πανεπιστημίου

4.3 Επίδρασεις από την ίδρυση και λειτουργία Περιφερειακών Πανεπιστημίων

Η συμβολή των περιφερειακών τμημάτων δεν είναι πάντα θετική για τις πόλεις όπου εγκαταστάθηκαν. Η περιορισμένη τοπική αγορά πολλές φορές δεν καλύπτει τις ανάγκες του πανεπιστημίου και των φοιτητών με αποτέλεσμα να πραγματοποιούν αλλού τις δαπάνες τους. Τα έσοδα που μένουν στην πόλη τελικά αφορούν μόνο ένα μέρος των καταναλωτικών τους δαπανών. Μεγάλο μέρος της ευθύνης όμως για την κατάσταση αυτή φέρει η τοπική κοινωνία. Πολλές φορές η τοπική κοινωνία αντιμετωπίζει το Πανεπιστήμιο ως μέσο για την επίτευξη άλλων στόχων και επιδιώξεων με αποτέλεσμα να μην εκμεταλλεύεται τις ευκαιρίες που της προσφέρει. Η περιορισμένη συμβολή όμως των τμημάτων οφείλεται και στη μεγάλη κινητικότητα, όπως αναφέρθηκε, και στα προβλήματα, τόσο των φοιτητών όσο και

των διδασκόντων. Είναι επόμενο λοιπόν, μεγάλο μέρος των δαπανών και των δύο να μη μένει στην τοπική οικονομία. Όσο πιο μικρή είναι η κοινωνία τόσο πιο μεγάλη η κινητικότητα, γεγονός που εξαρτάται κυρίως από το μέγεθος της πόλης και από την ύπαρξη ικανού αριθμού μελών της πανεπιστημιακής κοινότητας.

Οι περιορισμένες, κάποιες φορές, θετικές συνέπειες των περιφερειακών πανεπιστημίων στις τοπικές κοινωνίες όπου εγκαταστάθηκαν καθώς και μια σειρά από προβλήματα που δημιουργούνται οφείλονται στον τρόπο με τον οποίο εφαρμόστηκε η πολιτική ίδρυσής τους. Δηλαδή οφείλονται στην χωρίς σχέδιο και πρόγραμμα ανάπτυξή τους, στη διασπορά τους σε πολλές πόλεις, στην περιορισμένη τοπική οικονομία, αλλά και στην έλλειψη μιας ευνοϊκότερης μεταχείρισης από την πλευρά της πολιτείας σε σχέση με τα κεντρικά πανεπιστήμια.

Τα ανώτατα πανεπιστημιακά ιδρύματα έχουν μεγάλη επιρροή στη λειτουργία μιας οικονομίας.

Κατά αρχήν τα ιδρύματα αυτά αποτελούν κέντρα όπου συγκεντρώνονται και μεταδίδονται γνώσεις και ειδικότητες υψηλότερου επιπέδου, με τρόπο που να εξυπηρετούνται οι μεταβαλλόμενες ανάγκες της σύγχρονης κοινωνίας, ενώ παράλληλα, μέσω των γνώσεων αυτών, αναπτύσσονται οι παραγωγικές, καταναλωτικές και μαθησιακές ικανότητες κάθε ενός που επιθυμεί και έχει τη δυνατότητα να αποκτήσει τις γνώσεις αυτές. Τα ανώτατα ιδρύματα οφείλουν να διεξάγουν την επιστημονική έρευνα για τη δημιουργία νέας γνώσης, που να αντικαθιστά την υπάρχουσα, η οποία θεωρείται παλιά, λόγω των εξελίξεων, ή να συμπληρώνει και να επεκτείνει ευρύτερα την υφιστάμενη και να διευρύνουν και να διατηρούν τις απαραίτητες επαφές με τα αντίστοιχα ιδρύματα άλλων χωρών, ώστε να γίνονται φορείς μεταφοράς και προσαρμογής στις τοπικές συνθήκες, των γνώσεων και της τεχνολογίας που αναπτύσσονται σε άλλες χώρες. Τέλος, οφείλουν να διαθέτουν το απαιτούμενο εκπαιδευτικό και ερευνητικό προσωπικό, ώστε να επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι. Για πολλούς μελλοντικούς εργαζόμενους, τα ιδρύματα αυτά μπορούν να παρέχουν μια πρώτη επαφή με τις νέες τεχνικές που θα χρησιμοποιήσουν στις εργασιακές τους θέσεις. Επιπλέον, τα εκπαιδευτικά και ερευνητικά ιδρύματα μπορούν να παίζουν συχνά σημαντικό ρόλο στη δημιουργία ενός κέντρου ειδίκευσης για μια νέα βιομηχανία, πριν η τελευταία γίνει κυρίαρχα εφαρμόσιμη. Μερικοί οικονομολόγοι πιστεύουν ότι μια βελτιωμένη κατανομή των εκπαιδευτικών υπηρεσιών θα μπορούσε να είναι μια μεγάλη δύναμη για την επίτευξη

μιας πιο δίκαιης κατανομής του εισοδήματος⁴⁰, καθώς και άμβλυνσης των περιφερειακών ανισοτήτων.

Η ίδρυση ενός ανώτατου ιδρύματος σε μια λιγότερο αναπτυγμένη περιοχή, μπορεί να επιφέρει πολλά σημαντικά οφέλη, όπως:⁴¹

- την αξιοποίηση ενός ανενεργού επιστημονικού δυναμικού,
- τη μείωση της μετανάστευσης,
- την παραμονή, αλλά και την προσέλκυση επιστημόνων σημαντικού κύρους,
- την ενίσχυση της εσωτερικής ζήτησης,
- την ανακατανομή του εισοδήματος μέσω της κοινωνικής ζήτησης της εκπαίδευσης και της αναμενόμενης κοινωνικής κινητικότητας,
- τον εκσυγχρονισμό των επιχειρήσεων,
- την τεχνολογική ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής,
- την αύξηση της παραγωγικότητας,
- την καλλιέργεια νέας αντίληψης για την οικονομική συμπεριφορά του πολίτη,
- την ισόρροπη κατανομή ανθρώπων και δραστηριοτήτων μέσω της αποκέντρωσης.

Η ίδρυση περιφερειακών ανώτατων ιδρυμάτων ικανοποιεί και ένα αίτημα ισότητας ευκαιριών που πηγάζει από τις αρχές μιας φιλελεύθερης κοινοβουλευτικής δημοκρατίας.

Η παρουσία των ανώτατων ιδρυμάτων επιτρέπει στους κατοίκους των περιοχών αυτών να μετέχουν στα αγαθά της επιστήμης και της τέχνης με ίσους όρους με τους κατοίκους των ισχυρών πόλων ανάπτυξης, όπου συγκεντρώνονται συνήθως τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Βέβαια, όλα αυτά τα πιθανά οφέλη από την ίδρυση ενός περιφερειακού ανώτατου ιδρύματος απαιτούν μία σειρά από προϋποθέσεις. Η αύξηση του εισοδήματος στην περιοχή λειτουργίας του Ιδρύματος ως αποτέλεσμα των δαπανών των εμπλεκόμενων στην εκπαιδευτική και ερευνητική διαδικασία (φοιτητές, διδάσκοντες, διοικητικό προσωπικό, Ίδρυμα) είναι δεδομένη και αφορά τις άμεσες οικονομικές επιπτώσεις στην περιοχή. Η αύξηση της παραγωγής και της απασχόλησης λόγω της αυξημένης ζήτησης από τα πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα των ανωτέρω δαπανών (έμμεσες

---

⁴⁰ Gillis M., Perkins H. , Roemer M. , Snodgrass, Οικονομική της Ανάπτυξης, Α', Μετάφραση Γραβάνη Ο., Σταματάκης Ν., Επιμέλεια Τσεκούρας Γ., Αθήνα 2000, σελ. 412.

⁴¹ Γ. Πανούσης, «Η Ανύπαρκτη συμβολή των ελληνικών Πανεπιστημίων στην οικονομία. Η περίπτωση του Πανεπιστημίου Θράκης », Οικονομικός Ταχυδρόμος, 1991

οικονομικές επιπτώσεις) δημιουργούν μία σημαντική βελτίωση των οικονομικών μεγεθών της περιοχής⁴².

Όμως, για να θεωρήσουμε ότι η σημαντική και άμεση αυτή βελτίωση θα συντελέσει σε μακροχρόνια αναπτυξιακά αποτελέσματα για την περιοχή, θα πρέπει η ίδρυση των περιφερειακών ανώτατων ιδρυμάτων να αντιμετωπιστεί, σε εθνικό αλλά και περιφερειακό επίπεδο, ως ο πλέον δραστικός παράγοντας περιφερειακής ανάπτυξης και όχι απλά ως συνδυαστικό μέσο ανάπτυξης, αλλά ως πρωτογενές μέγεθος για την ανάπτυξη μιας περιοχής⁴³. Η ουσιαστική συμβολή ενός περιφερειακού ανώτατου ιδρύματος αποκαλύπτεται μόνον και εφόσον αντιμετωπιστεί ως παίκτης- κλειδί σε μια περιφερειακή πολιτική που θα βασίζεται στο μοντέλο μιας ολοκληρωμένης ανάπτυξης. Η συγκράτηση του πληθυσμού, η τόνωση της απασχόλησης, η αξιοποίηση των πόρων και η άνοδος του βιοτικού επιπέδου, είναι στόχοι της περιφερειακής πολιτικής, που προωθούνται κατά κύριο λόγο βάσει ενός αναπτυξιακού μοντέλου, δημιουργώντας τις προϋποθέσεις ενδογενούς ανάπτυξης, εξυπηρετούνται πρωτίστως από τη λειτουργία ενός ανώτατου εκπαιδευτικού ιδρύματος μέσω της προσφοράς εξειδικευμένων υπηρεσιών στην περιοχή και τη δημιουργία ικανότερου εργατικού δυναμικού. Και όχι μόνον μέσω αυτών. Η λειτουργία ενός ανώτατου ιδρύματος μπορεί να αποτελέσει εφελκυστήρα του κοινωνικοοικονομικού, πολιτικού και πολιτισμικού μετασχηματισμού μιας κοινωνίας, που αναζητά την ανάπτυξη. Ανάπτυξη με κατεύθυνση τον κεντρικό άξονα «σχέσεις-λειτουργίες-διαφοροποιήσεις-πρωτοβουλίες-καινοτομίες»,⁴⁴ με έμφαση στις ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής και τα τοπικά πλεονεκτήματα και με ειδικότερη προσπάθεια ολοκλήρωσης του παραγωγικού κυκλώματος και τόνωσης των ενδοπεριφερειακών ροών. Εξάλλου, ένα πανεπιστήμιο μπορεί με το διδακτικό και ερευνητικό προσωπικό του, καθώς και με τις πάγιες εγκαταστάσεις και τον εξοπλισμό του, να συντελέσει στην αντιμετώπιση συγκεκριμένων προβλημάτων που θέτει η τοπική κοινωνία. Έτσι, μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην επιτυχία εκείνης της

---

⁴² Βλ. Γκίκας Γρ., Μπιτσαβά Αμ., Διακομιχάλης Μ., «Εκτίμηση των Οικονομικών Επιδράσεων στην Τοπική Οικονομία από τη Λειτουργία του Τ.Ε. Ι. Ηπείρου», Πρακτικά 3ου Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου του ΤΕΙ Ηπείρου, Εκπαίδευση και Οικονομική Ανάπτυξη, Πρέβεζα 2006, σελ. 103-113

⁴³ Hyz A. & Gikas G., "Human Capital as the main factor of Evolution and Trends of Regional Development - Case of Greece", *The International Journal of Innovative Higher Education*, Vol. 20, June 2007, pp. 34-41.

⁴⁴ Μια ιδιαίτερη προσέγγιση περί ενδογενούς ανάπτυξης πραγματεύεται ο Λ. Παπακωνσταντινίδης στο βιβλίο του Ευαισθητοποιημένη Τοπική Κοινωνία, Τυπωθήτω Γιώργος Δαρδάνος, Αθήνα 2002.

πλευράς ανάπτυξης, που συναρτάται με τη δυναμική και τη συνεκτικότητα των τοπικών κοινωνιών, να συμβάλει στην ανάπτυξη των τεχνών και των γραμμάτων και στην καλλιέργεια ατμόσφαιρας ελεύθερης πολιτιστικής δημιουργίας, πέραν των όσων προσφέρει στον τομέα αυτό με τις στενά εκπαιδευτικές και ερευνητικές δραστηριότητές του. Τα παραπάνω συντελούν στη διαμόρφωση μιας δυναμικής πολιτιστικής ταυτότητας, που αποτελεί σημαντικό στοιχείο ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας των τοπικών κοινωνιών και ιδιαίτερα των μικρότερων πόλεων.

Τα τελευταία χρόνια, παρατηρείται η ίδρυση περιφερειακών ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με σκοπό την άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων μέσω της δημιουργίας εξειδικευμένου ανθρωπίνου δυναμικού αφενός και της οικονομικής ενίσχυσης των λιγότερο αναπτυγμένων περιοχών αφετέρου⁴⁵. Στη σύγχρονη οικονομία, οι παραδοσιακοί συντελεστές της παραγωγής αλλάζουν και δεν έχουν πια την ίδια βαρύτητα. Η αναπτυξιακή δυναμική μιας οικονομίας συνίσταται στη δυνατότητα αξιοποίησης του στρατηγικού στοιχείου της γνώσης και της καινοτομίας⁴⁶. Το ανθρώπινο κεφάλαιο δεν αποτελεί δώρο της φύσης αλλά είναι αποτέλεσμα σοβαρών επενδύσεων στον τομέα της παιδείας. Στην ίδρυση περιφερειακών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων καθοριστικό ρόλο διαδραματίζει και ο πολιτικός παράγοντας, αφού από όλους είναι αντιληπτό ότι αποτελεί πηγή πολλών ωφελειών. Η ίδρυση και η λειτουργία ενός περιφερειακού Πανεπιστημίου αποτελεί παράγοντα αύξησης της ενεργούς ζήτησης στην περιοχή και πολιτιστική αναβάθμιση⁴⁷.

Η συγκέντρωση στις περιοχές αυτές φοιτητικού και διδακτικού δυναμικού αναμένεται να ενισχύσει την εσωτερική ζήτηση και να τονώσει μια σειρά οικονομικών δραστηριοτήτων, όπως την αγορά κατοικιών, τροφίμων, ενδυμάτων και άλλων υπηρεσιών με άμεσες αλλά και έμμεσες επιδράσεις και σε άλλους παραγωγικούς κλάδους.

---

⁴⁵ Χυζ Α., Γκίκας Γ., (2004), «Η προσφορά εξειδικευμένης εργασίας ως προσδιοριστικός παράγοντας της ανταγωνιστικότητας μιας περιφέρειας», Αρχείον Οικονομικής Ιστορίας, Ανακοινώσεις Ελληνικής Εταιρείας Οικονομικής Ιστορίας Συνεδρίου Πατρών, Ειδική Έκδοση, σελ. 117-133. και Γέμπτος Π.Α., (1991), «Πανεπιστήμια και Περιφερειακή Ανάπτυξη», Οικονομικός Ταχυδρόμος

⁴⁶ Hyz A, Gikas G., (2002), “ The Role of Human Knowledge in the Developent and Competitiveness of the Region”, Archives of Economic History, Greek Economic History Society’s Papers of Patra’s Congress, και Hyz A, Gikas G., (2006), “ Human Capital as the main factor of Evolution and Trends of Regional Developent – Case of Greece”, XXVU International Conference, Education without Boyndaries, International Council of Innovation in Higher Education, Panama

⁴⁷ Neave G., (1979), “Higher Education and Regional Developent”, Higher Education Review.

Οι άμεσες οικονομικές επιπτώσεις των περιφερειακών πανεπιστημίων στην τοπική οικονομία αφορούν τις δαπάνες που γίνονται στην περιοχή εξαιτίας της λειτουργίας τους. Οι δαπάνες αυτές γίνονται από τους φοιτητές, τους διοικητικούς υπαλλήλους, τους διδάσκοντες καθώς και από το ίδιο το πανεπιστήμιο. Ταυτίζονται με τα εισοδήματα αυτών που τις εισπράττουν και ως αποτέλεσμα έχουμε αύξηση του εισοδήματος στην περιοχή. Οι έμμεσες οικονομικές επιπτώσεις αφορούν τα πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα που εν συντομία μπορούν να οριστούν ως η αύξηση της παραγωγής και της απασχόλησης στην περιοχή, λόγω της αυξημένης ζήτησης.

Η λειτουργία ενός περιφερειακού ανώτατου ιδρύματος, έχει σημαντικές επιπτώσεις όχι μόνο στην άμεση βελτίωση ορισμένων οικονομικών μεγεθών αλλά και στην κοινωνική δομή της περιοχής, καθώς επίσης και μακροχρόνια αναπτυξιακά αποτελέσματα, μέσω της αύξησης της προσφοράς εξειδικευμένων υπηρεσιών στην περιοχή και τη δημιουργία ικανότερου και πιο καταρτισμένου εργατικού δυναμικού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων στην πόλη της Άρτας

Εικόνα 2 : Το Διοικητήριο στην Άρτα

5.1 Το ΤΕΙ Ηπείρου πριν την συνένωσή του με το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Ιδρύθηκε το 1994⁴⁸ και άνηκε στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση. Το ίδρυμα του Τ.Ε.Ι. Ηπείρου, ήταν ένα από τα ελάχιστα ιδρύματα, το οποίο δεν έφερνε την επωνυμία μιας πόλης, αλλά μιας ολόκληρης γεωγραφικής περιοχής, στο σύνολο της οποίας αναπτύσσεται.

Είχε διοικητική έδρα την Άρτα και παραρτήματα στα Ιωάννινα, την Ηγουμενίτσα, Πρέβεζα και Κεφαλονιά. Το Τ.Ε.Ι. Ηπείρου είχε τέσσερις σχολές και δεκαπέντε τμήματα⁴⁹.

Οι σχολές του Τ.Ε.Ι. Ηπείρου ήταν οι παρακάτω:

- 1) Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας (Σ.Δ.Ο.)

⁴⁸ Με το Προεδρικό Διάταγμα αρ.343 (Φ.Ε.Κ.) τ. Α', 31-10-1994, καταργούνται τα παραρτήματα Ιωαννίνων και Άρτας, του ΤΕΙ Μεσολογγίου και ιδρύεται το ΤΕΙ Ηπείρου, με πέντε τμήματα και διοικητική έδρα την Άρτα

⁴⁹ Πηγή: ΤΕΙ Ηπείρου

- 2) Σχολή Μουσικής Τεχνολογίας
- 3) Σχολή Τεχνολογίας Γεωπονίας (Σ.ΤΕ.Γ.)
- 4) Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας (Σ.Ε.Υ.Π.)

Τα αντίστοιχα τμήματα στις σχολές αυτές κατανέμονταν ως εξής:

α) Για τη Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας είχαμε:

- Το τμήμα Λογιστικής στην Πρέβεζα
- Το τμήμα Χρηματοοικονομικής και Ελεγκτικής στην Πρέβεζα
- Το τμήμα Τηλεπληροφορικής και Διοίκησης στην Άρτα
- Το τμήμα Τουριστικών Επιχειρήσεων στην Ηγουμενίτσα
- Το τμήμα Ξένων Γλωσσών στη Διοίκηση και στο Εμπόριο στην Ηγουμενίτσα
- Το τμήμα Εφαρμογών Πληροφορικής στη Διοίκηση και στην Οικονομία στην Λευκάδα.

β) Για τη Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας είχαμε:

- Το τμήμα Νοσηλευτικής στα Ιωάννινα
- Το τμήμα Βρεφονηπιοκομίας στα Ιωάννινα
- Το τμήμα Λογοθεραπείας στα Ιωάννινα

γ) Για τη Σχολή Μουσικής Τεχνολογίας είχαμε:

- Το τμήμα Λαϊκής Παραδοσιακής Μουσικής στην Άρτα
- Το τμήμα Τεχνολογίας Μουσικών Οργάνων – Ηχοληψίας στο Ληξούρι Κεφαλονιάς

δ) Για τη Σχολή Τεχνολογίας Γεωπονίας είχαμε:

- Το τμήμα Φυτικής Παραγωγής στην Άρτα
- Το τμήμα Ζωικής Παραγωγής στην Άρτα
- Το τμήμα Ανθοκομίας και Αρχιτεκτονικής Τοπίου στην Άρτα
- Το τμήμα Ιχθυοκομίας στην Ηγουμενίτσα
- Το τμήμα Βιολογικής Γεωργίας στο Αργοστόλι Κεφαλονιάς

Με τον Ν. 4559/2018 (ΦΕΚ 142/Α/3-8-2018), από 1-10-2018 έγινε η συνένωση του ΤΕΙ Ηπείρου και η ένταξή του στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και στην πόλη της Άρτας υπάρχουν πλέον σήμερα τα παρακάτω τμήματα:

- Γεωπονίας
- Πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών
- Μουσικών σπουδών

Εικόνα 3 : Η σχολή Πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών

5.2 Η δομή των σχολών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων στην Άρτα

Με βάση τα στοιχεία που μας παραχώρησε η γραμματεία του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων (Διοικητήριο Άρτα), το ίδρυμα στην πόλη της Άρτας απαρτίζεται, το έτος 2019 από:

- Τμήμα Γεωπονίας
17 μέλη μονίμου εκπαιδευτικού προσωπικού
7 μέλη έκτακτου προσωπικού
- Τμήμα Μουσικών Σπουδών
10 μέλη μονίμου εκπαιδευτικού προσωπικού

19 μέλη έκτακτου προσωπικού

- Τμήμα Πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών
- 17 μέλη μονίμου εκπαιδευτικού προσωπικού
- 2 μέλη έκτακτου προσωπικού

Και στα τρία (3) τμήματα απασχολούνται 96 μέλη διοικητικού προσωπικού.

Τα μέλη του Πανεπιστήμιου διακρίνονται σε έκτακτα και τακτικά

α) Τακτικά είναι τα μέλη:

- του εκπαιδευτικού προσωπικού (Δ.Ε.Π.),
- του Ειδικού Προσωπικού (Ε.Δ.Ι.Π.),
- του Διοικητικού Προσωπικού (Δ.Π.),
- του Ειδικού Τεχνικού Προσωπικού (Ε.Τ.Π.) και
- οι φοιτητές

β) Ως έκτακτα μέλη ορίζονται οι επισκέπτες καθηγητές και τα τακτικά μέλη πλην των φοιτητών, οι οποίοι απασχολούνται στο Πανεπιστήμιο, με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου (ακαδημαϊκοί υπότροφοι).

Εικόνα 4: Κτίριο βιβλιοθήκης

5.3. Αριθμητικά δεδομένα των σχολών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων στην Άρτα

Οι θέσεις που πρόσφερε το 2019, το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων σε νεοεισερχομένους φοιτητές στην πόλη της Άρτας, με το σύστημα των πανελληνίων εξετάσεων ήταν 529 όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 4: Βάσεις-Θέσεις και επιτυχόντες για το έτος 2019

ΣΧΟΛΕΣ	ΘΕΣΕΙΣ	ΒΑΣΕΙΣ	ΕΠΙΤΥΧΟΝΤΕΣ
ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (ΑΡΤΑ)	135	17.240	147
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ (ΑΡΤΑ)	211	13.377	211
ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ (ΑΡΤΑ)	171	14.163	171
ΣΥΝΟΛΟ	517		529

Οι θέσεις που πρόσφερε το 2018, το ΤΕΙ Ηπείρου, πριν την συγχώνευση του με το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων σε νεοεισερχομένους φοιτητές στην πόλη της Άρτας, με το σύστημα των πανελληνίων εξετάσεων ήταν 399 όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 5: Βάσεις-θέσεις και επιτυχόντες για το έτος 2018

ΣΧΟΛΕΣ	ΘΕΣΕΙΣ	ΒΑΣΕΙΣ	ΕΠΙΤΥΧΟΝΤΕΣ
ΛΑΪΚΗΣ & ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ (ΑΡΤΑ)	84	16.015	84
ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΤΕ (ΑΡΤΑ)	173	12.508	173
ΤΕΧΝΟΛΟΓΩΝ ΓΕΩΠΟΝΩΝ (ΑΡΤΑ)	142	13.868	142
ΣΥΝΟΛΟ	399		399

Σε σύγκριση των ετών 2018 και 2019 παρατηρείται μια αύξηση της τάξεως 32,5% στους επιτυχόντες από το έτος 2018 στο έτος 2019 πράγμα που δικαιολογεί την δυναμική του νέου Πανεπιστημίου

Κεφάλαιο 6 : Μεθοδολογική προσέγγιση

6.1 Επιλογή ερευνητικής διαδικασίας και δείγματος

Στα πλαίσια εκπόνησης της εργασίας, έγινε μία έρευνα με ερωτηματολόγιο, στους κατοίκους της πόλης, σε υπαλλήλους του δημόσιου τομέα, σε ελεύθερους επαγγελματίες, ιδιώτες, φοιτητές.

Σκοπός του ερωτηματολογίου είναι να καταγράψει τη συμβολή του Πανεπιστημίου στην οικονομική ανάπτυξη της πόλης της Άρτας καθώς και τις απόψεις των κατοίκων της Άρτας για τον αναπτυξιακό ρόλο που μπορεί να έχει το Πανεπιστημιακό Τμήμα στην πόλη.

Η έρευνα πεδίου έγινε το διάστημα από 15 Ιανουαρίου έως 31 Ιανουαρίου 2020 και συμμετείχαν 100 άτομα, ηλικίας από 18 έως 56 και άνω.

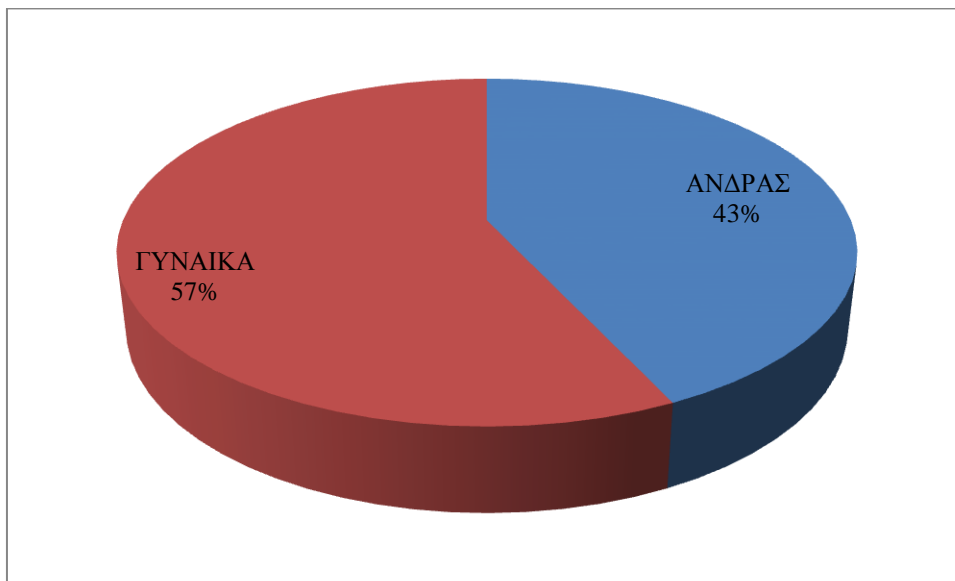
6.2 Δομή ερωτηματολογίου

Το ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει δέκα επτά (17) ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής. Η πρώτη ομάδα ερωτήσεων έχει να κάνει με προσωπικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά των ερωτηθέντων, στην συνέχεια ζητείται η άποψη των ερωτηθέντων για την υποδομή της πόλης της Άρτας, ακολουθεί η οικονομική επίδραση-ανάπτυξη που επέφερε το Πανεπιστήμιο στην πόλη της Άρτας και την προσωπική εκτίμηση του καθενός για την λειτουργία του Πανεπιστημίου στην πόλη της Άρτας.

Τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων τα οποία συλλέχθηκαν, έχουν αναλυθεί με στατιστικό πακέτο και ακολουθεί η παρουσίαση των αποτελεσμάτων.

6.3 Παρουσίαση χαρακτηριστικών δείγματος

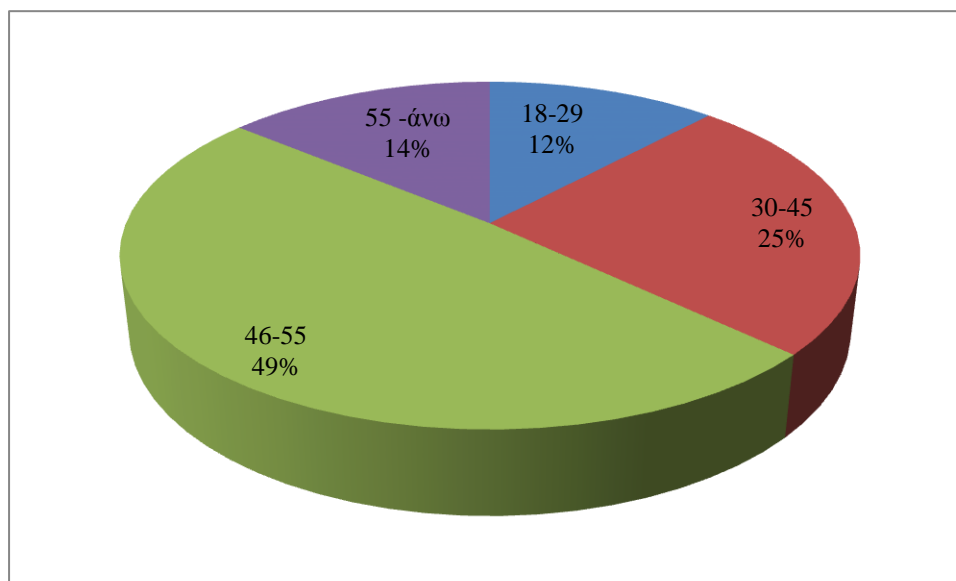
Διάγραμμα 1: Κατανομή ανά φύλο

Στο ερωτηματολόγιο συμμετείχαν 100 άτομα, από τα οποία το 57% είναι γυναίκες και το άλλο 43% είναι άντρες.

Η κατανομή των ερωτηθέντων ανά φύλο απεικονίζεται στο διάγραμμα 1

Διάγραμμα 2: Κατανομή ανά ηλικία

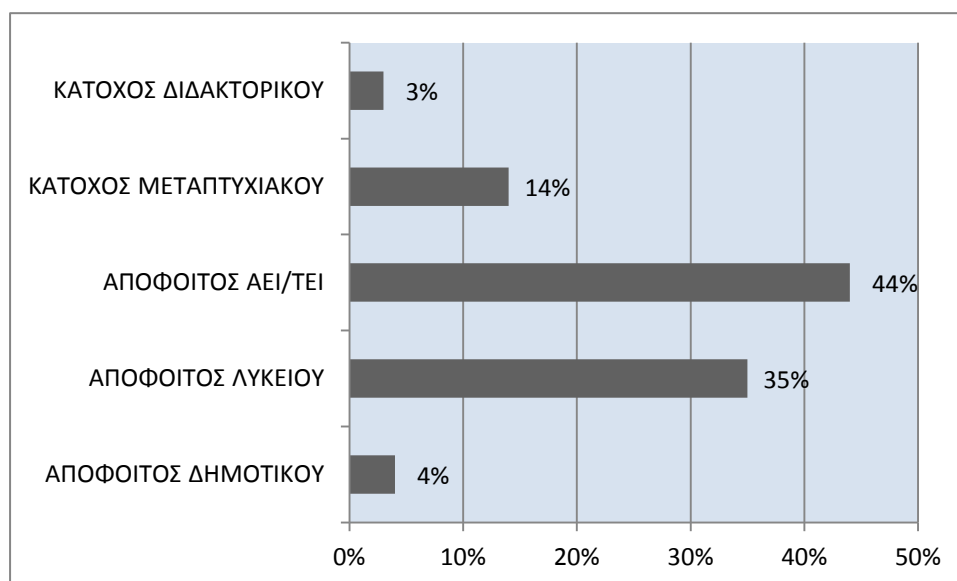

Από το δείγμα των 100 ατόμων η κατανομή ανά ηλικία έχει ως εξής:

Για ηλικία 18-29 ετών ποσοστό 12%, για ηλικία 30-45 ετών ποσοστό 25%, για ηλικία 46-55 ετών ποσοστό 49% και για ηλικία 56 και άνω ποσοστό 14%. Επομένως το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων είναι η ηλικία 46 έως 55 που αντιστοιχεί στο μισό περίπου του συνόλου των ατόμων.

Η κατανομή των ερωτηθέντων που συμμετείχαν στη έρευνα ανά ηλικία απεικονίζεται στο διάγραμμα 2

Διάγραμμα 3: Κατανομή ανά μορφωτικό επίπεδο

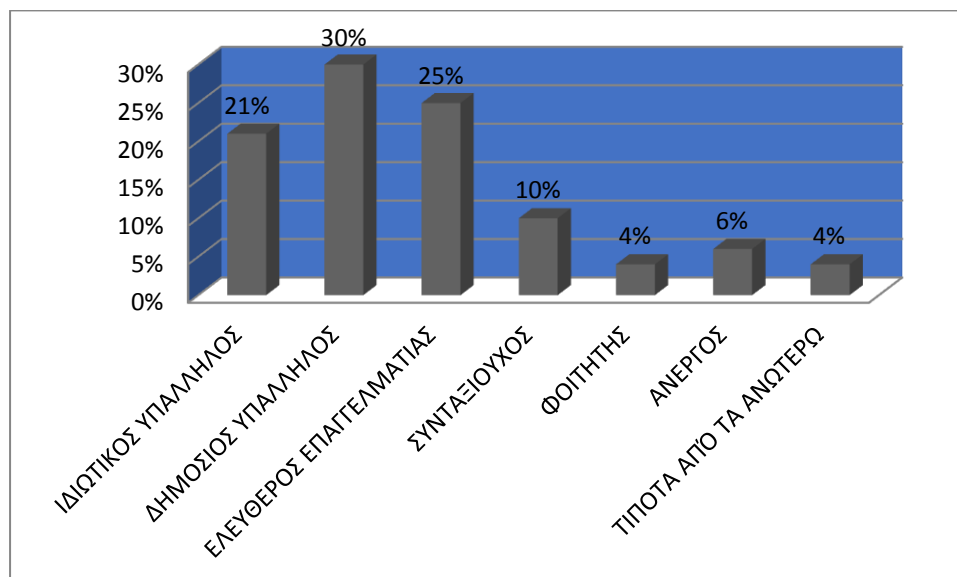

Από το δείγμα των ερωτηθέντων ατόμων η κατανομή ανά μορφωτικό επίπεδο έχει ως εξής:

Απόφοιτοι δημοτικού ποσοστό 4%, απόφοιτοι λυκείου ποσοστό 35%, απόφοιτοι ΑΕΙ/ΤΕΙ ποσοστό 44%, κάτοχοι μεταπτυχιακού ποσοστό 14% και κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος ποσοστό 3%. Συμπεραίνουμε ότι από το δείγμα το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων είναι απόφοιτοι Πανεπιστημίου.

Η κατανομή των ερωτηθέντων ανά μορφωτικό επίπεδο απεικονίζεται στο διάγραμμα 3.

Διάγραμμα 4: Κατανομή ανά επαγγελματική δραστηριότητα

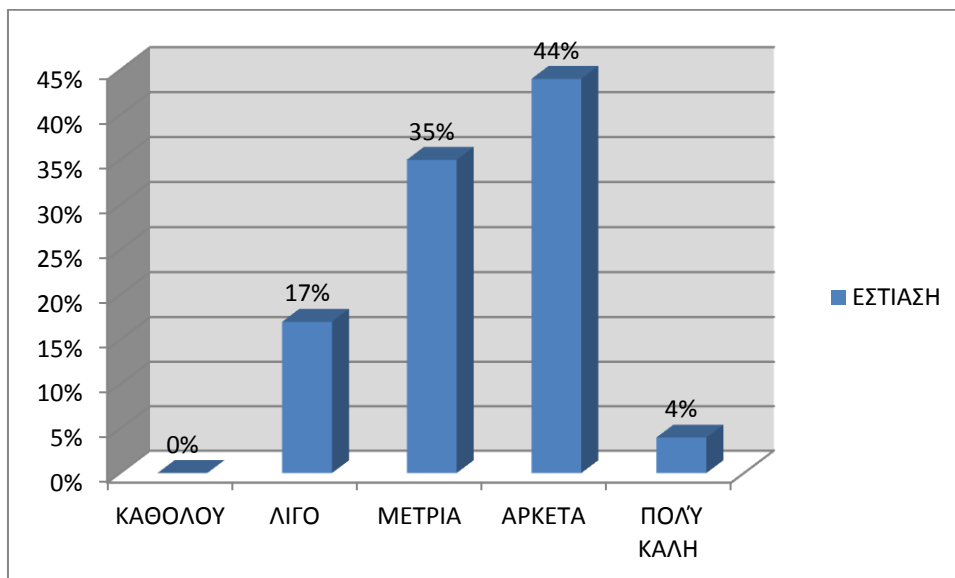
Από το δείγμα των ερωτηθέντων ατόμων η κατανομή ανά επαγγελματική δραστηριότητα έχει ως εξής:

Ιδιωτικοί υπάλληλοι ποσοστό 21%, δημόσιοι υπάλληλοι ποσοστό 30%, ελεύθεροι επαγγελματίες ποσοστό 25%, συνταξιούχοι ποσοστό 10%, φοιτητές ποσοστό 4%, άνεργοι ποσοστό 6% και τίποτα από τα ανωτέρω ποσοστό 4%.

Η κατανομή των ερωτηθέντων ανά επαγγελματική δραστηριότητα απεικονίζεται στο διάγραμμα 4

Διάγραμμα 5: Κατανομή ως προς το πόσο επαρκής κρίνεται η υπάρχουσα υποδομή της Άρτας στον τομέα της εστίασης

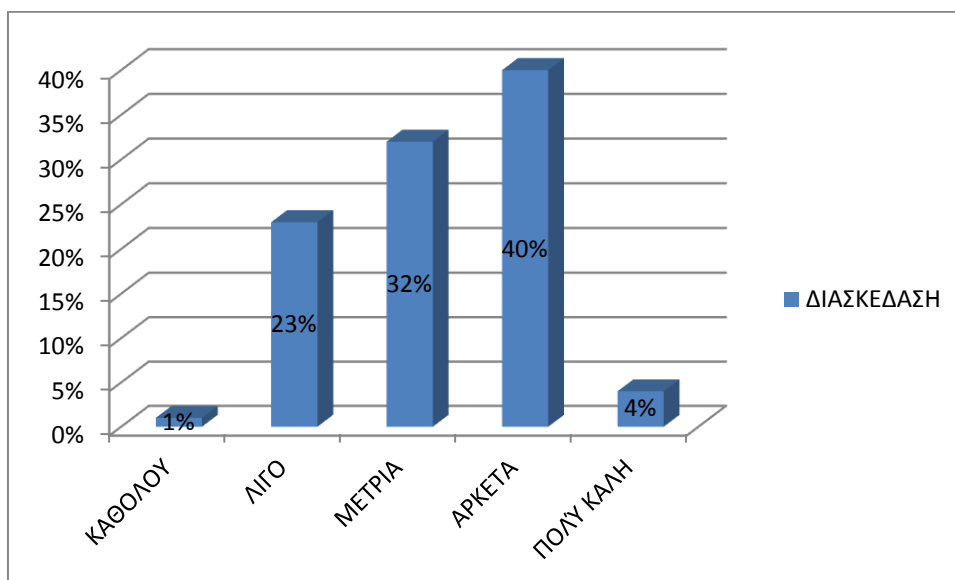

Από το δείγμα των ερωτηθέντων ατόμων η κατανομή ως προς το πόσο επαρκής κρίνεται η υπάρχουσα υποδομή της Άρτας στο τομέα της εστίασης έχει ως εξής:

Ως προς την υποδομή της εστίασης ποσοστό 44% απάντησαν ότι αυτή είναι αρκετά καλή, ποσοστό 35% απάντησαν ότι αυτή μέτρια, ποσοστό 17% απάντησαν λίγο, ποσοστό 4% απάντησαν πολύ καλή και ποσοστό 0% απάντησαν καθόλου.

Το πόσο επαρκής κρίνεται η υπάρχουσα υποδομή της Άρτας στον τομέα της εστίασης απεικονίζεται στο διάγραμμα 5

Διάγραμμα 6: Κατανομή ως προς το πόσο επαρκής κρίνεται η υπάρχουσα υποδομή της Άρτας στον τομέα της διασκέδασης

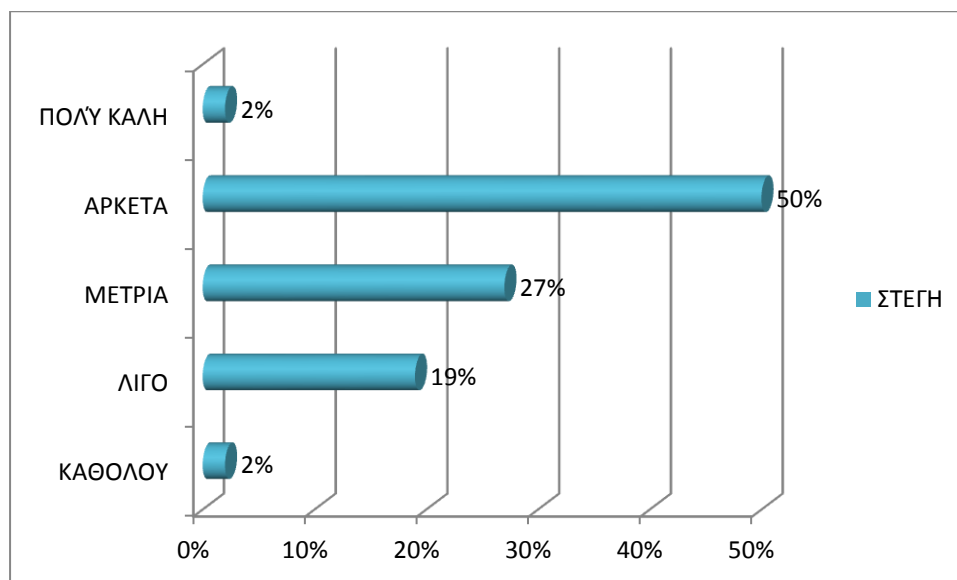

Από το δείγμα των ερωτηθέντων ατόμων η κατανομή ως προς το πόσο επαρκής κρίνεται η υπάρχουσα υποδομή της Άρτας στο τομέα της διασκέδασης έχει ως εξής:

Ως προς την υποδομή της διασκέδασης ποσοστό 40% απάντησε ότι αυτή είναι αρκετά καλή, ποσοστό 32% απάντησε μέτρια, ποσοστό 23% απάντησε λίγο, ποσοστό 4% απάντησε πολύ καλή και ποσοστό 1% απάντησε καθόλου.

Το πόσο επαρκής κρίνεται η υπάρχουσα υποδομή της Άρτας στην διασκέδαση απεικονίζεται στο διάγραμμα 6

Διάγραμμα 7: Κατανομή ως προς το πόσο επαρκής κρίνεται η υπάρχουσα υποδομή της Άρτας στον τομέα της στέγης

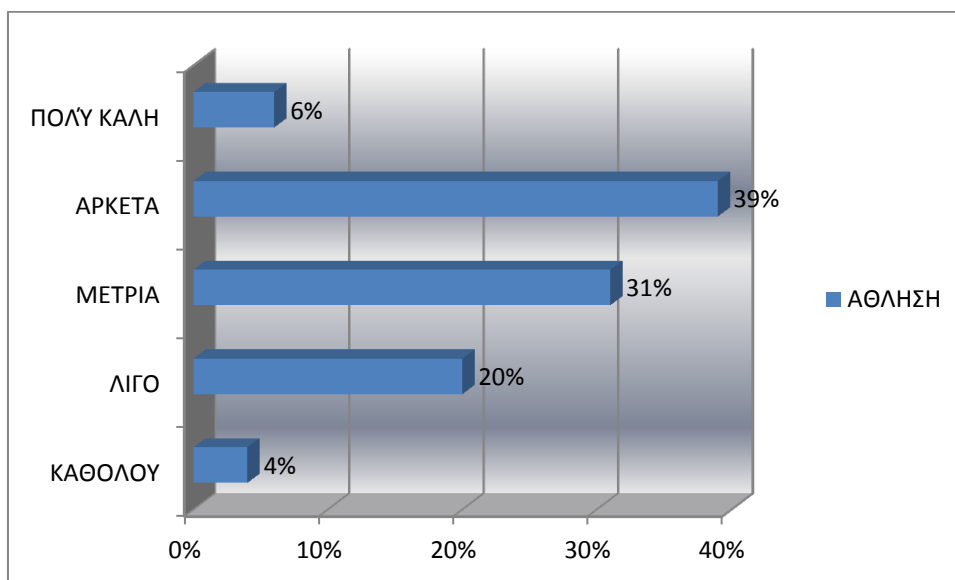

Από το δείγμα των ερωτηθέντων ατόμων η κατανομή ως προς το πόσο επαρκής κρίνεται η υπάρχουσα υποδομή της Άρτας στο τομέα της στέγης έχει ως εξής:

Ως προς την υποδομή της στέγασης ποσοστό 50% απάντησε ότι αυτή είναι αρκετά καλή, ποσοστό 27% απάντησε μέτρια, ποσοστό 19% απάντησε λίγο, ποσοστό 2% απάντησε πολύ καλή και ποσοστό 2% απάντησε καθόλου.

Το πόσο επαρκής κρίνεται η υπάρχουσα υποδομή της Άρτας για στέγαση φοιτητών απεικονίζεται στο διάγραμμα 7

Διάγραμμα 8: Κατανομή ως προς το πόσο επαρκής κρίνεται η υπάρχουσα υποδομή της Άρτας στον τομέα της άθλησης

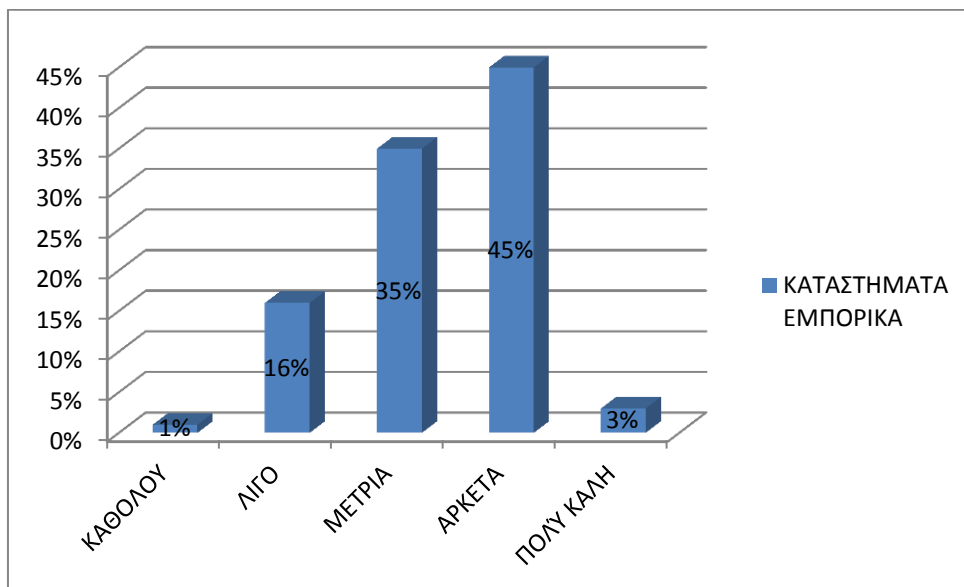

Από το δείγμα των ερωτηθέντων ατόμων η κατανομή ως προς το πόσο επαρκής κρίνεται η υπάρχουσα υποδομή της Άρτας στο τομέα της άθλησης έχει ως εξής:

Ως προς την υποδομή της άθλησης ποσοστό 39% απάντησε ότι η υποδομή είναι αρκετά καλή, ποσοστό 31% απάντησε μέτρια, ποσοστό 20% απάντησε λίγο, ποσοστό 6% απάντησε πολύ καλή και ποσοστό 4% απάντησε καθόλου.

Το πόσο επαρκής κρίνεται η υπάρχουσα υποδομή της Άρτας στον τομέα της άθλησης απεικονίζεται στο διάγραμμα 8

Διάγραμμα 9: Κατανομή ως προς το πόσο επαρκής κρίνεται η υπάρχουσα υποδομή της Άρτας ως προς τα εμπορικά καταστήματα

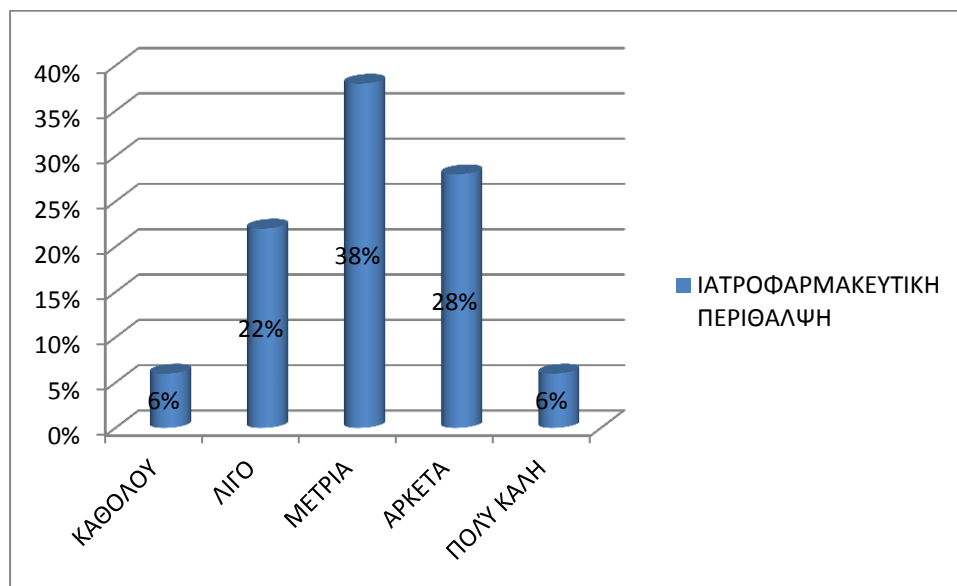

Από το δείγμα των ερωτηθέντων ατόμων η κατανομή ως προς το πόσο επαρκής κρίνεται η υπάρχουσα υποδομή της Άρτας ως προς τα εμπορικά καταστήματα έχει ως εξής:

Ως προς την υποδομή των καταστημάτων και εμπορικών ποσοστό 45% απάντησε ότι αυτή είναι αρκετά επαρκής, ποσοστό 35% απάντησε μέτρια, ποσοστό 16% απάντησε λίγο, ποσοστό 3% απάντησε πολύ καλή και ποσοστό 1% απάντησε καθόλου.

Το πόσο επαρκής κρίνεται η υπάρχουσα υποδομή της Άρτας στον τομέα των καταστημάτων απεικονίζεται στο διάγραμμα 9

Διάγραμμα 10: Κατανομή ως προς το πόσο επαρκής κρίνεται η υπάρχουσα υποδομή της Άρτας ως προς την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη

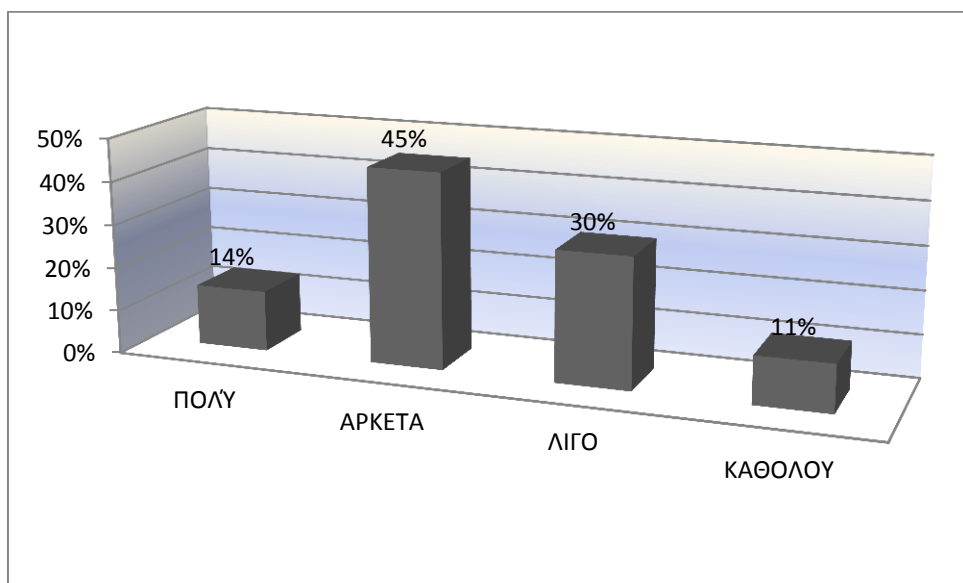

Από το δείγμα των ερωτηθέντων ατόμων η κατανομή ως προς το πόσο επαρκής κρίνεται η υπάρχουσα υποδομή της Άρτας ως προς την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη έχει ως εξής:

Ως προς την ιατροφαρμακευτικής κάλυψη ποσοστό 38% απάντησε ότι αυτή είναι μέτρια, ποσοστό 28% απάντησε ότι η υποδομή είναι αρκετά καλή, ποσοστό 22% απάντησε λίγο, ποσοστό 6% απάντησε πολύ καλή και ποσοστό 6% απάντησε καθόλου.

Το πόσο επαρκής κρίνεται η υπάρχουσα υποδομή της Άρτας ως προς την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη απεικονίζεται στο διάγραμμα 10

Διάγραμμα 11: Κατανομή αν η λειτουργία του Πανεπιστημίου βοήθησε την ανάπτυξη των επιχειρήσεων της περιοχής

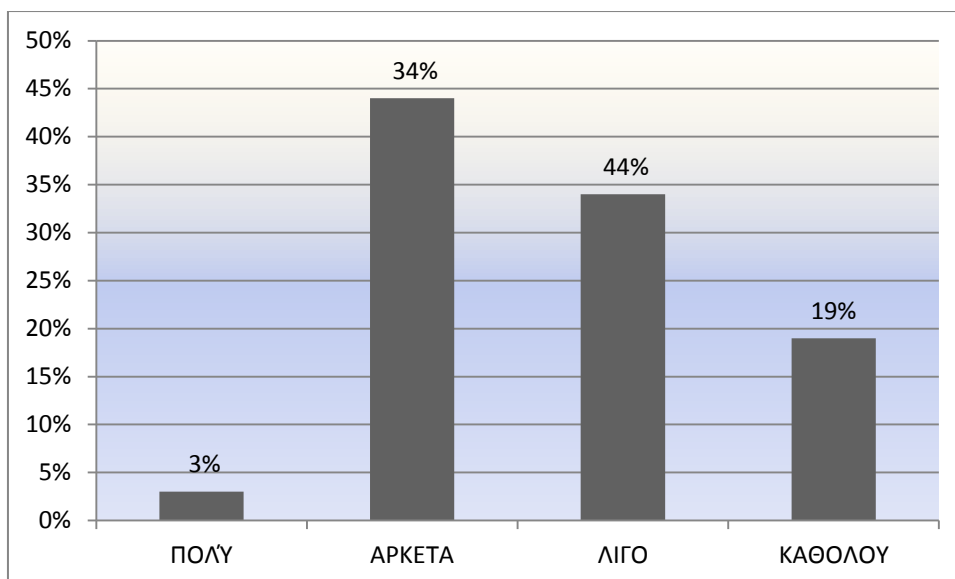
Από το δείγμα των ερωτηθέντων ατόμων αν η λειτουργία του Πανεπιστημίου βοήθησε την ανάπτυξη των επιχειρήσεων της περιοχής έχει ως εξής:

Ποσοστό 45% απάντησε ότι βοήθησε αρκετά, ποσοστό 30% ότι βοήθησε λίγο, ποσοστό 14% ότι βοήθησε πολύ, ποσοστό 11% ότι δεν βοήθησε καθόλου.

Επομένως από το σύνολο των ερωτηθέντων προκύπτει ότι η λειτουργία του Πανεπιστημίου στην πόλη της Άρτας βοήθησε αρκετά στην ανάπτυξη των επιχειρήσεών της.

Το αν η λειτουργία του Πανεπιστημίου βοήθησε την ανάπτυξη των επιχειρήσεων της περιοχής της Άρτας απεικονίζεται στο διάγραμμα 11

Διάγραμμα 12: Κατανομή αν δημιουργήθηκαν νέες επιχειρήσεις λόγω της λειτουργίας του Πανεπιστημίου

Από το δείγμα των ερωτηθέντων ατόμων αν δημιουργήθηκαν νέες επιχειρήσεις λόγω της λειτουργίας του Πανεπιστημίου έχει ως εξής:

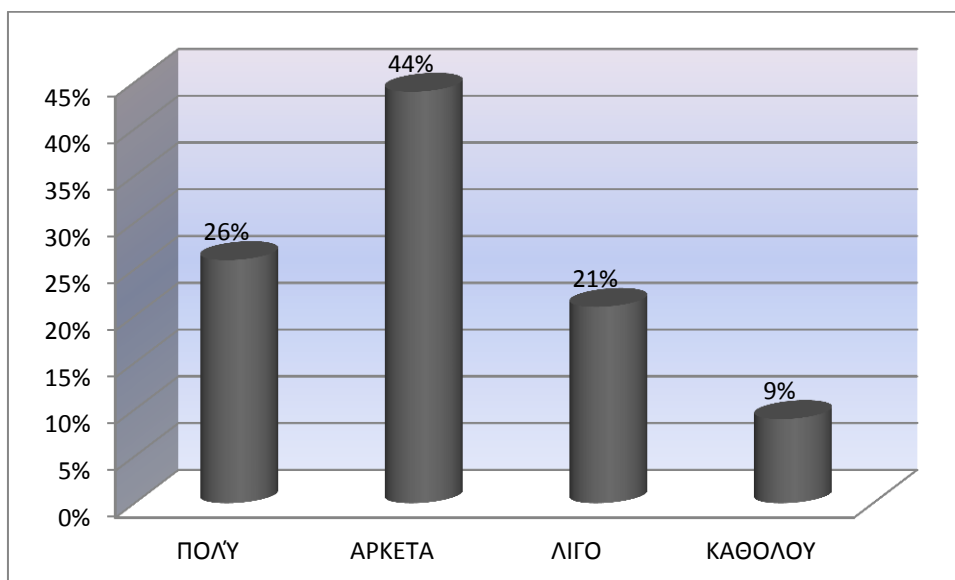
Ποσοστό 44% απάντησε ότι βοήθησε αρκετά, ποσοστό 34% ότι βοήθησε λίγο, ποσοστό 3% ότι βοήθησε πολύ, ποσοστό 19% ότι δεν βοήθησε καθόλου.

Συμπεραίνουμε από τις απαντήσεις που λάβαμε ότι η λειτουργία του Πανεπιστημίου στην πόλη της Άρτας βοήθησε αρκετά στην δημιουργία νέων επιχειρήσεων.

Αν δημιουργήθηκαν νέες επιχειρήσεις λόγω της λειτουργίας του Πανεπιστημίου απεικονίζεται στο διάγραμμα 12

Διάγραμμα 13: Κατανομή αν η περιοχή της Άρτας θα ενισχυθεί από την λειτουργία των τμημάτων του Πανεπιστημίου

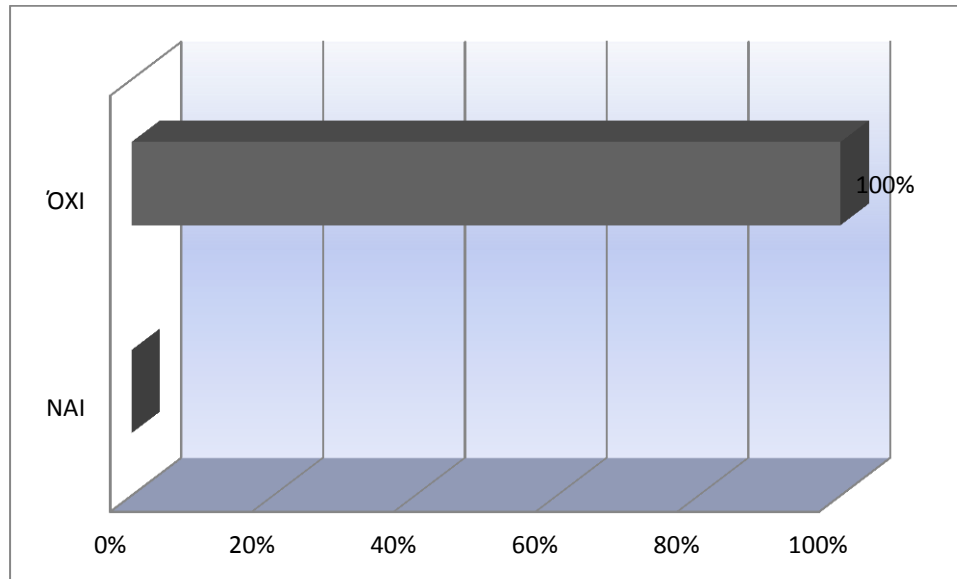

Από το δείγμα των ερωτηθέντων ατόμων αν η περιοχή της Άρτας θα ενισχυθεί από την λειτουργία των τμημάτων του Πανεπιστημίου έχει ως εξής:

Ποσοστό 44% απάντησε ότι θα ενισχυθεί αρκετά, ποσοστό 26% ότι θα ενισχυθεί πολύ, ποσοστό 21% ότι θα ενισχυθεί λίγο, ποσοστό 9% ότι δεν ενισχύθηκε καθόλου. Από τα ερωτηματολόγια προκύπτει ότι η περιοχή της Άρτας θα ενισχυθεί αρκετά από την λειτουργία των τμημάτων του Πανεπιστημίου.

Αν η περιοχή της Άρτας θα ενισχυθεί από την λειτουργία των τμημάτων του Πανεπιστημίου απεικονίζεται στο διάγραμμα 13

Διάγραμμα 14: Κατανομή αν η ύπαρξη των φοιτητών δημιουργεί προβλήματα στην περιοχή

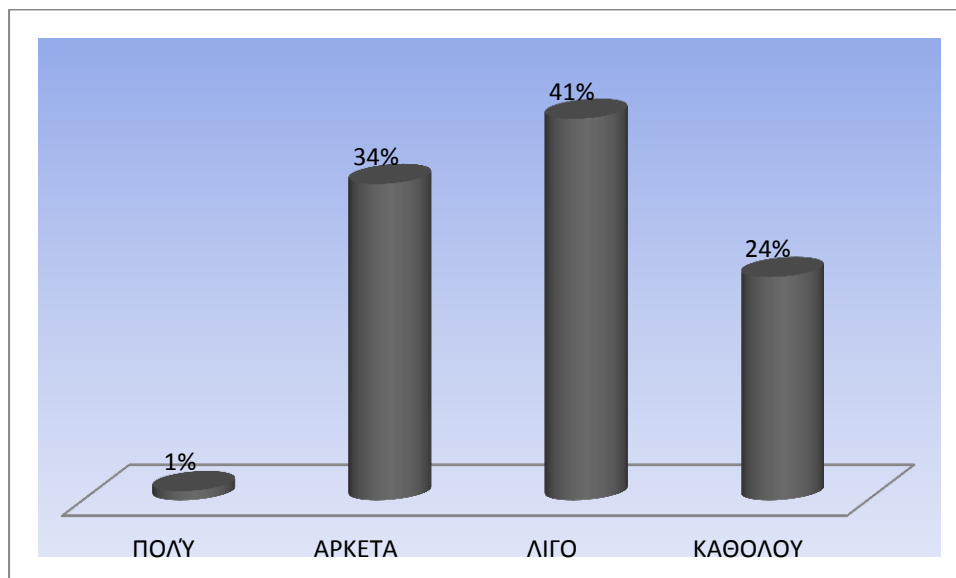

Από το δείγμα των ερωτηθέντων ατόμων αν η ύπαρξη των φοιτητών δημιουργεί προβλήματα στην περιοχή έχει ως εξής:

Ποσοστό 100% απάντησε ότι δεν δημιουργεί προβλήματα η ύπαρξη των φοιτητών στην περιοχή και ότι συνυπάρχουν αρμονικά με τους κατοίκους της περιοχής.

Αν η ύπαρξη των φοιτητών δημιουργεί προβλήματα στην περιοχή απεικονίζεται στο διάγραμμα 14

Διάγραμμα 15: Κατανομή αν έχει αλλάξει η καθημερινότητα των κατοίκων της περιοχής από την λειτουργία του Πανεπιστημίου

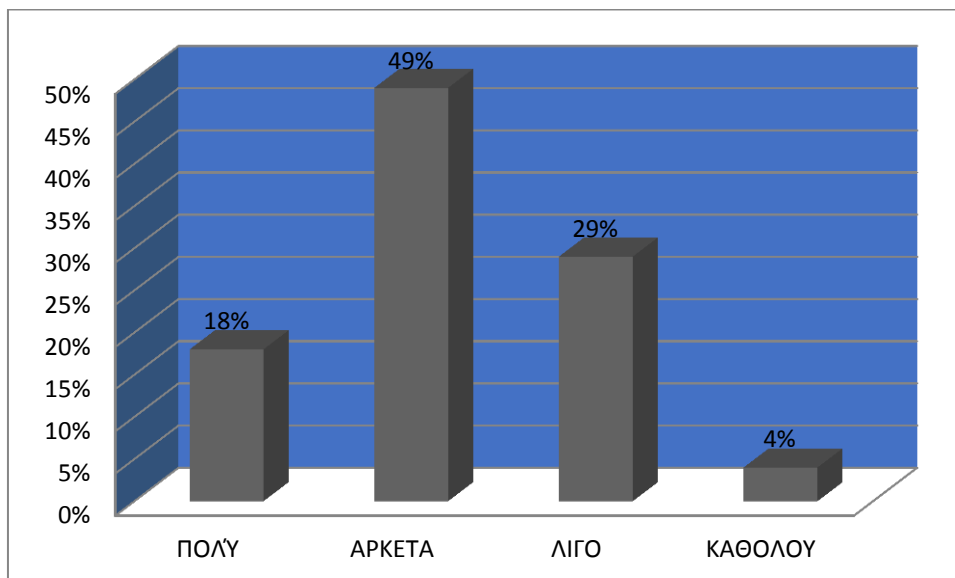

Από το δείγμα των ερωτηθέντων ατόμων αν έχει αλλάξει η καθημερινότητα των κατοίκων της περιοχής από την λειτουργία του Πανεπιστημίου έχει ως εξής:

Ποσοστό 41% απάντησε ότι η καθημερινότητα των κατοίκων άλλαξε λίγο, ποσοστό 34% απάντησε ότι η καθημερινότητα άλλαξε αρκετά, ποσοστό 24% ότι δεν άλλαξε καθόλου και ποσοστό 1% ότι άλλαξε πολύ.

Αν έχει αλλάξει η καθημερινότητα των κατοίκων της περιοχής από την λειτουργία του Πανεπιστημίου απεικονίζεται στο διάγραμμα 15

Διάγραμμα 16: Κατανομή αν ο φοιτητικός κόσμος εντάσσεται εύκολα στο κοινωνικό σύνολο

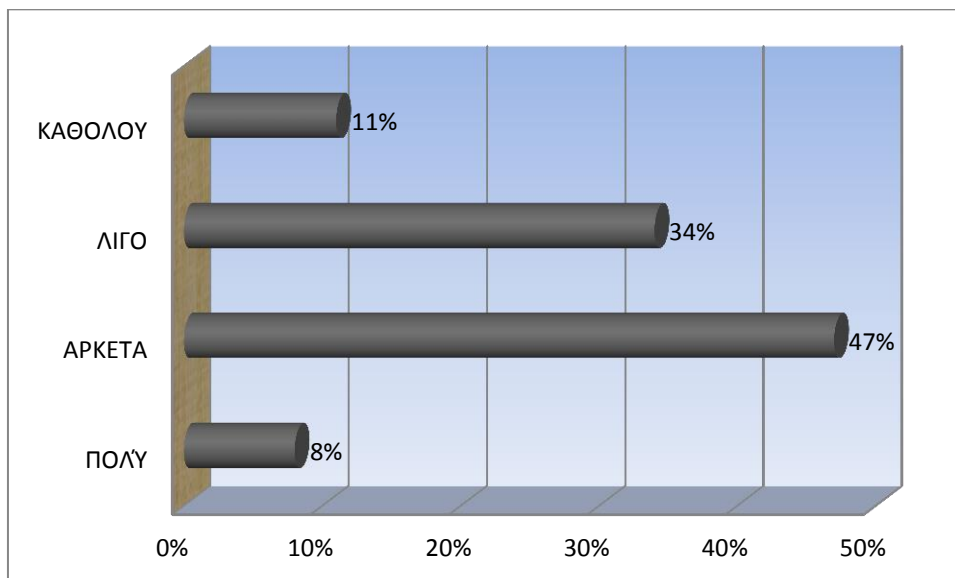
Από το δείγμα των ερωτηθέντων ατόμων αν ο φοιτητικός κόσμος εντάσσεται εύκολα στο κοινωνικό σύνολο έχει ως εξής:

Ποσοστό 49% απάντησε ότι εντάχθηκε αρκετά εύκολα, ποσοστό 29% ότι εντάχθηκε λίγο, ποσοστό 18% ότι εντάχθηκε σε πολύ καλό βαθμό, ποσοστό 4% ότι δεν εντάχθηκε καθόλου

Παρατηρούμε ότι προκύπτει πως ο φοιτητικός κόσμος εντάχθηκε αρκετά στο κοινωνικό σύνολο της πόλης.

Αν ο φοιτητικός κόσμος εντάσσεται εύκολα στο κοινωνικό σύνολο απεικονίζεται στο διάγραμμα 16

Διάγραμμα 17: Κατανομή αν είναι ευχαριστημένοι από την λειτουργία του Πανεπιστημίου

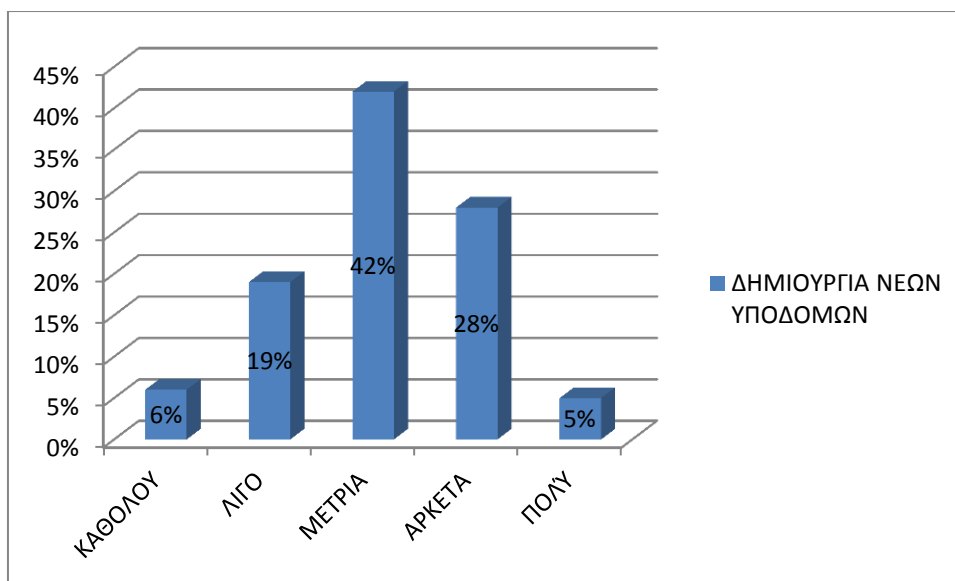
Από το δείγμα των ερωτηθέντων ατόμων αν είναι ευχαριστημένοι από την λειτουργία του Πανεπιστημίου έχει ως εξής:

Ποσοστό 47% απάντησε ότι είναι ευχαριστημένοι αρκετά, ποσοστό 34% ότι είναι ευχαριστημένοι λίγο, ποσοστό 8% ότι είναι ευχαριστημένοι πολύ, ποσοστό 11% ότι δεν είναι ευχαριστημένοι καθόλου

Προκύπτει ότι οι μισοί σχεδόν από τα άτομα που ρωτήθηκαν είναι ευχαριστημένοι από την λειτουργία του Πανεπιστημίου.

Αν είναι ευχαριστημένοι από την λειτουργία του Πανεπιστημίου απεικονίζεται στο διάγραμμα 17

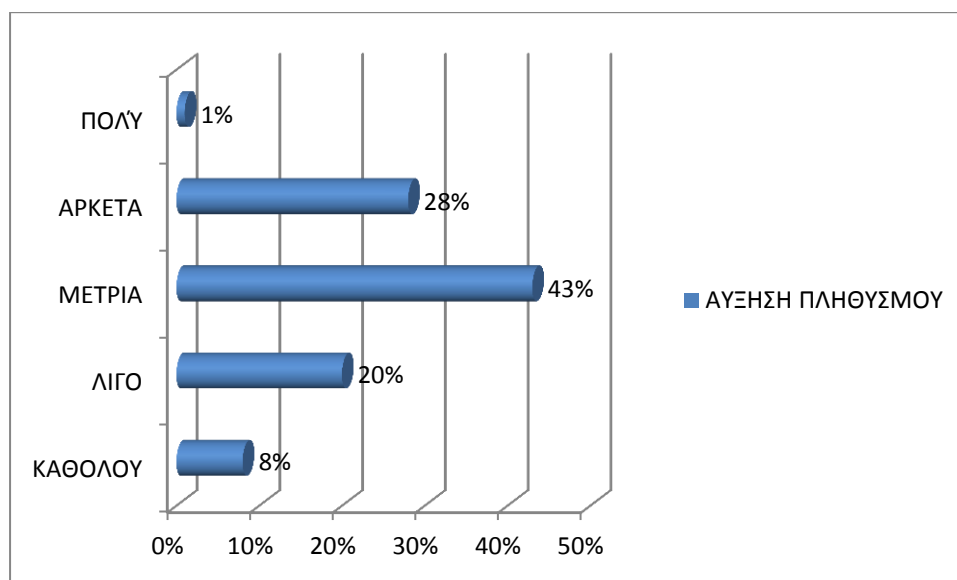
Διάγραμμα 18: Κατανομή ως προς την επίδραση που είχε η λειτουργία του Πανεπιστημίου στην δημιουργία νέων υποδομών

Από το δείγμα των ερωτηθέντων ατόμων η κατανομή ως προς την επίδραση που έχει η λειτουργία του Πανεπιστημίου στην δημιουργία νέων υποδομών έχει ως εξής:

Ως προς την δημιουργία νέων υποδομών ποσοστό 42% απάντησαν ότι η επίδραση είναι μέτρια, ποσοστό 28% απάντησαν ότι αυτή είναι αρκετή, ποσοστό 19 % απάντησαν λίγο, ποσοστό 5% απάντησαν πολύ και ποσοστό 6% απάντησαν καθόλου. Η επίδραση που έχει η λειτουργία του Πανεπιστημίου στην δημιουργία νέων υποδομών απεικονίζεται στο διάγραμμα 18

Διάγραμμα 19: Κατανομή ως προς την επίδραση που είχε η λειτουργία του Πανεπιστημίου στην αύξηση πληθυσμού

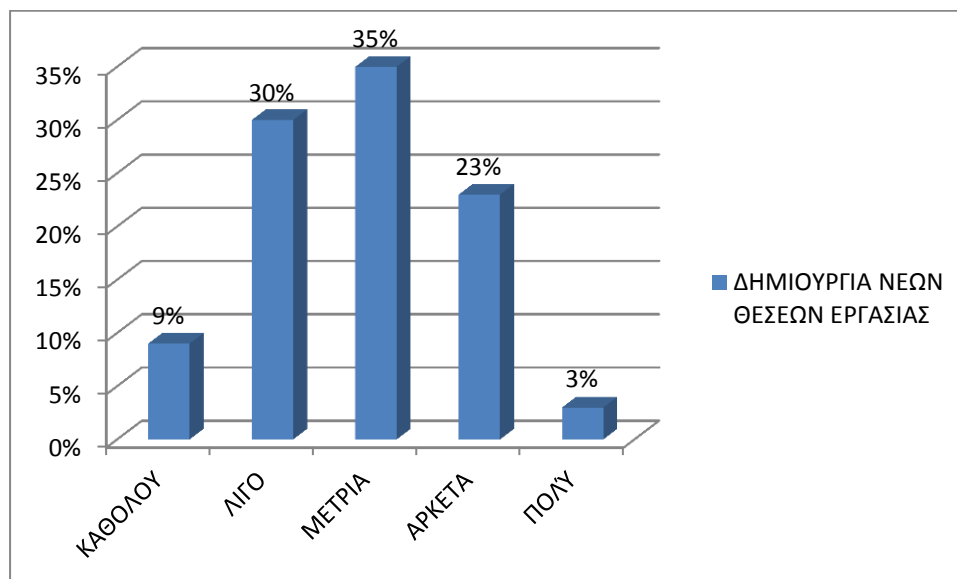

Από το δείγμα των ερωτηθέντων ατόμων η κατανομή ως προς την επίδραση που έχει η λειτουργία του Πανεπιστημίου στην αύξηση πληθυσμού έχει ως εξής:

Ως προς την αύξηση του πληθυσμού ποσοστό 43% απάντησε ότι η επίδραση είναι μέτρια, ποσοστό 28% απάντησε αρκετά, ποσοστό 20% απάντησε λίγο, ποσοστό 1% απάντησε πολύ και ποσοστό 8% απάντησε καθόλου.

Η επίδραση που έχει η λειτουργία του Πανεπιστημίου στην αύξηση του πληθυσμού απεικονίζεται στο διάγραμμα 19

Διάγραμμα 20: Κατανομή ως προς την επίδραση που είχε η λειτουργία του Πανεπιστημίου στην δημιουργία νέων θέσεων εργασίας

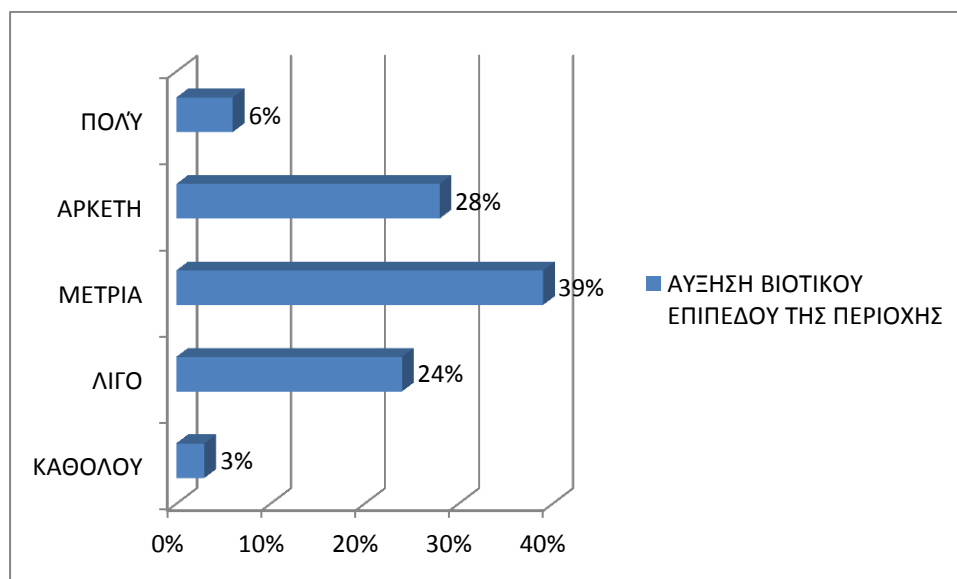
Από το δείγμα των ερωτηθέντων ατόμων η κατανομή ως προς την επίδραση που έχει η λειτουργία του Πανεπιστημίου στην δημιουργία νέων θέσεων εργασίας έχει ως εξής:

Ως προς την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας ποσοστό 35% απάντησε ότι η επίδραση είναι μέτρια, ποσοστό 23% απάντησε αρκετά, ποσοστό 30% απάντησε λίγο, ποσοστό 3% απάντησε πολύ και ποσοστό 9% απάντησε καθόλου.

Η επίδραση που έχει η λειτουργία του Πανεπιστημίου στην δημιουργία νέων θέσεων εργασίας απεικονίζεται στο διάγραμμα 20

Διάγραμμα 21: Κατανομή ως προς την επίδραση που είχε η λειτουργία του Πανεπιστημίου στην αύξηση του βιοτικού επιπέδου της περιοχής

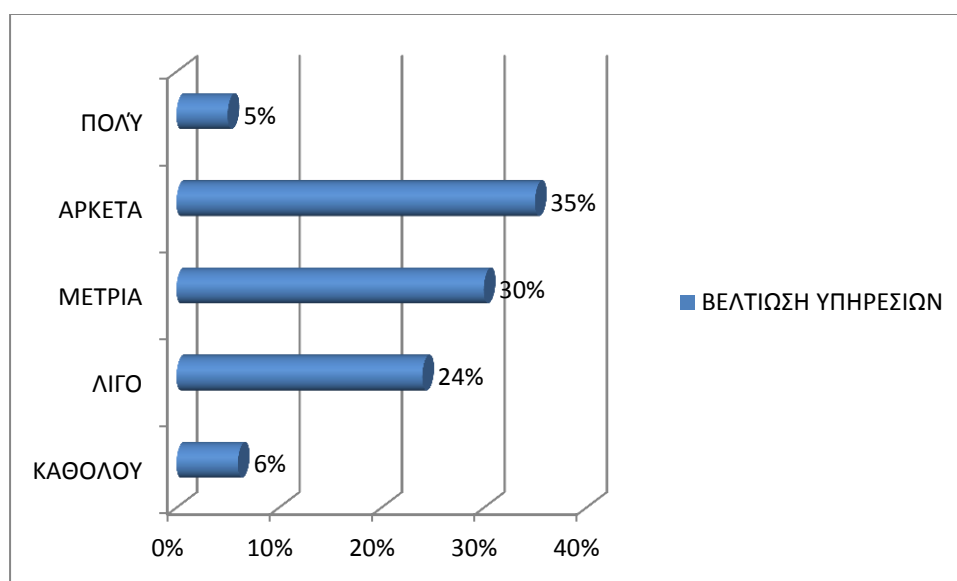

Από το δείγμα των ερωτηθέντων ατόμων η κατανομή ως προς την επίδραση που έχει η λειτουργία του Πανεπιστημίου στην αύξηση του βιοτικού επιπέδου της περιοχής έχει ως εξής:

Ως προς την αύξηση του βιοτικού επιπέδου ποσοστό 39% απάντησε ότι η επίδραση είναι μέτρια, ποσοστό 28% απάντησε αρκετή, ποσοστό 24% απάντησε λίγο, ποσοστό 6% απάντησε πολύ και ποσοστό 3% απάντησε καθόλου.

Η επίδραση που έχει η λειτουργία του Πανεπιστημίου στην αύξηση του βιοτικού επιπέδου της περιοχής απεικονίζεται στο διάγραμμα 21

Διάγραμμα 22: Κατανομή ως προς την επίδραση που είχε η λειτουργία του Πανεπιστημίου στην βελτίωση των υπηρεσιών

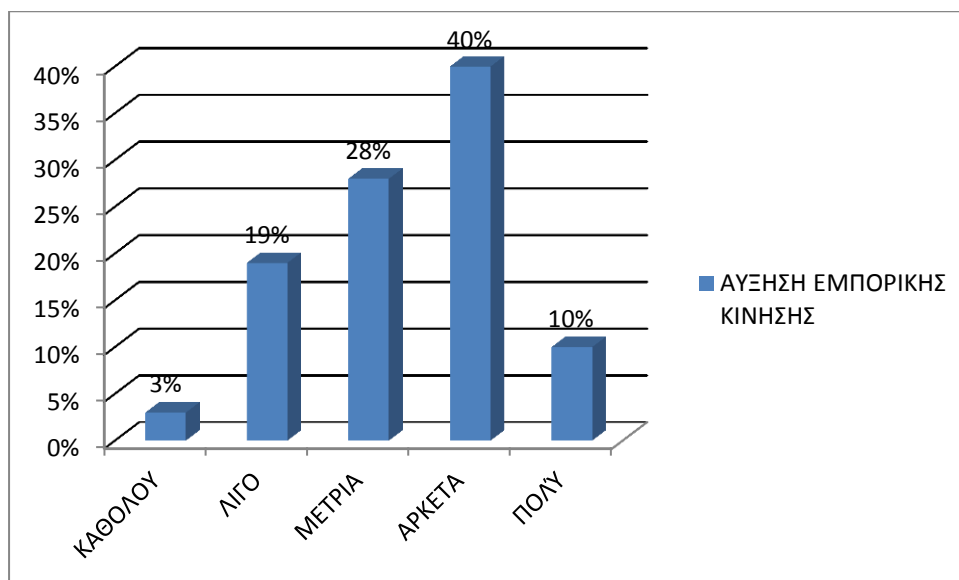

Από το δείγμα των ερωτηθέντων ατόμων η κατανομή ως προς την επίδραση που έχει η λειτουργία του Πανεπιστημίου στην βελτίωση των υπηρεσιών έχει ως εξής:

Ως προς την βελτίωση υπηρεσιών ποσοστό 30% απάντησε ότι η επίδραση είναι μέτρια, ποσοστό 35% απάντησε αρκετή, ποσοστό 24% απάντησε λίγο, ποσοστό 5% απάντησε πολύ και ποσοστό 6% απάντησε καθόλου.

Η επίδραση που έχει η λειτουργία του Πανεπιστημίου στην βελτίωση των υπηρεσιών απεικονίζεται στο διάγραμμα 22

Διάγραμμα 23: Κατανομή ως προς την επίδραση που είχε η λειτουργία του Πανεπιστημίου στην αύξηση της εμπορικής κίνησης

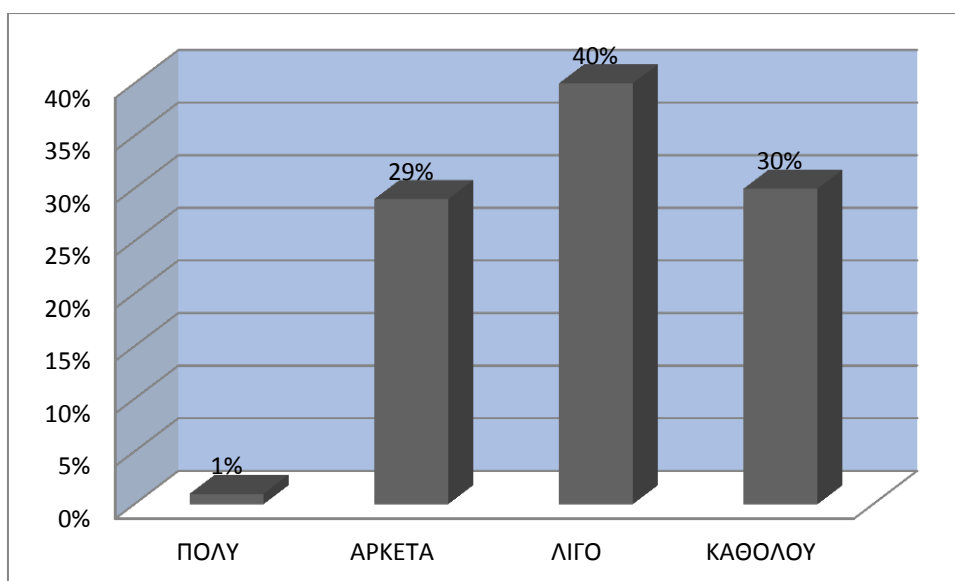

Από το δείγμα των ερωτηθέντων ατόμων η κατανομή ως προς την επίδραση που έχει η λειτουργία του Πανεπιστημίου στην αύξηση της εμπορικής κίνησης έχει ως εξής:

Ως προς την αύξηση εμπορικής κίνησης ποσοστό 28% απάντησε ότι η επίδραση είναι μέτρια, ποσοστό 40% απάντησε αρκετά καλή, ποσοστό 19% απάντησε λίγο, ποσοστό 10% απάντησε πολύ και ποσοστό 3% απάντησε καθόλου.

Η επίδραση που έχει η λειτουργία του Πανεπιστημίου στην αύξηση της εμπορικής κίνησης απεικονίζεται στο διάγραμμα 23

Διάγραμμα 24: Κατανομή αν οι τοπικές αρχές συμβάλουν στην καλύτερη λειτουργία του Πανεπιστημίου

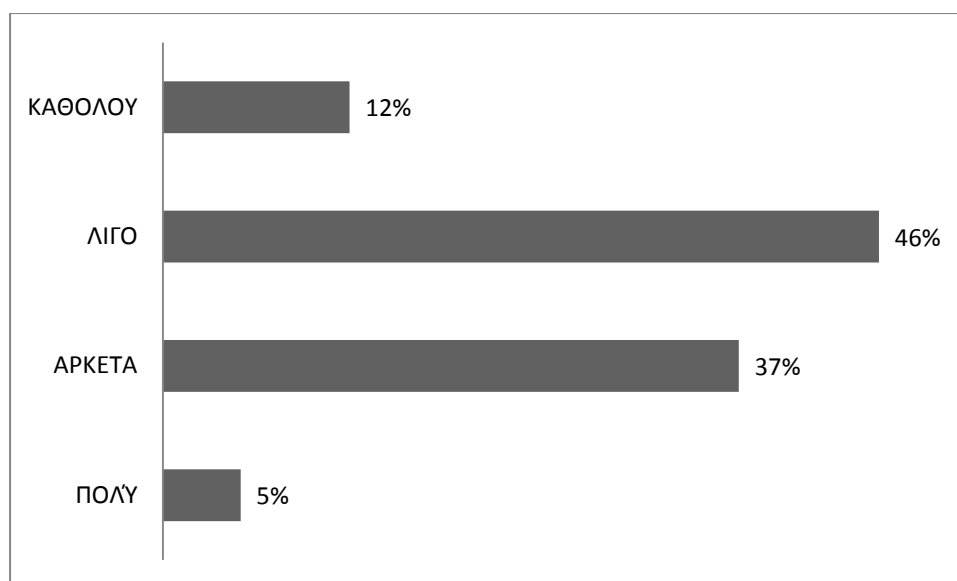
Από το δείγμα των ερωτηθέντων ατόμων αν οι τοπικές αρχές συμβάλλουν στην καλύτερη λειτουργία του Πανεπιστημίου έχει ως εξής:

Ποσοστό 29% απάντησε ότι οι τοπικές αρχές συμβάλουν αρκετά, ποσοστό 40% ότι συμβάλουν λίγο, ποσοστό 1% ότι συμβάλουν πολύ, ποσοστό 8% ότι δεν συμβάλουν καθόλου

Οι τοπικές αρχές γενικά όπως και στην πόλη της Άρτας συμβάλουν λίγο στην καλύτερη λειτουργία του Πανεπιστημίου.

Το αν οι τοπικές αρχές συμβάλλουν στην καλύτερη λειτουργία του Πανεπιστημίου απεικονίζεται στο διάγραμμα 24

Διάγραμμα 25: Κατανομή αν οι επιχειρήσεις της περιοχής ανταποκρίνονται στα αιτήματα των φοιτητών για πρακτική άσκηση

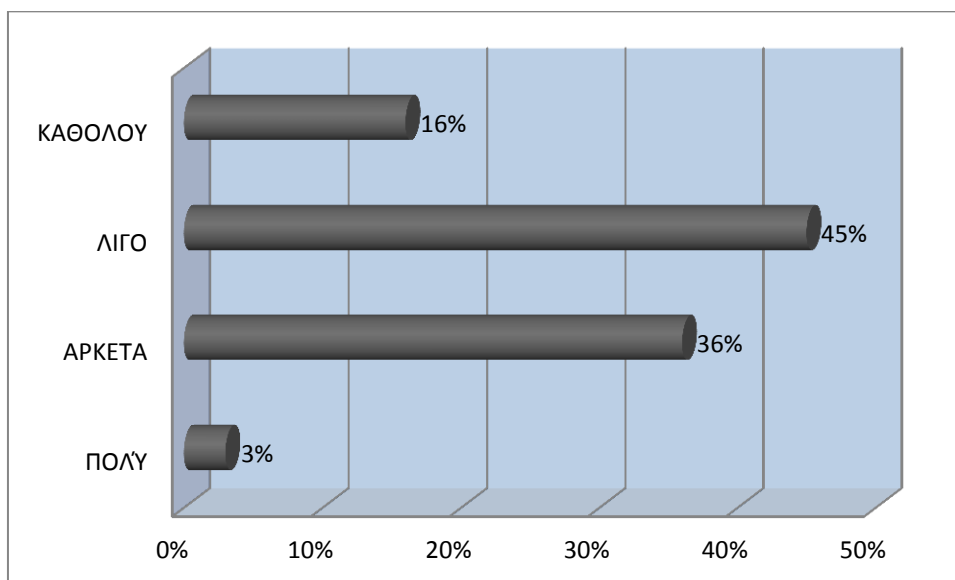

Από το δείγμα των ερωτηθέντων ατόμων αν οι επιχειρήσεις της περιοχής ανταποκρίνονται στα αιτήματα των φοιτητών για πρακτική άσκηση έχει ως εξής:

Ποσοστό 37% απάντησε ότι ανταποκρίνονται αρκετά στα αιτήματα, ποσοστό 46% ότι ανταποκρίνονται λίγο, ποσοστό 5% ότι ανταποκρίνονται πολύ, ποσοστό 12% ότι δεν ανταποκρίνονται καθόλου

Το αν οι επιχειρήσεις της περιοχής ανταποκρίνονται στα αιτήματα των φοιτητών απεικονίζεται στο διάγραμμα 25

Διάγραμμα 26: Κατανομή αν οι επιχειρήσεις της περιοχής προσφέρουν νέες θέσεις εργασίας στους πτυχιούχους

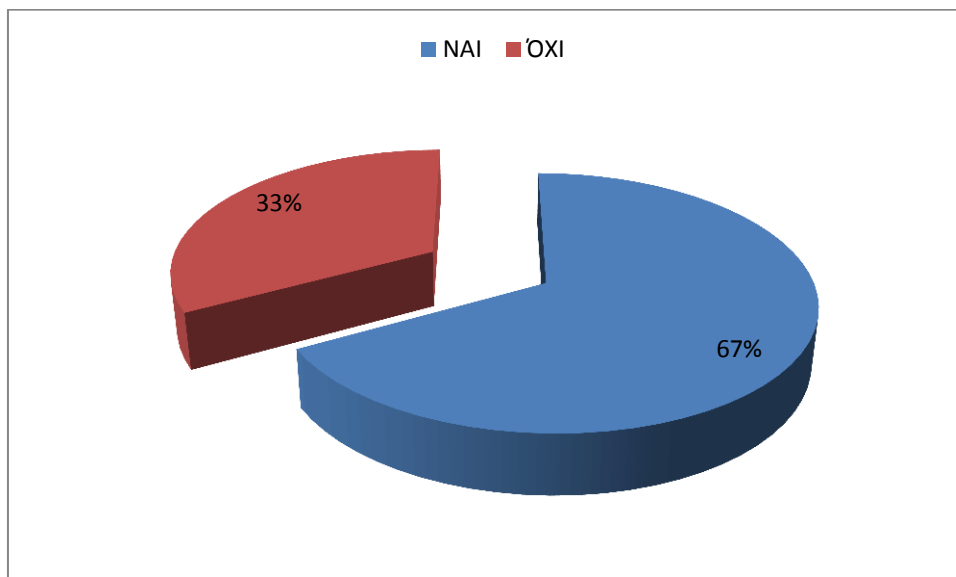
Από το δείγμα των ερωτηθέντων ατόμων αν οι επιχειρήσεις της περιοχής προσφέρουν νέες θέσεις εργασίας στους πτυχιούχους έχει ως εξής:

Ποσοστό 36% απάντησε ότι προσφέρουν αρκετά νέες θέσεις εργασίας, ποσοστό 45% ότι προσφέρουν λίγο, ποσοστό 3% ότι προσφέρουν πολύ, ποσοστό 16% ότι δεν προσφέρουν καθόλου.

Αποτέλεσμα είναι οι απόφοιτοι να αναζητούν εργασία σε επιχειρήσεις συναφείς με το αντικείμενο σπουδών τους σε άλλες περιοχές εκτός της περιοχής της Άρτας.

Το αν οι επιχειρήσεις της περιοχής προσφέρουν νέες θέσεις εργασίας στους πτυχιούχους απεικονίζεται στο διάγραμμα 26

Διάγραμμα 27: Κατανομή αν υπάρχει δυνατότητα ανάπτυξης νέων σχολών στην Άρτα

Από το δείγμα των ερωτηθέντων ατόμων αν υπάρχει δυνατότητα ανάπτυξης νέων σχολών στην πόλη της Άρτας έχει ως εξής:

Ποσοστό 67% απάντησε ότι υπάρχει η δυνατότητα για ανάπτυξη νέων σχολών στην πόλη της Άρτας ενώ ποσοστό 33% απάντησε ότι δεν υπάρχει δυνατότητα ανάπτυξης νέων σχολών

Το αν υπάρχει δυνατότητα ανάπτυξης νέων σχολών στην πόλη της Άρτας απεικονίζεται στο διάγραμμα 27

6.4 Συμπεράσματα έρευνας

Ο σκοπός της έρευνας με ερωτηματολόγιο, ήταν να καταγραφούν οι απόψεις της τοπικής κοινωνίας σχετικά με τον αναπτυξιακό ρόλο που μπορεί να παίξει το πανεπιστήμιο στην περιοχή, να εκτιμηθούν οι μέχρι τώρα επιπτώσεις και να αξιολογηθούν οι μέχρι τώρα μεταξύ τους επαφές.

Από το σύνολο των ερωτηθέντων σχετικά με την ικανοποίηση των φοιτητών από τις υποδομές της πόλης της Άρτας (εστίαση, στέγη, άθληση, εμπορικά καταστήματα) το επίπεδο κρίνεται ικανοποιητικό.

Θεωρούν ότι η λειτουργία του πανεπιστημίου βοήθησε αρκετά στην ανάπτυξη των επιχειρήσεων της περιοχής ιδίως της εστίασης, της διασκέδασης, της στέγης και ότι η περιοχή της Άρτας θα ενισχυθεί αρκετά από την λειτουργία του Πανεπιστημίου στην Άρτα.

Η καθημερινότητα των κατοίκων της Άρτας έχει βελτιωθεί, από την λειτουργία του Πανεπιστημίου και ο φοιτητικός κόσμος εντάσσεται εύκολα στο κοινωνικό σύνολο χωρίς να δημιουργούν προβλήματα στους κατοίκους της περιοχής.

Η επίδραση του Πανεπιστημίου στο τομέα των νέων υποδομών της πόλης, όπως και στην αύξηση του πληθυσμού της περιοχής, στην βελτίωση του βιοτικού επιπέδου, στην βελτίωση των υπηρεσιών προς τους πολίτες και τους φοιτητές κρίνεται ικανοποιητική καθώς και στην αύξηση της εμπορικής κίνησης της πόλης της Άρτας και της τοπικής οικονομίας, δεδομένου ότι υπάρχουν μεγάλα περιθώρια βελτίωσης.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις που λάβαμε οι τοπικές αρχές δεν βοήθησαν τόσο στην καλύτερη λειτουργία του Πανεπιστημίου, όπως και οι επιχειρήσεις που έχουν συνάφεια με το αντικείμενο σπουδών των φοιτητών δεν ανταποκρίνονται στα αιτήματα των φοιτητών για πρακτική άσκηση και δεν προσφέρουν νέες θέσεις εργασίας στους πτυχιούχους με αποτέλεσμα οι απόφοιτοι να στέφονται σε αγορές εργασίας άλλων περιοχών.

Άποψη των περισσότερων είναι ότι υπάρχει δυνατότητα ανάπτυξης νέων σχολών στην περιοχή της Άρτας και γενικά με την μέχρι σήμερα λειτουργία του Πανεπιστημίου είναι ευχαριστημένοι.

Κεφάλαιο 7. Συμπεράσματα

Σε οικονομικό επίπεδο, αναμφίβολα τα Περιφερειακά Πανεπιστήμια αποτελούν μία από τις κύριες πηγές εισοδήματος για κάποιες κατηγορίες κατοίκων, όπως είναι οι ιδιοκτήτες ακινήτων. Επιπλέον όντας ένας βασικός καταναλωτής της τοπικής κοινωνίας (εμπόριο και αναψυχή), συμβάλλουν σε σημαντικό βαθμό στην αύξηση της ενεργούς ζήτησης. Οι άμεσες δηλαδή οικονομικές επιπτώσεις προέρχονται από τον τομέα κατανάλωσης αγαθών και υπηρεσιών από τους τελικούς χρήστες, που είναι οι φοιτητές.

Θετική κρίνεται η συνεισφορά των ιδρυμάτων στην αναβάθμιση της γενικότερης εικόνας των πόλεων, είτε μέσω των ανακαινίσεων ιστορικών κτιρίων για να στεγαστούν, είτε μέσω της αύξησης της ανοικοδόμησης, της επέκτασης των πόλεων, της ανάπτυξης υποβαθμισμένων περιοχών και γενικότερα των υποδομών.

Όσον αφορά τον τομέα της έρευνας, τα Περιφερειακά Πανεπιστήμια μπορούν να συμβάλλουν στην ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό των παραγωγικών τομέων των Περιφερειών ειδικά σε μία περιοχή σαν την Άρτα με παραγωγικό υπόβαθρο τόσο σε ζωικό όσο και φυτικό κεφάλαιο και ταυτόχρονα με την λειτουργία του τμήματος Γεωπονίας.

Όσον αφορά στα θέματα προώθησης του πολιτισμικού επιπέδου των πόλεων, η συμβολή των Πανεπιστημίων για την ελληνική επαρχία μπορεί να είναι αμφιλεγόμενη κάτι που δεν ισχύει για την πόλη της Άρτας που κρίνεται τουλάχιστον θετική λόγω της λειτουργίας του τμήματος Μουσικών Σπουδών που ενισχύει το ρόλο αυτό.

Τα Πανεπιστήμια, είναι κατεξοχήν ιδρύματα που εξασφαλίζουν την παροχή δια βίου εκπαίδευσης και την ενσωμάτωση της επιστημονικής γνώσης στην τοπική πραγματικότητα. Εφόσον ακολουθηθεί η ενδεδειγμένη στρατηγική, είναι σαφές ότι τα περιφερειακά Πανεπιστήμια έχουν πολλά να προσφέρουν σε τοπικό επίπεδο, ενώ παράλληλα μπορούν τα ίδια να κερδίσουν μια ιδιαίτερη θέση στο ελληνικό και διεθνές ακαδημαϊκό τοπίο.⁵⁰

Το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων στην πόλη της Άρτας, ενισχύει την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής. Η συγκέντρωση φοιτητικού, διδακτικού και διοικητικού δυναμικού αυξάνει τη ζήτηση, τονώνει την τοπική οικονομία και λειτουργεί πολλαπλασιαστικά για το συνολικό εισόδημα της περιοχής.

⁵⁰ Γκίκας Γρ., Χυζ Αλ., (2007), «Ο Αναπτυξιακός ρόλος των ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο», Εκδόσεις Σμπίλιας Σύγγραμμα, σελ. 53-66.

Παράλληλα, αναμένεται με τη λειτουργία του Πανεπιστημίου, να υπάρξουν μακροχρόνια αναπτυξιακά αποτελέσματα μέσω της δημιουργίας ικανότερου και πιο καταρτισμένου ανθρώπινου δυναμικού. Πέρα όμως από τις όποιες έμμεσες και άμεσες οικονομικές επιδράσεις στην τοπική οικονομία, η παροχή εξειδικευμένου προσωπικού, αλλά κυρίως τεχνογνωσίας και καινοτομίας σε οικονομικούς και κοινωνικούς τομείς σημαντικούς για την κάθε περιφέρεια, μπορεί να αποτελέσει καταλυτικό παράγοντα περιφερειακής ανάπτυξης και ευημερίας.

Η συμβολή του υπήρξε άμεση για τους ιδιοκτήτες διαμερισμάτων ενώ συμπληρωματικά επιδρά και στην εμπορική δραστηριότητα της πόλης. Μελλοντικά, εάν υπάρξει κατάλληλος σχεδιασμός και από της δύο πλευρές, μπορεί να υπάρξει μεγαλύτερη συμβολή στην ανάπτυξη.

Μπορεί να οδηγήσει στη δημιουργία νέων υποδομών, στην αύξηση της εμπορικής κίνησης, στη βελτίωση του τοπικού επιστημονικού, δυναμικού, στο σχεδιασμό αναπτυξιακών πολιτικών και στη βελτίωση των δημόσιων υπηρεσιών.

Η πολιτιστική συμβολή του Τμήματος είναι καθοριστική καθώς και οι φοιτητές και οι διδάσκοντες έρχονται σε επαφή με τον τοπικό πληθυσμό. Το Τμήμα Μουσικών Σπουδών δίνει τα απαραίτητα κίνητρα και την ώθηση στους φοιτητές να ασχοληθούν με τον πολιτισμό, να δημιουργήσουν πολιτιστικές ομάδες, να διοργανώσουν εκδηλώσεις, συζητήσεις, εκθέσεις και γενικότερα πολιτιστικά δρώμενα ανοιχτά στην τοπική κοινωνία.

Υποχρέωση της πολιτείας είναι η υποστήριξη των ήδη υπαρχόντων ιδρυμάτων, ο επαναπροσδιορισμός του αριθμού εισακτέων ανά Τμήμα και επιστημονικό αντικείμενο, προσαρμοσμένο στις σημερινές κοινωνικές ανάγκες.

Στόχος πρέπει να είναι η ίδρυση πανεπιστημίων σύμφωνα με τις ανάγκες της κοινωνίας, τα οποία μέσα από τη δραστηριότητά τους συμβάλλουν και στη γενικότερη οικονομική ανάπτυξη ενός τόπου.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Επιλέξτε μία από τις παρακάτω προτεινόμενες απαντήσεις βάζοντας (X)

1. Το φύλο σας

Ανδρας

Γυναίκα

2. Η ηλικία σας

18-29

30-45

46-55

56-άνω

3. Το μορφωτικό σας επίπεδο

Απόφοιτος Δημοτικού

Απόφοιτος Λυκείου

Απόφοιτος ΤΕΙ/ΑΕΙ

Κάτοχος Μεταπτυχιακού

Κάτοχος Διδακτορικού

4. Η επαγγελματική σας δραστηριότητα

Ιδιωτικός υπάλληλος

Δημόσιος υπάλληλος

Ελεύθερος επαγγελματίας

Συνταξιούχος

Φοιτητής

Άνεργος

Τίποτα από τα ανωτέρω

5. Πόσο επαρκή κρίνετε την υπάρχουσα υποδομή της πόλης της Άρτας στους παρακάτω τομείς για την εξυπηρέτηση των φοιτητών;

	ΚΑΘΟΛΟΥ	ΛΙΓΟ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΗ	ΠΟΛΥ ΚΑΛΗ
Εστίαση					
Διασκέδαση					
Στέγη					
Άθληση					
Καταστήματα εμπορικά					
Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη					

6. Πιστεύετε ότι η λειτουργία του Πανεπιστημίου βοήθησε στην ανάπτυξη των επιχειρήσεων της περιοχής;

ΠΟΛΥ
 ΑΡΚΕΤΑ
 ΛΙΓΟ
 ΚΑΘΟΛΟΥ

7. Δημιουργήθηκαν νέες επιχειρήσεις λόγω της λειτουργίας του Πανεπιστημίου;

ΠΟΛΥ
 ΑΡΚΕΤΑ
 ΛΙΓΟ
 ΚΑΘΟΛΟΥ

8. Η περιοχή της Άρτας θα ενισχυθεί από την λειτουργία των τμημάτων του Πανεπιστημίου;

ΠΟΛΥ
 ΑΡΚΕΤΑ
 ΛΙΓΟ
 ΚΑΘΟΛΟΥ

9. Θεωρείτε ότι η ύπαρξη των φοιτητών δημιουργεί προβλήματα στην περιοχή;

ΝΑΙ
 ΟΧΙ

10. Θεωρείτε ότι έχει αλλάξει η καθημερινότητα των κατοίκων της περιοχής από την λειτουργία του Πανεπιστημίου;

ΠΟΛΥ
 ΑΡΚΕΤΑ
 ΛΙΓΟ
 ΚΑΘΟΛΟΥ

11. Πιστεύετε ότι ο φοιτητικός πληθυσμός εντάσσεται εύκολα στο κοινωνικό σύνολο;

ΠΟΛΥ
 ΑΡΚΕΤΑ
 ΛΙΓΟ
 ΚΑΘΟΛΟΥ

12. Είστε ευχαριστημένος από την λειτουργία του Πανεπιστημίου στην Άρτα;

ΠΟΛΥ	ΑΡΚΕΤΑ	ΛΙΓΟ	ΚΑΘΟΛΟΥ
____	____	____	____

13. Στους παρακάτω τομείς πόσο επιδρά η λειτουργία του Πανεπιστημίου στην περιοχή της Άρτας

	ΚΑΘΟΛΟΥ	ΛΙΓΟ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΟΛΥ
Δημιουργία νέων υποδομών					
Αύξηση πληθυσμού					
Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας					
Αύξηση βιοτικού επιπέδου της περιοχής					
Βελτίωση υπηρεσιών					
Αύξηση εμπορικής κίνησης					

14. Οι τοπικές Αρχές συμβάλλουν στην καλύτερη λειτουργία του Πανεπιστημίου στην Άρτα;

ΠΟΛΥ	ΑΡΚΕΤΑ	ΛΙΓΟ	ΚΑΘΟΛΟΥ
____	____	____	____

15. Οι επιχειρήσεις της περιοχής ανταποκρίνονται σε αιτήματα των φοιτητών για πρακτική άσκηση;

ΠΟΛΥ	ΑΡΚΕΤΑ	ΛΙΓΟ	ΚΑΘΟΛΟΥ
____	____	____	____

16. Οι επιχειρήσεις της περιοχής προσφέρουν νέες θέσεις εργασίας στους πτυχιούχους των τμημάτων;

ΠΟΛΥ	ΑΡΚΕΤΑ	ΛΙΓΟ	ΚΑΘΟΛΟΥ
____	____	____	____

17. Θεωρείτε ότι η πόλη της Άρτας έχει την δυνατότητα για ανάπτυξη περισσότερων σχολών;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
____	____

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Γκίκας Γ., Χυζ Αλ., (2007), «Ο Αναπτυξιακός ρόλος των ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο», Εκδόσεις Σμπίλιας Σύγγραμμα.
2. Γραμματεία Προέδρου του Τ.Ε.Ι. Ηπείρου.
3. Ε.Σ.Υ.Ε.
4. Λαμπριανίδης Λ., (1992), «Περιφερειακά πανεπιστήμια στην Ελλάδα», Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Παρατηρητής.
5. Χυζ Α., Γκίκας Γ., (2004), «Η προσφορά εξειδικευμένης εργασίας ως προσδιοριστικός παράγοντας της ανταγωνιστικότητας μιας περιφέρειας», Αρχείον Οικονομικής Ιστορίας, Ανακοινώσεις Ελληνικής Εταιρείας Οικονομικής Ιστορίας Συνεδρίου Πατρών, Ειδική Έκδοση, σελ. 117-133. και Γέμπος Π.Α., (1991), «Πανεπιστήμια και Περιφερειακή Ανάπτυξη», Οικονομικός Ταχυδρόμος.
6. Θεοδωρά Γ., (1998), «Τυπολογική Χωρική Προσέγγιση των Περιφερειακών Πανεπιστημίων στην Πόλη», Διπλωματική Εργασία στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάλυσης, Αθήνα
7. Θεοδωρά Γ., (2003), «Περιφερειακά Πανεπιστήμια και Πόλη. Διαδικασίες και Προοπτικές Ενσωμάτωσης», Διδακτορική Διατριβή, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Αθήνα
8. Λαμπριανίδης Λ., (2001), «Οικονομική Γεωγραφία, Στοιχεία Θεωρίας και Εμπειρικά Παραδείγματα», Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκης
9. Κιντής, Α., 'Η Ανώτατη Παιδεία στην Ελλάδα. Ανατομία, σκέψεις για την αναδόμησή της", εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1980.
10. Καββαδίας, Π., "Δείκτες Περιφερειακής Ανάπτυξης της Ελλάδας", ΚΕΠΕ, Αθήνα 1992
11. Ναξάκης, Χ. (1991), Η νέα σχέση πανεπιστημίου, επιχειρήσεων και κράτους. Η παραγωγή άυλων εμπορευμάτων, στο «Το πανεπιστήμιο στην Ελλάδα σήμερα: οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις», Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, Αθήνα

Ξένη Βιβλιογραφία

1. Adebayo B., (2006), "A Study of the Economic Impact of the Central Missouri State University on the Local/State Economies", Central Missouri State University
2. Goddard J. et al., (1997), "Universities and their Communities", CVCP, London
3. Lawton Smith H, (2003), "Knowledge Organizations and Local Economic Development: The Cases of Oxford and Grenoble", Regional Studies
4. Lane, J. E., "The developmental role of the University of Norrland", in Lazin F., Aronl, S., Gradus, Y., (eds.), 1998.
5. McMahan W., Education and Development: Measuring the Social Benefits, Oxford University Press, New York 1999.
6. Hyz A, Gikas G., (2002), " The Role of Human Knowledge in the Development and Competitiveness of the Region", Archives of Economic History, Greek Economic History Society's Papers of Patra's Congress, και Hyz A, Gikas G., (2006), " Human Capital as the main factor of Evolution and Trends of Regional Development – Case of Greece", XXVU International Conference, Education without Boundaries, International Council of Innovation in Higher Education, Panama
7. Neave G., (1979), "Higher Education and Regional Development", Higher Education Review
8. Vaessen P. and Velde M. van der, "University knowledge transfer through social and professional embeddedness: a case study", in Boekema F., Kuypers E., Rutten R. (eds.), Economic Geography of Higher Education: Knowledge, Infrastructure and Learning Regions. Λονδον: Routledge, 2003

Διαδικτυακές Πηγές-Διαδικτυακοί τόποι

1. <http://www.uoi.gr>
2. <http://www.teiep.gr>
3. <http://www.statistics.gr>
4. <https://www.minedu.gov.gr/>
5. <https://www.kathimerini.gr/>

